

**Міністерство внутрішніх справ України
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Присвячено відзначенню 25-річчя
Харківського національного університету внутрішніх справ

**ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО
З ІНШИМИ ОРГАНАМИ
І ПІДРОЗДІЛАМИ ПРИ РОЗКРИТТІ
ТА РОЗСЛІДУВАННІ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

Навчальний посібник
Видання друге, доповнене і перероблене

Харків
2019

УДК 343.1(477)
ББК 67.411(4Укр)я73
В 40

Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ (протокол № 1 від 30 січня 2019 року)

Рецензенти:

*Даньшин М. В. – доктор юридичних наук, професор;
Степанюк Р. Л. – доктор юридичних наук, професор*

Колектив авторів:

- Абламський С. Є.** – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедр кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ (розділи 2, 3, 4; 3.3 у співавторстві з В. Г. Дрозд);
- Юхно О. О.** – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедр кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ (Вступ, розділ 1);
- Фоміна Т. Г.** – кандидат юридичних наук, доцент кафедр кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ (6.1, 6.3);
- Дрозд В. Г.** – кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник 2-го науково-дослідного відділу науково-дослідної лабораторії проблем правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства Державного науково-дослідного інституту МВС України (3.3 у співавторстві з С. Є. Абламським; 6.2);
- Лук'яненко Ю. В.** – кандидат юридичних наук, заступник керівника Роменської місцевої прокуратури Сумської області (розділ 5).

В-40

Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень : навч. посіб. Видання друге, доповнене і перероблене / С. Є. Абламський, О. О. Юхно, Т. Г. Фоміна та ін. Харків : ФОП Панов А. М., 2019. 209 с. (Бібліотечка слідчого і детектива: проблеми кримінального процесу).
ISBN 978-617-7771-02-8

У навчальному посібнику на основі чинного законодавства України, навчальної та монографічної літератури, практичного досвіду авторів у правоохоронних органах, висвітлено актуальні питання організації взаємодії слідчого з оперативними підрозділами, експертом, спеціалістом, прокурором тощо. Розглянуто теоретичні підходи до поняття «взаємодія», надано класифікація видів і форм взаємодії, а також розкрито проблемні теоретичні та прикладні питання взаємодії під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Розраховано на курсантів, слухачів, студентів, ад'юнктів, аспірантів, викладачів, науковців вищих юридичних навчальних закладів, працівників органів досудового розслідування та інших підрозділів Національної поліції України, прокуратури.

УДК 343.1(477)(075.8)

© Абламський С. Є., Юхно О. О., Фоміна Т. Г. та ін. 2019

ISBN 978-617-7771-02-8

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	6
Передмова	7
Розділ 1 ЗАГАЛЬНОПРАВОВІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПРИ РОЗКРИТТІ ТА РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	
1.1. Теоретичні підходи до поняття взаємодії у досудовому розслідуванні.....	9
1.2. Завдання, засади, напрями та рівні взаємодії при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень.....	19
1.3. Правова основа взаємодії при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень.....	24
1.4. Види форм взаємодії при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень.....	25
Питання для самоконтролю.....	31
Рекомендована література.....	32
Розділ 2 ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧИХ ГРУП І СЛІДЧО- опЕРАТИВНИХ ГРУП	
2.1. Поняття та ознаки слідчих груп і слідчо-оперативних груп.....	34
2.2. Порядок створення та склад слідчої групи і слідчо-оперативної групи для проведення досудового розслідування.....	42

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

2.3. Види слідчо-оперативних груп, що створюються для проведення досудового розслідування	47
2.4. Особливості організації взаємодії слідчо-оперативної групи під час розслідування окремих видів кримінальних правопорушень.....	49
Питання для самоконтролю	68
Рекомендована література	68

Розділ 3

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО З ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ

3.1. Сутність та форми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами.....	70
3.2. Виконання працівниками оперативного підрозділу письмових доручень слідчого про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій.....	86
3.3. Організація взаємодії при направленні оперативним підрозділом матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності до слідчого підрозділу	96
Питання для самоконтролю	115
Рекомендована література	115

Розділ 4

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО З ЕКСПЕРТОМ І СПЕЦІАЛІСТОМ

4.1. Процесуальний статус експерта у кримінальному провадженні	117
4.2. Процесуальний статус спеціаліста у кримінальному провадженні	123
4.3. Форми взаємодії слідчого з експертом, спеціалістом.....	125
Питання для самоконтролю	140
Рекомендована література	140

Розділ 5

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО З ПРОКУРОРОМ

5.1. Прокурор як процесуальний керівник досудового розслідування.....	142
5.2. Форми взаємодії слідчого з прокурором	151
5.3. Поняття прокурорського нагляду: предмет, завдання, принципи, функції та засоби правового реагування	161
Питання для самоконтролю	164
Рекомендована література	164

Розділ 6

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО З ОРГАНАМИ ТА ПІДРОЗДІЛАМИ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

6.1. Взаємодія слідчого з підрозділами органів Національної поліції під час здійснення приводу	166
6.2. Взаємодія слідчого з учасниками кримінального провадження під час застосування тимчасового доступу до речей і документів.....	177
6.3. Взаємодія слідчого з підрозділами органів Національної поліції під час застосування домашнього арешту	191
Питання для самоконтролю	200
Рекомендована література	201
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	203

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- ГПУ – Генеральна прокуратура України
ГСУ НП – Головне слідче управління Національної поліції
ГУНП – Головне управління Національної поліції України
ДНДЕКЦ – Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
ДТП – дорожньо-транспортна пригода
ЗЗКП – заходи забезпечення кримінального провадження
ЕЗК – електронні засоби контролю
ЄРДР – Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЗО – злочинна організація
КК України – Кримінальний кодекс України
КМУ – Кабінет Міністрів України
КПК України – Кримінальний процесуальний кодекс України
МВС України – Міністерство внутрішніх справ України
МОЗ України – Міністерство охорони здоров'я України
НАБУ – Національне антикорупційне бюро України
НДЕКЦ – Науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
ОГ – організована група
ОМП – огляд місця події
ОРД – оперативно-розшукова діяльність
ОРЗ – опера– оперативно-розшукова справа
п. – пункт
СГ – слідча група
СОГ – слідчо-оперативна група
СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік
ст. – стаття
ч. – частина

Передмова

Сучасні реалії та стан криміногенної обстановки у країні вимагають принципово нових підходів до організації взаємодії правоохоронних органів як однієї з найефективніших організаційно-управлінських форм протидії злочинності. У зв'язку з цим при виявленні, розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень важливу роль відведено слідчому, який повинен забезпечити організацію і проведення в розумні терміни досудового розслідування та здійснити при цьому ефективну взаємодію з підрозділами інших правоохоронних органів, експертами, відповідними фахівцями та ін. З прийняттям у 2012 р. Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) одним із основних завдань кримінального провадження визначено забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінального правопорушення з тим, щоб кожний, хто його вчинив, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини (ст. 2 КПК України). Безумовно, ефективність досягнення цього завдання у певній мірі залежить від належної та ефективної організації взаємодії органів і підрозділів, що залучаються для розкриття та розслідування кримінальних правопорушень.

Сьогодні взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами дедалі активніше здійснюється на всіх можливих рівнях, зокрема міжнародному, відомчому, міжвідомчому, регіональному та ін. Саме тому організація взаємодії при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень являє собою досить складну і комплексну форму, яка передбачає реалізацію цілої низки послідовних і взаємопов'язаних процесуальних та оперативно-розшукових дій і заходів, спрямованих на максимальне досягнення завдань кримінального процесу. Правове забезпечення такої діяльності на сьогодні є неудосягнулим, а нормативно-правова база є застарілою, зокрема на відомчому, міжвідомчому та інших рівнях. У теоретичному плані, незважаючи на наявність досить великої кількості наукових досліджень, проблема взаємодії так і не знайшла свого вирішення. На цей процес негативно

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

впливають постійні, довготривалі і не завжди обґрунтовані та малоефективні процеси реформування адміністративно-територіального устрою країни, державних і правоохоронних органів та системи суду і судових інстанцій. З часу прийняття у 2012 році чинного КПК України докорінно змінились питання організації та здійснення взаємодії між слідчими і оперативними підрозділами, зокрема ініціативне проведення більшості оперативно-розшукових заходів змінено на виконання доручення слідчого при виконанні слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій. Згідно з новелами чинного КПК України змінено статус прокурора у кримінальному провадженні, який виконує функції процесуального керівника досудового розслідування у кожному кримінальному провадженні, а також механізм і особливості взаємодії слідчого з такою категорією посадових осіб. Вказане обумовлює свого уточнення, вдосконалення та законодавчого врегулювання наявних прогалин, неточностей та ін. Крім цього, теоретичні та прикладні питання в цьому напрямі потребують свого переосмислення, подальших наукових досліджень і вивчення з метою напрацювання певних рекомендацій та пропозицій для подальшого внесення змін до чинного кримінального процесуального та іншого законодавства України і нормативно-правових актів. У вказаних умовах курсантам, студентам, ад'юнктам, аспірантам, здобувачам та навіть і практичним працівникам правоохоронних органів досить складно розібратися в наявних процесах, законодавчих та нормативно-правових положеннях, що вимагає удосконалення методичного забезпечення навчального процесу і підвищення кваліфікації вказаних осіб. Тому метою видання цього навчального посібника є надання методичної та практичної допомоги в отриманні додаткових і більш поширених знань при вивченні та проведенні наукових досліджень розглянутих та проблемних питань з цього напрямку.

Навчальний посібник буде корисним для курсантів, слухачів, студентів, магістрів, ад'юнктів, аспірантів, викладачів, науковців вищих юридичних навчальних закладів, працівників органів досудового розслідування, прокуратури, суду, оперативних підрозділів, детективів та всіх, хто цікавиться порушеними проблемами.

Розділ 1

ЗАГАЛЬНОПРАВОВІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПРИ РОЗКРИТТІ ТА РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

1.1. Теоретичні підходи до поняття взаємодії у досудовому розслідуванні

Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами, які залучаються під час проведення досудового розслідування, завжди займала важливе місце в їх діяльності. Вона, по суті, є управлінським проявом комплексного підходу до використання сил і засобів при розкритті та розслідуванні злочинів. Справа у тім, що протидія сучасній злочинності залишається одним із пріоритетних і водночас складних завдань, що ставиться перед правоохоронними органами. Вирішення цього завдання є можливим лише за умови сумісної та злагодженої роботи органів і підрозділів, першочерговою функцією яких є запобігання, попередження, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Відтак, чітка і ефективна організація взаємодії під час проведення досудового розслідування безпосередньо спрямована на вирішення єдиного завдання кримінального провадження (ст. 2 КПК України). Проте, незважаючи на актуальність окресленого питання, до сьогодні як серед учених, так і на законодавчому рівні немає єдиного підходу до визначення поняття «взаємодія», не передбачено чітких її форм і системи тощо.

У той самий час особливого значення питання взаємодії органів і підрозділів під час досудового розслідування кримінальних правопорушень набуває у зв'язку з радикальним удосконаленням законодавства, а також реформуванням системи правоохоронних органів. Кардинально новий етап у цьому напрямі розпочався після

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

прийняття у 2012 р. КПК України, Закону України «Про прокуратуру», «Про Національну поліцію» та низки інших відомчих нормативно-правових актів, які регламентують порушені питання. Зазначене обумовлено наступними чинниками:

– по-перше, необхідністю досягнення злагодженої роботи працівників правоохоронних органів при вирішенні конкретних практичних питань, що виникають під час досудового розслідування кримінального правопорушення;

– по-друге, дефіцитом часу, оскільки досудове розслідування обмежено конкретними строками. Це зобов'язує слідчого, прокурора, працівників оперативних підрозділів, експерта, спеціаліста та інших осіб, залучених до цієї сфери, дотримуватися як розумних строків у цілому (ст. 28 КПК України), так і строків досудового розслідування зокрема (ст. 219 КПК України).

Таким чином, саме за допомогою налагодженої співпраці працівників різних підрозділів правоохоронних органів процесуальна діяльність буде здійснена своєчасно та ефективно. У такому ракурсі проблема взаємодії правоохоронних органів виходить на перший план, оскільки є об'єктивно необхідним чинником упорядкування і узгодження спільних дій. Тому слідчий, розслідуючи кримінальне правопорушення, так чи інакше змушений звертатися за допомогою до інших структурних підрозділів правоохоронних органів.

Ураховуючи викладене вище, варто звернути увагу на те, що нині спостерігається активізація багатосторонньої взаємодії (співробітництва) уповноважених службових осіб, що здійснюється у різних формах. Однак під час практичної реалізації поставлених завдань вони зіштовхуються з наявністю проблемних питань, які стосуються правового, організаційного, криміналістичного, матеріального, технічного, кадрового забезпечення та іншого характеру¹. Отже, якість організації взаємодії під час досудового

---

¹ Черноус Ю. М. Особливості взаємодії при розслідуванні злочинів міжнародного характеру. *Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ.* 2012. № 1. С. 231–237.

розслідування значною мірою залежить від наділення відповідних учасників правами та обов'язками.

Різні проблемні аспекти правового регулювання взаємодії носять міждисциплінарний характер, з огляду на що їм приділяється увага фахівцями з теорії управління, адміністративного права і діяльності, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності. При цьому спроби вчених розкрити поняття взаємодії здійснювалися з урахуванням специфіки кожної із наведених галузей права.

Загалом на сьогодні поняття взаємодії досить широко використовується у теорії та практичній діяльності, оскільки відображає характер колективних зусиль різних органів і підрозділів щодо вирішення конкретно поставлених завдань при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень. Проте на законодавчому рівні воно не визначено, що спонукає нас звернутися до теоретичного його тлумачення.

Перш за все зауважимо, що поняття «взаємодія» слід відрізнити від таких близьких до нього за змістом термінів, як «координація», «взаємозв'язок», «співробітництво», «узгоджені дії», «сприяння», «виконання доручень та вказівок», «надання допомоги» та ін.

У тлумачному словнику російської мови взаємодія визначається досить лаконічно. Перше значення – взаємний зв'язок двох явищ; друге – взаємна підтримка².

У *філософії*, як найбільш абстрактній галузі науки, поняття «взаємодія» розглядається як особливий тип відношення між об'єктами, при якому кожний з об'єктів впливає на інші об'єкти, приводячи до їх зміни і, у свою чергу, зазнаючи впливу з боку інших об'єктів. Таке загальне тлумачення вказаної категорії у різних галузях науки та соціального життя набуває специфічного наповнення, у тому числі у такій особливій сфері, якою є протидія злочинності. Звичайно, взаємодія різних уповноважених державних органів є різновидом соціальної взаємодії, під якою розуміється

---

² Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка: 80000 слов и фразеологических выражений / Рос. АН; Рос. фонд культуры; 3-е изд., стереотипное. М.: АЗЪ, 1995. С.75.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

реалізація соціальних функцій кожного з партнерів, заснованих на спільності в розумінні ситуації, змісту дій, визначених взаємоузгодженістю³.

У **теорії управління** взаємодію розуміють як узгоджену за місцем і часом сумісну діяльність, спрямовану на досягнення загальної мети. Поряд із взаємодією йдеться і про координацію, яка відрізняється від взаємодії тією рисою, що охоплює відносини підпорядкування учасників сумісної діяльності волі координуючого суб'єкта. По відношенню до взаємодії координація частіше за все виступає її організаційною основою або відповідною передумовою. У деякому роді взаємодію можна розглядати і як прояв координації. У своїй сукупності названі поняття відображають два боки єдиного процесу функціонування елементів відповідної системи.

У **кримінальному процесі** взаємодія відіграє важливе значення, але в КПК України 2012 р. не розкривається. Неодноразові спроби її визначення були здійснені низкою вчених ще за час дії попереднього КПК України 1960 р., але сформовані пропозиції так і не знайшли свого законодавчого закріплення. Так, Г. П. Цимбал визначив взаємодію як узгоджену діяльність правоохоронних, контролюючих та інших державних органів, яка спрямована на виявлення, розкриття і розслідування злочинів⁴. У свою чергу Г. Ю. Бондар дійшов висновку, що взаємодія існує там, де наявний спільний інтерес, а тому під час досудового розслідування злочинів взаємодія існує між правоохоронними органами, оскільки вони мають одну мету, а саме розкриття та розслідування злочинів. Разом із тим В. В. Ковальов наголосив, що взаємодія проявляється у консолідації сил і засобів взаємодіючих суб'єктів кримінального провадження

---

³ Взаємодія при розслідуванні економічних злочинів: монографія / кол. авт.: А. Ф. Волобуєв, І. М. Осика, Р. Л. Степанюк та ін. ; за аг. ред. д-ра юрид. наук, проф. А. Ф. Волобуєва. Харків : «Курсор», 2009. С. 15.

⁴ Цимбал Г. П. Взаємодія як умова забезпечення виявлення і розслідування податкових злочинів : дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2005. С. 39.

для досягнення єдиної мети,⁵ тобто взаємодія відбувається там, де є потреба у вирішенні спільних завдань⁶.

Більш сучасне тлумачення цього поняття надала С. Тищенко, на думку якої під взаємодією у кримінальному провадженні слід розуміти дії учасників кримінального процесу, які, реалізуючи свої повноваження стосовно один одного, сприяють виконанню загальних завдань кримінального провадження. При цьому характер взаємодії може бути різним, залежно від того, керуються безпосередні учасники спільним інтересом чи відмінними. Головне, щоб у кінцевому результаті була досягнута мета, задля якої суб'єкти взаємодіють⁷.

Дещо по-іншому поняття взаємодії розкривають вчені-криміналісти. Здебільшого під взаємодією вони розуміють співпрацю суб'єктів правовідносин, здійснення якої необхідне для досягнення спільної мети і завдань⁸ з мінімальною витратою сил, засобів і часу⁹. При цьому така діяльність обов'язково повинна бути спільною, погодженою щодо мети, місця і часу,¹⁰ а також здійснюватися шляхом реалізації суб'єктами своїх законних прав і обов'язків щодо проведення спільних дій, обговорення отриманих результатів, планування

---

⁵ Ковальов В. В. Взаємодія слідчого з працівниками експертної служби МВС України : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. С. 24.

⁶ Волобуєва О. О. Взаємодія слідчого з фахівцями під час збору інформації про особу, що скоїла злочин : дис. ... канд. юрид. наук. Донецьк, 2006. С. 22.

⁷ Тищенко С. Дефініція поняття взаємодії в кримінальному провадженні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 3. С. 105.

⁸ Біленчук П. Д., Лисиченко В. К., Клименко Н. І. та ін. Криміналістика: підручник / за ред. П. Д. Біленчука. 2-ге вид. Київ: Атіка, 2001. С. 276.

⁹ Матусовский Г. А. Основы взаимодействия и информационно-го обеспечения в методике расследования преступлений. Криминалистика. Криминалистическая тактика и методика расследования преступлений: учеб. для студ. юрид. вузов и ф-тов / под. ред. проф. В. Ю. Шепитько. Харьков: Одиссей, 2001. С. 226–229.

¹⁰ Шеремет А. П. Криміналістика : навч. посіб. Чернівці: Наші книги, 2008. С. 85.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

подальших заходів, спрямованих на досягнення мети і завдань¹¹.

Інший підхід до сутності змісту взаємодії спостерігається у представників **теорії оперативно-розшукової діяльності** (далі – ОРД). Так, з позиції О. М. Бандурки, взаємодія – це комплекс спільних або узгоджених за часом і місцем дій кількох оперативних підрозділів щодо вирішення певних завдань у протидії злочинності спільними зусиллями¹². На думку І. П. Козаченка та В. Л. Регульського, взаємодія – це своєрідна модель комплексного здійснення оперативно-розшукових та інших правоохоронних заходів, які здійснюються з урахуванням відповідних умов оперативної ситуації (обстановки)¹³.

У свою чергу В. Д. Пчолкін формулює поняття взаємодії як засновану на спільності цілей і завдань, погоджену за часом, місцем і змістом, визначену законодавством діяльність компетентних суб'єктів щодо раціонального застосування наявних сил, засобів і методів для своєчасного виявлення, попередження та розкриття злочинів. Подібної позиції дотримується й В. П. Захаров, який під взаємодією розуміє засновану на законах, узгоджену за метою, місцем і часом сумісну діяльність, спрямовану на інтеграцію зусиль, ефективно та комплексне використання сил, засобів і методів оперативних підрозділів¹⁴.

Беручи до уваги наведені точки зору щодо тлумачення поняття взаємодії, можливо виділити три загальні підходи до його визначення, а саме: *широкий, вузький і комбінований*¹⁵.

---

¹¹ Криміналістика: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Ю. Шепітька. 2-ге вид. Київ: Ін Юре, 2004. 728 с.

¹² Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність: підручник. Ч. 1. Харків: Вид-во НУВС, 2002. С. 140.

¹³ Некрасов В. А., Мацюк В. Я., Філіпенко Н. Є., Родинюк Л. В. Оперативне розпізнавання: монографія / Київ: КНТ, 2007. С. 180–181.

¹⁴ Захаров В. П. Проблеми діяльності оперативних підрозділів кримінально-виконавчої системи щодо боротьби зі злочинністю: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2001. С. 130.

¹⁵ Степанюк Р. Л., Заяць Д. Д. Взаємодія під час досудового розслідування економічних злочинів. *Форум права*. 2014. № 1. С. 460–465.

У широкому сенсі взаємодія розглядається як сумісна діяльність усіх органів і посадових осіб, які уповноважені здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень. Згідно з цим підходом взаємодія розглядається не тільки щодо діяльності слідчого або процесу розслідування певного злочину, але й стосовно застосування криміналістичних прийомів, засобів і методів, а також оперативно-розшукових заходів.

У вузькому значенні взаємодія розуміється в якості діяльності одного з її учасників (суб'єктів), яким завжди виступає слідчий, а сама вона розглядається як форма організації розслідування. Така точка зору пояснюється тим, що процесуальна діяльність учасників взаємодії є нерівноправною, оскільки залежить від слідчого, де його статус відіграє головну роль. У такому разі процесуальна діяльність слідчого є специфічною за своєю юридичною природою, принципами, змістом і формою, оскільки спрямована на вирішення загальних завдань кримінального провадження. У зв'язку з цим можна виділити наступні завдання взаємодії слідчих з іншими учасниками (суб'єктами):

- швидкість, повнота та неупередженість провадження досудового розслідування. Це покликано: по-перше, забезпечити необхідні темпи при реалізації слідчим покладених на нього завдань; по-друге, дослідити всі наявні обставини вчиненого кримінального правопорушення; по-третє, здійснити досудове розслідування незалежним суб'єктом;

- викриття осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. Це полягає у збиранні доказів, які є підставою для однозначного висновку про те, що саме ця людина вчинила злочин. Така діяльність може бути охарактеризована як процес збирання, накопичення, аналізу, оцінки і використання фактичних даних, за допомогою яких встановлюється головний факт і обставини скоєння інкримінованого злочинцю діяння;

- своєчасне виявлення злочинів і притягнення до кримінальної відповідальності осіб, що їх вчинили. Зволікання із провадженням тих чи інших слідчих (розшукових) дій найчастіше призводить до втрати самої можливості одержання доказів або до зменшення такої можливості;

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

– ефективність. Суть її полягає в тому, що кожен орган, підрозділ і окремо взятий працівник мають діяти максимально ефективно, повністю реалізуючи свої потенційні можливості. Ефективність залежить від рівня взаємодії між різними структурними підрозділами правоохоронних органів при розслідуванні злочинів;

– оперативність. Діяльність слідчого повинна бути спрямована на попередження дій злочинців, спрямованих на приховування слідів злочину чи вжиття інших заходів, що перешкоджають розкриттю злочину.

Третій підхід має різнобічне розуміння взаємодії. У цьому аспекті взаємодію інтерпретують як:

а) узгоджену діяльність двох і більше суб'єктів, що вирішують одне завдання, але різними методами та засобами;

б) організаційно-тактичний прийом одержання нового знання, одержати яке окремо кожному суб'єкту взаємодії не завжди вдається;

в) організаційно-розпорядчу діяльність, засновану на взаємній довірі сторін, об'єднаних єдиним завданням розкриття та розслідування кримінальних правопорушень¹⁶.

У межах останнього підходу має місце спроба відобразити різні аспекти взаємодії, а саме: її зовнішнє вираження (сумісна діяльність); спосіб діяльності (організаційно-тактичний прийом); окремі ознаки діяльності (взаємна довіра). Такий підхід слід вважати суто гносеологічним, оскільки він має значення лише для з'ясування поняття взаємодії.

Як бачимо, у науковій літературі звертається увага на те, що взаємодія між органами і підрозділами здійснюється непередпорядкованими один одному органами,¹⁷ а також вказується на законодавчу регламентацію правового інституту

---

¹⁶ Салтєвський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі): підручник. Київ: Кондор, 2005. 588 с.

¹⁷ Герасимов И. Ф. Взаимодействие органов предварительного следствия и дознания при расследовании особо опасных преступлений : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Свердловск, 1966. С. 10.

взаємодії.¹⁸ Крім того, вказується на нетривалий характер даної співпраці, оскільки вона відбувається лише під час виконання певного завдання¹⁹. З огляду на цю обставину, на думку окремих учених, *метою* взаємодії не може бути визначено наступне:²⁰

1) розкриття, розслідування і попередження кримінальних правопорушень (А. В. Іщенко, Н. С. Карпов);

2) припинення злочинних діянь та встановлення обставин, що є предметом доказування у кримінальному провадженні (С. В. Слинко);

3) розшук злочинців і забезпечення відшкодування збитків, завданих правопорушенням (М. К. Гурський).

Головною аргументацією наведених наукових позицій є те, що взаємодія спрямована виключно на виконання завдань, які визначені в дорученні слідчого. Проте з таким твердженням важко погодитись, адже під час взаємодії можливе встановлення й інших фактів і обставин, які у подальшому можуть стати приводом для початку нового досудового розслідування.

Щодо інших термінів, то їх вживання є можливим, але з урахуванням оптимального співвідношення один з одним і відповідної сфери. Зокрема, термін «координація» має вживатися синонімічно з поняттям «узгодження». У цьому сенсі координація є необхідною обов'язковою передумовою, основою взаємодії, оскільки остання завжди є узгодженою спільною діяльністю. Поняття «допомога» за своєю суттю теж є нерівнозначним взаємодії. Водночас надання допомоги може бути однією з чисельних форм взаємодії, за умови, що така допомога є частиною сумісної діяльності.

---

¹⁸ Справочник следователя / Григорьев В. Н., Победкин А. В., Яшин В. Н., Гаврилин Ю. В. Москва : Эксмо, 2008. С. 446 (Настольная книга специалиста).

¹⁹ Біленчук П. Д., Лисиченко В. К., Клименко Н. І. та ін. Криміналістика: підручник / за ред. П. Д. Біленчука. 2-ге вид. Київ: Атіка, 2001. С. 276.

²⁰ Дунаева А. В. Взаємодія слідчого та оперативного підрозділу органу внутрішніх справ під час розшуку підозрюваного. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 18.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

Термін «співробітництво», смислове значення якого – спільна діяльність, є більш вузьким по відношенню до взаємодії. Тому співробітництво може бути частиною взаємодії. У практиці застосовуються і нескоординовані форми співробітництва, які є не взаємодією, а більш простими формами діяльності²¹.

Узагальнюючи погляди вчених щодо визначення поняття взаємодії підрозділів під час проведення досудового розслідування, можна виділити наступні загальні її ознаки:

– спільна узгоджена діяльність двох або більше учасників, які залучаються до сфери кримінального провадження. Тобто кожний із учасників має усвідомлювати, що він виконує покладені на нього функції разом з іншими суб'єктами. При цьому кожний учасник повинен чітко розуміти відведену йому у взаємодії роль і вчасно виконувати поставлені задачі;

– законодавче підґрунтя для здійснення взаємодії, тобто вона повинна здійснюватися відповідно до вимог законів і підзаконних нормативних актів, що регулюють як спільну діяльність, так і порядок функціонування кожного учасника окремо;

– забезпечення комплексного використання сил, засобів та методів під час розкриття і розслідування кримінальних правопорушень.

Таким чином, на нашу думку, під взаємодією під час проведення досудового розслідування слід розуміти організаційну форму діяльності двох і більше осіб, яка спільно узгоджена та регламентована законами й іншими відомчими нормативно-правовими актами і спрямована на досягнення завдань конкретного кримінального провадження.

Основний зміст взаємодії полягає в тому, що вона надає змогу підвищити рівень інформаційного забезпечення, з'ясувати причини та умови порушень, а також скоротити обсяги перевірок, забезпечуючи високий рівень результативності.

---

²¹ Взаємодія при розслідуванні економічних злочинів: монографія / кол. авт.: А. Ф. Волобуєв, І. М. Осика, Р. Л. Степанюк та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. А. Ф. Волобуєва. Харків : «Курсор», 2009. С. 22.

Отже, у цілому слід зауважити, що значення взаємодії органів під час досудового розслідування полягає у забезпеченні цілеспрямованих і ефективних організаційних заходів (процесуальних і непроцесуальних), спрямованих на швидке, повне та неупереджене розслідування і вирішення справи по суті.

1.2. Завдання, засади, напрями та рівні взаємодії при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень

Як і будь-яка суспільно-правова діяльність, взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень повинна здійснюватися відповідно до поставлених завдань, а також відповідати загальним засадам кримінального провадження (ст. 2 КПК України).

Відповідно до розділу II Положення про органи досудового розслідування Національної поліції України на них покладаються такі завдання:

- 1) захист особи, суспільств а та держави від кримінальних правопорушень;
- 2) охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження;
- 3) забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції;
- 4) забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями;
- 5) виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення.

При цьому на органи досудового розслідування можуть бути покладені й інші завдання, визначені законодавством України. Органи досудового розслідування зобов'язані застосовувати всі передбачені законодавством заходи для забезпечення ефективності досудового розслідування.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

Крім того, згідно наказу МВС України від 07.07.2017 р. № 575 основним завданням взаємодії слідчих підрозділів органів Національної поліції України з іншими структурними підрозділами апарату центрального органу управління поліцією, міжрегіональними територіальними органами Національної поліції та їх територіальними (відокремленими) підрозділами, територіальними органами поліції та їх територіальними (відокремленими) підрозділами є запобігання кримінальним правопорушенням, їх виявлення та розслідування, притягнення до встановленої законодавством відповідальності осіб, які їх учинили, відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди, відновлення порушених прав та інтересів фізичних і юридичних осіб.

На сьогодні кримінальна процесуальна діяльність уповноважених службових осіб, перш за все, врегульована нормами Конституції України, зокрема ст. 129, в якій закріплені основні засади кримінального судочинства: законність; рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; забезпечення доведеності вини; змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості тощо. Разом із тим засади кримінального провадження закріплені у Главі 2 КПК України (всього 22 загальні засади).

Що ж стосується засад (принципів) взаємодії, то цим поняттям здебільшого позначаються основні положення, вимоги щодо будь-якої діяльності. У перекладі з латинської мови термін «принцип» означає основне, вихідне положення будь-якої теорії, вчення, науки, діяльності, поведінки²².

Взаємодія органів і підрозділів при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень має відповідати єдиній загальній вимозі – бути достатньо ефективною, оскільки інакше може виявитися, що вона або не потрібна, або її заходи навіть шкідливі.

Як свідчить аналіз чинного законодавства, взаємодія здійснюється за загальними та спеціальними засадами. *До загальних відносяться:*

---

²² Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2011. С. 57.

1. Відповідальність слідчого за швидке, повне та неупереджене розслідування кримінальних правопорушень, його самостійність у процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Слідчий несе відповідальність за законність та своєчасність здійснення процесуальних дій (ст. 40 КПК України). Відповідно до ч. 5 ст. 40 КПК, слідчий, здійснюючи свої повноваження, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні процесуальні рішення слідчого.

2. Дотримання засад кримінального провадження (глава 2 КПК України). Це зумовлено тим, що взаємодія органів і підрозділів при розслідуванні кримінальних правопорушень має ґрунтуватися лише на правовій основі, а всі її аспекти повинні бути унормовані.

3. Активне використання методик, наукових і технічних досягнень у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень. Тобто взаємодія повинна бути здійснена з використанням сучасних технологій і досягнень науки. Цей принцип націлює слідчого, працівників оперативних підрозділів, експертів на пошук найбільш ефективних заходів і засобів розслідування кримінальних правопорушень. Наприклад, використання електронного спостереження, приладів зовнішнього спостереження, базових технологій електронного документообігу, а також передових комп'ютерних технологій.

4. Оптимальне використання сил і засобів.

5. Забезпечення нерозголошення відомостей досудового розслідування. Зокрема, відповідно до ст. 222 КПК України, відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим. У необхідних випадках слідчий, прокурор попереджає осіб, яким стали відомі відомості досудового розслідування у зв'язку з участю в ньому, про їх обов'язок не розголошувати такі відомості без його дозволу. Незаконне розголошення відомостей досудового розслідування

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

тягне за собою кримінальну відповідальність, встановлену законом.

6. Доцільність – взаємодія має бути лише у тих кримінальних провадженнях і в тих слідчих ситуаціях, які вимагають цієї взаємодії. Інакше кажучи, лише тоді, коли у цьому виникає дійсна необхідність (потреба), адже неприпустимо відволікати інших осіб від виконання своїх прямих обов'язків. Тобто, плануючи здійснення кожної слідчої (розшукової) та негласної слідчої (розшукової) дії, необхідно доцільно використовувати час і сили відповідного суб'єкта.

7. Економічність – передбачає відносну простоту і вигідність взаємодії, що якнайкраще дозволить досягнути поставлених завдань. Проте економічний раціоналізм не повинен зводиться до мінімальних витрат, але вони мають бути реальними і достатніми. Тобто взаємодія має бути економічно виправданою, оскільки реалізація зазначених заходів у будь-якому разі позитивно позначиться на швидкості та повноті розслідування кримінальних правопорушень.

8. Тривалість – взаємодія повинна бути постійною, тобто безперервною, якщо вона стосується органів і підрозділів. Разом із тим взаємодія може бути епізодичною, тобто спільна діяльність має тимчасовий характер, зокрема лише для спільного досягнення проміжної мети розслідування.

9. Конспіративність – згідно зі ст. 9 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», не підлягають передачі і розголошенню результати ОРД, які відповідно до законодавства становлять державну таємницю, а також відомості, що стосуються особистого життя, честі, гідності людини. За передачу і розголошення цих відомостей особи, яким ці відомості були довірені при здійсненні ОРД або стали відомі по службі, підлягають відповідальності згідно з чинним законодавством, крім випадків розголошення інформації про незаконні дії, що порушують права людини.

Спеціальні засади взаємодії виділяють залежно від її суб'єктів. Найпоширенішими з них є такі:

1. Взаємодії слідчого з оперативними підрозділами :

а) конфіденційність джерел оперативно-розшукової інформації є головною запорукою успішної взаємодії слідчого та оперативного працівника;

б) самостійність оперативного підрозділу при виборі в межах чинного законодавства засобів та методів оперативно-розшукової діяльності.

2. Взаємодії слідчого з підприємствами, установами, громадськістю та засобами масової інформації:

а) добровільність участі представників підприємств, установ, громадськості, засобів масової інформації;

б) забезпечення безпеки громадян і представників підприємств, організацій;

в) поєднання гласності розслідування із забезпеченням слідчої таємниці.

Крім того слід виділити засаду системності, плановості й розподілу компетенції між органами і підрозділами при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень.

На теперішній час взаємодія здійснюється за двома взаємопов'язаними напрямками:

1. Стратегічний – організація реалізації державної політики у сфері протидії злочинності, усунення причин і умов її існування, а також удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази.

2. Тактичний – виявлення, документування, попередження, розкриття та розслідування вчинених кримінальних правопорушень, а також розшук, затримання підозрюваних осіб і відшкодування шкоди фізичним та юридичним особам.

Також взаємодія здійснюється на шести основних рівнях:

1) центральному – між головними управліннями органів, які залучаються до проведення досудового розслідування (наприклад, головними слідчими управліннями Національної поліції та Генеральної прокуратури України);

2) територіальному (регіональному) – між головними управліннями, управліннями в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах.

3) відомчому – між підрозділами одного органу;

4) міжвідомчий – між органами і підрозділами декількох відомств (наприклад, органами досудового розслідування Національної поліції та Експертної служби МВС України);

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

5) локальний – між органами і підрозділами однієї територіальної одиниці (області, району, міста, районах у містах);

6) міжнародний – між органами і підрозділами декількох держав (ст. 571 КПК).

1.3. Правова основа взаємодії при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень

Правове регулювання будь-якої діяльності, насамперед, має важливе практичне, а не доктринальне значення. Особливе це стосується сфери кримінальної процесуальної діяльності, адже у ході взаємодії різних органів і підрозділів, які до неї залучаються, збираються відповідні докази причетності особи до конкретного кримінального правопорушення. Тому подальше визначення судом отриманих доказів допустимими, серед іншого, залежить від чіткого правового регулювання (правової основи) такої діяльності та взаємодії її учасників зокрема.

Правове регулювання – це регламентація суспільних відносин засобами загальнообов'язкових правил поведінки і заснованих на них приписів індивідуального значення, що забезпечується в необхідних випадках державним примусом.

Правовою основою взаємодії є закони та підзаконні нормативно-правові акти, які умовно можна поділити на дві групи.

Перша група – це закони і підзаконні акти, якими визначаються організаційні основи взаємодії, завдання, функції та повноваження.

Іншу групу складають відомчі нормативно-правові акти, зокрема накази, інструкції, положення, що регламентують права і обов'язки суб'єктів взаємодії, їх повноваження та функції, форми і методи спільної діяльності, а також порядок взаємодії, визначають конкретні напрями тощо.

Правову основу організації взаємодії органів і підрозділів при розкритті та розслідуванні кримінальних

правопорушень становлять Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, рішення Конституційного Суду України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою України, а також нормативно-правові акти з питань досудового розслідування.

1.4. Види форм взаємодії при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень

В юридичній літературі немає чіткого визначення форм взаємодії та їх класифікації. Здебільшого їх розмежування проводиться на теоретичному рівні. Так, на думку В. Ф. Цепелева, форма – це вид, різновидність, тип чогось, підрозділ у систематиці, що входить до складу вищого розділу роду; форма, устрій, структура, зовнішнє вираження чогось, що зумовлене певним змістом²³.

У свою чергу Д. М. Афанасіаді форму взаємодії суб'єктів при розслідуванні злочинів визначає як зовнішнє відображення (прояв) дій цих суб'єктів, через які вони контактують один з одним під час розслідування та в яких конкретизуються їх завдання і функціональне призначення²⁴.

З позиції А. Н. Балашова, форми взаємодії доречно класифікувати в залежності від двох підстав: а) характеру дій, що виконуються за дорученням слідчого, наприклад, проведення оперативними підрозділами слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій; б) періоду часу,

---

²³ Цепелев В. Ф. Международное сотрудничество в борьбе с преступностью: уголовно-правовые, криминологические и организационно-правовые аспекты : монография. Москва, 2001. 327 с.

²⁴ Афанасіаді Д. М. Адміністративно-правові засади взаємодії правоохоронних та інших органів при розслідуванні злочинів міжнародного характеру : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2012. С. 16.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

протягом якого здійснюється взаємодія (разова, періодична, постійно діюча)²⁵.

Повна класифікація форм взаємодії можлива з урахуванням різних підстав, що дозволить більш комплексно підійти до зазначеної проблеми. Вона може бути представлена у такому вигляді:

1. *У залежності від рівня існування взаємодії доцільно виділяти такі її види:*

а) міжнародна взаємодія (на рівні різних держав);

б) міжвідомча взаємодія (на рівні різних органів і підрозділів);

в) внутрішньовідомча взаємодія (на рівні різних підрозділів та органів одного відомства).

Питанням міжнародної взаємодії у протидії злочинності у чинному КПК України приділена значна увага, про що свідчить розділ IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження». Аналіз положень зазначеного розділу дає можливість стверджувати, що взаємодія здійснюється у таких напрямках: а) міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій – глава 43; б) видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція) – глава 44; в) кримінальне провадження у порядку перейняття – глава 45; г) визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передача засуджених осіб – глава 46.

Досить велике значення має міжвідомча взаємодія, яка здійснюється шляхом взаємного обміну інформацією та проведення сумісних заходів щодо виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, а також запобігання їх проявів.

Внутрішньовідомча взаємодія здійснюється не на рівні відомств, а в межах компетенції відповідного суб'єкта. Наприклад, взаємодія двох слідчих поліції при створенні слідчої групи або слідчого та співробітника оперативного підрозділу поліції.

---

²⁵ Балашов А. Н. Взаимодействие следователей и органов дознания при расследовании преступлений. Москва : Юрид. лит., 1979. 110 с.

2. Залежно від стадії кримінального провадження:

- а) взаємодія під час здійснення досудового розслідування;
- б) взаємодія під час організації та проведення тактичних операцій;
- в) взаємодія в ході проведення окремих слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій;
- г) взаємодія під час судового розгляду.

3. Залежно від суб'єкта взаємодії:

- а) взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами, які залучаються для проведення досудового розслідування;
- б) взаємодія працівників оперативних підрозділів з іншими учасниками;
- г) взаємодія обізнаних осіб (експертів, спеціалістів) з іншими учасниками в ході застосування спеціальних знань.

Слід відзначити, що вказані групи форм взаємодії можуть бути деталізовані у залежності від різних варіантів сполучення суб'єктів. З прийняттям КПК України 2012 р. набуває актуальності взаємодія слідчого з прокурором, керівника органу досудового розслідування та слідчим суддею в аспекті реалізації їхніх повноважень у нових умовах.

4. Залежно від тривалості здійснення взаємодії:

- а) епізодична – проведення експертизи, виконання працівником оперативного підрозділу доручення слідчого, залучення спеціаліста для проведення окремої процесуальної дії тощо. Початком виникнення даного виду взаємодії є момент отримання відповідного процесуального рішення (постанови, доручення, клопотання) і закінчується після його виконання;
- б) тривала – виникає при необхідності вирішення низки завдань, що обумовлено характером і складністю конкретного кримінального правопорушення. Початковим моментом виникнення даного виду взаємодії слід вважати створення слідчої-оперативної групи для досудового розслідування кримінальних правопорушень (див. розділ 2).

Беручи до уваги наявні в юридичній літературі позиції щодо форм взаємодії, а також ураховуючи норми чинного законодавства, з практичної точки зору її доречно класифікувати в залежності від правової регламентації. У

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

межах такого критерію можна виділити три основні групи взаємодії:

1) процесуальна – безпосередньо врегульована положеннями КПК України. Особливістю процесуальної взаємодії є її чітка правова регламентація, а заходи, що вживаються в її межах, пов'язані з отриманням доказової інформації, яка свідчить про причетність особи до вчинення конкретного злочину. Згідно з КПК України, до процесуальних форм взаємодії, що можуть застосовуватися при розслідуванні кримінальних правопорушень на стадії досудового розслідування, відносяться: надання слідчим відповідним оперативним підрозділам доручень на проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій; проведення різного виду експертиз тощо;

2) непроцесуальна (організаційна) – урегульована іншими законодавчими актами України (закони та відомчі нормативно-правові акти), що регулюють діяльність взаємодії органів і підрозділів, які залучаються під час проведення досудового розслідування;

До непроцесуальних форм взаємодії вчені також відносять:

- спільна розробка версій та узгоджене планування слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій;
- спільне вивчення й аналіз отриманих результатів розслідування;
- формування пошукових версій;
- спільне планування пошукових і оперативно-розшукових заходів, спрямованих на встановлення місцезнаходження розшукуваної особи;
- систематичний обмін оперативною й іншою криміналістично значимою інформацією про злочин, що готується або вчинений;
- внесення змін до раніше розробленого плану з урахуванням отриманої нової інформації;
- надання консультацій, методичної допомоги з окремих питань;

– обмін інформацією тощо^{26;27}.

Така форма взаємодії набула поширення як одна з найефективніших, насамперед коли йдеться про розслідування складних тяжких злочинів, вчинених організованою злочинною групою.

Тактичні рішення поділяються на процесуальні і непроцесуальні. До перших відносять вибір слідчих дій, запобіжного заходу тощо. Непроцесуальні тактичні рішення – це прийоми і засоби реалізації процесуальних рішень, тому вони повинні відповідати принципам кримінального процесуального законодавства. Вибір найбільш раціональних засобів і тактичних прийомів пов'язаний із ризиком, тому необхідна достатня інформаційна база. Отже, тактичне рішення – це вольовий акт слідчого, який полягає у визначенні мети, а також засобів і способів її досягнення. Звідси будь-яке тактичне рішення повинне відповідати низці вимог, зокрема законності, етичності, об'рунтованості, своєчасності, реальності виконання.

Під тактичною операцією слід розуміти сукупність слідчих, оперативних та інших дій, які плануються слідчим для вирішення слідчої ситуації у ході розслідування кримінального правопорушення. Звідси випливає, що слідчі дії, оперативні та організаційні заходи складають елементи тактичної операції.

Проведена тактична операція формує нову ситуацію, для вирішення якої слідчий знову приймає тактичне рішення, яке реалізує у ході тактичної операції, і так до тих пір, доки не буде завершено останню кінцеву ситуацію, тобто не буде закінчено досудове розслідування.

Проведення тактичної операції складається з таких елементів:

1) визначення мети і прийняття рішення щодо проведення операції;

---

²⁶ Смирнов Г. К. Методика расследования торговли людьми: проблемы теории и практики. Москва : Юрлитинформ, 2008. С. 160.

²⁷ Онисьев В. А. Взаємодія правоохоронних органів у розкритті легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 261 с.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

- 2) розробка моделі та планування тактичних операцій;
- 3) безпосередня організація сил і засобів проведення операції.

Розроблення моделі і планування тактичної операції (наприклад, збирання інформації) здійснюється з дотриманням таких умов:

- 1) оперативність при одержанні інформації;
- 2) конспіративність збирання інформації;
- 3) постійна перевірка достовірності та надійності інформації;
- 4) забезпечення збирання інформації з використанням найменшої кількості технічних засобів і тактичних прийомів;
- 5) обов'язковий синтез усіх фактів і відомостей стосовно них у єдиній системі інформації про об'єкти, процеси, явища.

Тактична комбінація – це поєднання організаційних, оперативних заходів, тобто непроцесуальних засобів досягнення будь-якої мети і вирішення головним чином завдань розкриття та розслідування злочинів за допомогою оперативно-розшукових засобів. Тактична комбінація відрізняється від тактичної операції тим, що першим терміном визначають сукупність слідчих дій та оперативних заходів для реалізації одного з тактичних прийомів.

У практичній площині поширеним також є використання наступних форм непроцесуальної взаємодії:

- 1) консультації між слідчими та оперативними працівниками, які готують і проводять слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії в межах кримінального провадження;
- 2) взаємний обмін інформацією довідкового, орієнтуючого характеру між працівниками відповідних підрозділів з метою прийняття процесуальних і тактичних рішень, планування розслідування.

Окрім того, на практиці розповсюдженою формою взаємодії є обмін інформацією між органами та підрозділами при комплексному використанні сил і засобів. Належна організація взаємодії багато в чому залежить від інформаційного обміну між учасниками взаємодії. Чим краще відпрацьований такий обмін, тим ефективніше вирішуються завдання, що стоять між взаємодіючими сторонами. Взаємна

інформація між учасниками взаємодії має бути постійною, всебічною та повною. Це є об'єктивною необхідністю для підвищення ефективності роботи взаємодіючих суб'єктів.

Використання різних форм взаємодії визначається специфікою оперативної обстановки, особливостями суб'єктів, які беруть участь у взаємодії, поставленими задачами, на вирішення яких спрямована взаємодія, та іншими факторами. Форми взаємодії не є незмінними, оскільки з метою успішного здійснення досудового розслідування вони повинні постійно вдосконалюватися, враховуючи багаторічний практичний досвід, нові умови, досягнення науки і техніки²⁸.

Разом з тим, однією з головних форм взаємодії на стадії досудового розслідування є проведення спільних нарад і колегій міністерств та відомств, які взаємодіють у розгляді найактуальніших проблем, що виникають у процесі виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, прийняття узгоджених рішень щодо реалізації завдань кримінального провадження.

Відповідальність за належну організацію взаємодії слідчих підрозділів з іншими органами та підрозділами поліції при попередженні, виявленні і розслідуванні кримінальних правопорушень покладається на начальників територіальних органів поліції та органів досудового розслідування.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте поняття «взаємодія».
2. Визначте загальні ознаки поняття «взаємодія».
3. Укажіть, які ви знаєте підходи до розуміння поняття «взаємодія».

---

²⁸ Римарчук Г. С., Римарчук Р. М. Особливості організації взаємодії при розслідуванні кримінальних проваджень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 14. С. 174–175.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

4. Проаналізуйте завдання та принципи взаємодії органів і підрозділів, які залучаються під час проведення досудового розслідування.

5. Визначте значення взаємодії органів і підрозділів, які залучаються під час проведення досудового розслідування.

6. Розкрийте напрями взаємодії органів і підрозділів, які залучаються під час проведення досудового розслідування.

7. Охарактеризуйте рівні та напрями взаємодії.

8. Дайте характеристику видам форм взаємодії.

Рекомендована література:

1. Черноус Ю. М. Особенности взаимодействия при расследовании злоумышленников международного характера. *Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ.* 2012. № 1. С. 231–237.

2. Цимбал Г. П. Взаємодія як умова забезпечення виявлення і розслідування податкових злоумышленников : дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2005. 223 с.

3. Тищенко С. Дефініція поняття взаємодії в кримінальному провадженні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України.* 2014. № 3. С. 105.

4. Захаров В. П. Проблемы діяльності оперативних підрозділів кримінально-виконавчої системи щодо боротьби зі злочинністю : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2001. С. 130.

5. Степанюк Р. Л., Заяць Д. Д. Взаємодія під час досудового розслідування економічних злоумышленников. *Форум права.* 2014. № 1. С. 460–465.

6. Цепелев В. Ф. Международное сотрудничество в борьбе с преступностью: уголовно-правовые, криминалогические и организационно-правовые аспекты: монография. Москва, 2001. 327 с.

7. Онисьев В. А. Взаємодія правоохоронних органів у розкритті легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 261 с.

8. Римарчук Г. С., Римарчук Р. М. Особенности організації взаємодії при розслідуванні кримінальних

проваджень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 14. С. 174–175.

9. Взаємодія при розслідуванні економічних злочинів: монографія / кол. авт.: А. Ф. Волобуєв, І. М. Осика, Р. Л. Степанюк та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. А. Ф. Волобуєва. Харків: «Курсор», 2009. 320 с.

10. Дунаєва А. В. Взаємодія слідчого та оперативного підрозділу органу внутрішніх справ під час розшуку підозрюваного. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 18.

11. Абламський С. Є. Роль взаємодії слідчого з іншими органами і підрозділами при розслідуванні кримінальних правопорушень. Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.): зб. наук. ст. і тез доп. на наук.-практ. конф. до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові (м. Харків, 25 листоп. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 42–43.

12. Абламський С. Є. Актуальні питання взаємодії слідчого з іншими учасниками, які залучаються під час досудового розслідування. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу*: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М. В. Салтевського (м. Харків, 8 листоп. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 242–244.

Розділ 2

ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧИХ ГРУП І СЛІДЧО-ОПЕРАТИВНИХ ГРУП

2.1. Поняття та ознаки слідчих груп і слідчо-оперативних груп

На сьогодні важко визначити, коли саме виникли поняття «слідча група» (далі – СГ) та «слідчо-оперативна група» (далі – СОГ). Уперше подібні групи стали створюватися при чергових частинах районних, міських відділів, регіональних управлінь органів внутрішніх справ для розкриття і розслідування злочинів. Як організаційно-процесуальна форма взаємодії слідчого і оперативних підрозділів, СОГ виникла і вдосконалювалася на основі трансформації групового методу розслідування, зокрема організації діяльності щодо розслідування злочинів.

Загалом створення слідчих груп мало місце ще наприкінці XIX століття. Наприклад, під час розслідування катастрофи Імператорського поїзда у 1888 р. було створено групу з декількох слідчих Харківського окружного суду, яку очолив відомий на той час юрист А. Ф. Коні.

Визнання необхідності розслідування злочинів групою слідчих також згадується в Декреті «Про суд № 2» від 07 березня 1918 р., прийнятому Радою Народних Комісарів РРФСР. Так, у Декреті зазначалося, що при судах утворюються слідчі комісії у складі трьох членів, діяльність яких спрямована на провадження попереднього слідства. Однак на той час такий спосіб розслідування не мав жодного законодавчого підґрунтя і закріплення.

Уперше на законодавчому рівні про необхідність створення слідчих груп згадується в наказі Генерального Прокурора СРСР від 19 березня 1952 р. № 63 «Про усунення фактів тяганини в розслідуванні кримінальних справ», у якому з метою скорочення термінів слідства, забезпечення

*Присвячено відзначенню 25-річчя
Харківського національного університету внутрішніх справ*

його повноти та всебічності пропонувалося провадити розслідування силами декількох слідчих. Крім цього, на необхідності провадження досудового слідства декількома слідчими також було зазначено в наказі Генерального прокурора СРСР від 30 червня 1962 р. № 53. Цим наказом органи прокуратури були зобов'язані разом з органами міліції здійснювати відповідні організаційні заходи, організовувати групи слідчих під керівництвом досвідчених і кваліфікованих слідчих та прокурорів.

Згодом про необхідність своєчасного створення слідчих груп з метою розслідування розкрадань в особливо великих розмірах і вимогань йшлося у пункті 4 листа Генерального Прокурора СРСР від 08 жовтня 1963 р. № 3/94.

У наказі Генерального прокурора СРСР від 30 грудня 1965 р. № 125 «Про поліпшення роботи органів прокуратури та посилення прокурорського нагляду за слідством і дізнанням» було запропоновано спеціалізувати за окремими видами злочинів найбільш досвідчених слідчих і в необхідних випадках створювати з них групи з розслідування кримінальних справ. Законодавче ж регламентування діяльності слідчих груп розпочалося у 1960 році з прийняттям КПК України. Однак цей закон не вказував на можливість створення спільних (об'єднаних, змішаних, міжвідомчих) груп.

У 80-ті роки минулого століття досвід роботи СОГ був закріплений у Типовій інструкції про організацію роботи постійно діючих слідчо-оперативних груп по розкриттю умисних вбивств, уведеної в дію вказівкою Генерального прокурора СРСР і Міністра внутрішніх справ СРСР від 26 червня 1985 р. № 31/15/64. Доцільність створення СОГ пояснювалася необхідністю виконання ними функції забезпечення безперервності процесу управління розкриттям умисних злочинів²⁹.

У подальшому окремі заходи щодо формування діяльності слідчих груп було передбачено наказом Генерального прокурора СРСР від 22 листопада 1989 р. № 25

---

²⁹ Гордін Л. Я. Слідчо-оперативна група: проблеми створення та діяльності: монографія. Харків : Вид-во ФІНН, 2009. С. 145–146.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

«Про організаційні заходи для забезпечення розслідування злочинів групою слідчих органів прокуратури».

Слід звернутись до наказу МВС України від 30 квітня 2004 р. № 458 (24.09.2010 р. втратив чинність), яким було затверджено Положення про основи організації розкриття органами внутрішніх справ України злочинів загальнокримінальної спрямованості. Так, у пункті 1.7. указанного Положення зазначалося, що розкриття злочинів здійснюється в максимально короткий строк, у поєднанні слідчих дій і оперативно-розшукових заходів, швидко і повно, із встановленням та викриттям усіх учасників злочинів і виявленням епізодів їх злочинної діяльності. З цією метою передбачалось створення СОГ міжрегіональних, постійно діючих, міжвідомчих), зокрема для розкриття тяжких і особливо тяжких злочинів (п. 1.8).

На зміну зазначеному наказу був прийнятий наказ МВС України від 14 серпня 2012 р. № 700 (*втратив чинність на підставі наказу МВС від 29.09.2017 р. № 734*), яким було затверджено Інструкцію з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень. Пізніше прийнято наказ МВС України від 20 жовтня 2014 р. № 1107 «Про затвердження Інструкції про порядок створення та організації діяльності слідчих груп та слідчо-оперативних груп»³⁰ (*втратив чинність на підставі наказу МВС від 07.07.2017 р. № 575*).

З прийняттям у 2015 р. Закону України «Про Національну поліцію» постала потреба в подальшому врегулюванні питань взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. З цією метою 7 липня 2017 р. наказом МВС України № 575 затверджено Інструкцію з організації взаємодії органів

---

³⁰ Інструкція про порядок створення та організації діяльності слідчих груп та слідчих-оперативних груп: затв. Наказ МВС України від 20.10.2014 р. № 1107. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1618-14>.

досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальних правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні³¹.

Також окремі питання діяльності СОГ унормовані в наказі МВС України від 16.02.2018 р. № 111, яким затверджено Інструкцію з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України³². Зокрема, у розділі X цієї Інструкції передбачений порядок організації дій працівників слідчо-оперативної групи щодо реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події.

На сьогодні в юридичній літературі існують різні точки зору щодо конкретних організаційних форм взаємодії слідчих груп, зокрема:

- перша група авторів найбільш ефективним вважають створення слідчо-оперативної групи, в якій під єдиним началом співпрацюють слідчий та оперативні працівники;
- інша точка зору полягає в доцільності створення двох паралельних, організаційно-самостійних діючих груп – слідчої та оперативної.

Як зазначали О. Я. Дубинський та Ю. І. Шостак, необхідність у створенні слідчо-оперативної групи виникає в разі, якщо слідчому необхідна постійна допомога оперативних працівників, тобто є потреба систематичної та інтенсивної

---

³¹ Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальних правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: затв. Наказом МВС України від 07.07.2017 р. № 575. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.

³² Інструкцію з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: затв. Наказом МВС України 16.02.2018 р. № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-18#n14>.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

взаємодії.³³ Така форма організації взаємодії під час проведення досудового розслідування породжена практикою, оскільки усуває організаційну роз'єднаність учасників розслідування. Разом із тим, при колегіальному розслідуванні кримінального провадження важливого значення набуває питання щодо чіткого розмежування повноважень членів слідчо-оперативної групи, неприпустимість змішування процесуальних функцій слідчого та оперативних працівників, оскільки вони мають різний процесуальний статус.

На думку О. В. Синеюкого, слідчо-оперативна група – це організація, що складається з визначеної кількості слідчих, у тому числі з різних відомств, які одночасно проводять розслідування однієї кримінальної справи, оперативних працівників, органів дізнання, експертів, інших фахівців та допоміжного персоналу³⁴.

На наш погляд, *слідча група* – це передбачена кримінальним процесуальним законодавством України організаційна форма здійснення двома чи більше слідчими досудового розслідування в кримінальному провадженні, що дозволяє більш швидко і повно провести розслідування.

Особливість слідчої групи полягає у тому, що вона допускає участь в провадженні декількох слідчих, процесуальна діяльність яких спрямована на досягнення завдань кримінального провадження.

Слідчо-оперативна група – це організаційна форма взаємодії слідчих, працівників оперативних та інших підрозділів поліції, що створюється з метою виявлення, фіксації, вилучення, пакування слідів кримінального правопорушення, речових доказів, установлення свідків і потерпілих, з'ясування обставин кримінального правопорушення, що мають значення для всебічного, повного і

---

³³ Дубинский А. Я., Шостак Ю. И. Организация и деятельность следственно-оперативных групп. Киев : КВШ МВД СССР, 1981. С. 17.

³⁴ Синеюкий О. В. Теоретичні та практичні проблеми діяльності міждержавних змішаних слідчо-оперативних груп. *Криміналістичний вісник : наук.-практ. зб.* Київ : Ін Юре, 2009. № 1 (11). С. 45.

неупередженого їх дослідження та встановлення осіб, які його вчинили.

У юридичній літературі пропонується класифікація СОГ за різними критеріями, зокрема за:

- структурою;
- складом учасників (якісною і кількісною ознаками);
- відомчою залежністю;
- часом функціонування;
- рівнем організації роботи;
- функціонально-цільовим призначенням (залежно від безпосередніх функцій, конкретних завдань і змісту діяльності)³⁵.

Така розгалужена класифікація обумовлена тим, що створення СОГ визнається найефективнішою формою взаємодії слідчого з іншими органами та підрозділами, оскільки дозволяє:

- організувати роботу учасників СОГ відповідно до спільно складеного і узгодженого плану;
- забезпечити чітке розмежування компетенції слідчого і працівників оперативних підрозділів;
- оптимізувати виконання працівниками оперативних підрозділів доручень слідчого;
- прискорити процес взаємного обміну інформацією між слідчим і оперативним працівником;
- забезпечити ефективність діяльності слідчого з оперативними працівниками протягом усього періоду розслідування;
- ефективно контролювати повноту та своєчасність виконання учасниками групи доручень і вказівок слідчого з виконання слідчих дій та оперативно-розшукових заходів;
- активніше і повніше використовувати під час розслідування можливості оперативних підрозділів³⁶.

---

³⁵ Гордін Л. Я. Кримінально-процесуальні проблеми створення та діяльності слідчо-оперативних груп : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. С. 7–8.

³⁶ Збірник методичних рекомендацій із питань розкриття та розслідування злочинів слідчими та оперативними працівниками органів внутрішніх справ / за ред. П. В. Коляди. Київ: Друкарня МВС України, 2002. С. 13–14.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

Характерними ознаками СОГ є: організованість, спільність мети і завдань, тимчасовий характер діяльності, участь представників різних органів і підрозділів, пріоритет процесуального керівництва, сталість складу групи³⁷.

Вважаємо доцільним виділяти такі види слідчо-оперативних груп:

- чергові;
- СОГ для досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Узагальнюючи вищевикладене, можна виділити такі основні відмінності між СГ і СОГ:

1) на відміну від слідчих груп, про діяльність СОГ у чинному КПК України не згадується. Питання щодо порядку створення та організації діяльності СОГ регламентуються відомчими нормативними актами, але відсутня така регламентація щодо міжвідомчих СГ і СОГ;

2) слідчі групи формуються тільки зі слідчих, а СОГ завжди складаються зі слідчих, працівників оперативних підрозділів, а за необхідності й з інших фахівців (залучаються працівники експертно-криміналістичних підрозділів, судово-медичні експерти та ін.), які мають свою специфіку в роботі групи;

3) слідчі, які входять до складу слідчої групи, здійснюють одну функцію і використовують однакові форми, методи та засоби роботи, тобто СГ характеризується функціональною єдністю та однорідністю дій. У свою чергу СОГ притаманний більш високий ступінь організації праці, оскільки її учасники виконують різні завдання, мають різні права та обов'язки, в тому числі процесуальні;

4) слідча група утворюється у вже розпочатому досудовому розслідуванні і діє до його закінчення. У свою чергу СОГ можуть створюватися до його початку, зокрема для огляду місця події (створюються при чергових частинах територіальних органів поліції відповідно до графіка чергування);

---

³⁷ Синекий О. В. Теоретичні та практичні проблеми діяльності міждержавних змішаних слідчо-оперативних груп. *Криміналістичний вісник*. Київ: Ін Юре, 2009. № 1 (11). С. 44–45.

5) важливими ознаками, які відрізняють слідчу групу від СОГ, є їх функціонально-цільове призначення і зміст діяльності. Так, учасники слідчої групи досліджують уже відомі обставини кримінального провадження. У свою чергу діяльності СОГ також властива пошукова і розшукова спрямованість.

Слід виділити і основні характерні ознаки СГ та СОГ:

1. Організованість – вказані групи утворюються на підставі рішення компетентної посадової особи чи відповідного органу. За цієї умови діяльність працівників, які входять до групи, буде не тільки спільною, але й узгодженою, а отже і більш продуктивною, бо це виключає виконання однакової роботи різними працівниками.

2. Тимчасовий характер діяльності. Діяльність таких груп, у тому числі й постійна, завжди буде обмеженою в часі на відміну від інших (штатних) формувань, наприклад, слідчого підрозділу. Це пов'язано з тим, що діяльність означених груп не передбачена штатним розкладом у структурі правоохоронних органів, оскільки вони створюються для розслідування конкретного злочину.

3. Участь працівників різних підрозділів. У роботі СГ і СОГ беруть участь працівники різних підрозділів (слідчі, працівники оперативних підрозділів, експерти, спеціалісти та ін.).

4. Пріоритет процесуального керівництва. Керівником СГ і СОГ завжди призначається особа, відповідальна за результати проведеного розслідування і яка володіє процесуальними повноваженнями, а згідно з КПК України нею є слідчий.

5. Спільність мети і завдань. Слідчі та оперативні працівники, які включені до складу групи, знаходяться в єдиному організаційно-управлінському об'єднанні, спрямовані на досягнення єдиної мети, виконують загальні завдання, хоча і діють за допомогою різних форм, методів і засобів, що властиві їх діяльності.

6. Стійкість складу групи – характеризується стабільністю, що багато в чому визначає ефективність її діяльності в цілому. Часті зміни у складі групи на практиці призводять до тяганини в розслідуванні, втрати часу у зв'язку з необхідністю вивчення новими членами СОГ обставин

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

справи, напрацьованих результатів, і, як наслідок, – розкриття злочину найчастіше затягується у часі.

Метою створення та діяльності СГ і СОГ є:

– усебічне, швидке, повне та неупереджене досудове розслідування у складних, багатоепізодних та великих за обсягом кримінальних провадженнях, а також щодо злочинів, що набули суспільного резонансу, учинених на території однієї або декількох адміністративно-територіальних одиниць України та інших держав;

– здійснення ефективної взаємодії слідчих та працівників оперативних підрозділів поліції під час досудового розслідування у кримінальних провадженнях, у яких здійснення досудового розслідування доручено Генеральним прокурором України, його заступниками, прокурорами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя і прирівняними до них прокурорами за вмотивованими постановами, у разі виявлення проведення неефективного досудового розслідування.

2.2. Порядок створення та склад слідчої групи
і слідчо-оперативної групи для проведення досудового
розслідування

Порядок створення та організація діяльності слідчих і слідчо-оперативних груп здебільшого є предметом правового регулювання виключно відомчих нормативно-правових актів. У чинному КПК України лише окремими положеннями урегульовано питання створення слідчих груп, а саме:

– у п. 1 ч. 2 ст. 39 КПК України передбачено, що у випадку здійснення досудового розслідування слідчою групою керівник органу досудового розслідування має право визначити старшого слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих;

– у ст. 571 КПК України встановлено, що для проведення досудового розслідування обставин кримінальних правопорушень, вчинених на територіях декількох держав, або якщо порушуються інтереси цих держав, можуть створюватися спільні слідчі групи. У цьому разі Генеральна прокуратура

України розглядає і вирішує питання про створення спільних слідчих груп за запитом слідчого органу досудового розслідування України, прокурора України та компетентних органів іноземних держав. Члени спільної слідчої групи безпосередньо взаємодіють між собою, узгоджують основні напрями досудового розслідування, проведення процесуальних дій, обмінюються отриманою інформацією. Координацію їх діяльності здійснює ініціатор створення спільної слідчої групи або один з її членів. Слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії виконуються членами спільної слідчої групи тієї держави, на території якої вони проводяться.

Згідно чинного законодавства слідча група утворюється постановою керівника досудового розслідування, про що протягом доби повідомляється прокурор, який здійснює повноваження прокурора у кримінальному провадженні. У цьому разі керівник також визначає старшого слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих (п. 1 ч. 1 ст. 39 КПК України).

Стосовно порядку створення СОГ, то він різниться залежно від їх виду, але це питання є предметом регулювання лише на рівні відомчих нормативно-правових актів. Так, чергова СОГ утворюється наказом керівника територіального органу поліції, керівника територіального (відокремленого) підрозділу поліції погодженого з керівником органу досудового розслідування. Склад такої групи формується з числа працівників поліції відповідно до графіку чергування.

Питання щодо створення та діяльність слідчо-оперативної групи для досудового розслідування кримінальних правопорушень більш детально ми розглянемо в наступному підрозділі.

Загалом слідчий за результатами аналізу матеріалів кримінального провадження та на підставі плану розслідування готує пропозиції про кількісний склад СГ, СОГ, про що рапортом доповідає керівникові органу досудового розслідування. У свою чергу, погоджуючись із пропозиціями слідчого, керівник органу досудового розслідування приймає рішення про створення СГ, СОГ.

До складу СГ і СОГ залучаються працівники структурних підрозділів поліції, які мають стаж роботи на

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

посади слідчого або оперативного працівника не менше трьох років та досвід роботи з розслідування злочинів відповідної категорії. Старшим призначається слідчий органу досудового розслідування вищого рівня.

Для визначення кандидатур членів СГ, СОГ із числа працівників територіальних органів поліції нижчого рівня надсилається службова телеграма на ім'я керівника відповідного органу щодо надання кандидатури для включення до складу групи.

Для визначення кандидатур членів СГ, СОГ із числа працівників підрозділів поліції одного рівня надсилається лист на ім'я начальника відповідного підрозділу про надання пропозицій щодо кандидатур для включення до складу групи.

Начальник підрозділу поліції або його заступники протягом трьох діб або не пізніше терміну, указанного в телеграмі (листі), надсилає відповідь із зазначенням конкретних кандидатур для включення до складу групи. Інформація про кандидата повинна містити прізвище, ім'я, по батькові, займану посаду, а також стаж роботи. При цьому до складу СГ, СОГ кандидатури працівників, які переводяться на іншу посаду, не включаються.

З метою належного комплектування складу СГ, СОГ за погодженням із керівником органу досудового розслідування може залучатися конкретний працівник територіального органу поліції в разі, якщо він проводив досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо злочину, який розслідується, або перебував у складі СГ, СОГ у цьому провадженні.

В інших випадках конкретна особа може залучатися до складу СГ, СОГ за рішенням керівника органу досудового розслідування для належної організації розслідування у кримінальному провадженні. Працівники поліції можуть залучатися до роботи в СГ, СОГ з увільненням від виконання основних функціональних обов'язків за місцем несення служби або без такого. Робота працівника у складі СГ, СОГ з увільненням від виконання основних функціональних обов'язків за місцем несення служби може передбачати виконання обов'язків у межах гарнізону основного місця

служби або відрадження до місця здійснення досудового розслідування.

Ознайомившись із наказом про створення СОГ або постановою про створення СГ, у разі якщо необхідно увільнити працівника від виконання основних функціональних обов'язків за місцем несення служби, його безпосередній керівник упродовж трьох робочих днів організовує передачу всіх кримінальних проваджень, що розслідуються таким працівником, про що протягом доби повідомляє прокурора, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва.

Особа, що включена до складу СГ, СОГ, до виконання будь-яких завдань, не пов'язаних з роботою у складі такої групи, не залучається. При виконанні працівником поліції обов'язків члена СГ, СОГ за місцем виконання основних функціональних обов'язків його безпосередній керівник контролює дотримання дисципліни, законності та режиму роботи таким працівником без втручання у процесуальну діяльність.

При виконанні обов'язків члена СГ, СОГ без увільнення працівника від виконання основних функціональних обов'язків за місцем несення служби його керівник зменшує навантаження на такого працівника стосовно розкриття або розслідування злочинів, а також забезпечує йому належні умови для здійснення досудового розслідування.

У наказі про створення СОГ та постанові про створення СГ указуються термін, з якого працівник приступає до участі у досудовому розслідуванні кримінального провадження, та форма його залучення до роботи у складі групи. Заміна працівників оперативних підрозділів, що включені до складу СОГ, без узгодження зі старшим групи не здійснюється.

Члени СГ, СОГ зобов'язані:

– дотримуватись вимог законодавства України та професійної етики;

– щотижня планувати свою роботу у складі групи відповідно до погодженого плану досудового розслідування у кримінальному провадженні;

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

– проводити слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії та процесуальні дії згідно з узгодженими планами;

– щотижня, а на вимогу старшого групи – щодня звітувати про виконану роботу в письмовій формі з доданням процесуальних та інших документів;

– виконувати доручення старшого групи;

– у разі відрядження своєчасно прибути до місця призначення та доповісти старшому СГ, СОГ про готовність до виконання покладених обов'язків.

Припинення перебування працівника у складі СГ, СОГ здійснюється у разі закінчення досудового розслідування, в якому створювалася СГ, СОГ, або ж виключення особи зі складу таких груп.

Припинення перебування працівника у складі СГ, а також закінчення роботи групи оформлюються шляхом винесення постанови особою, що утворила СГ. Припинення перебування працівника у складі СОГ, а також закінчення роботи групи здійснюються шляхом видання відповідного наказу особою, що утворила СОГ, у якому зазначаються підстави та термін, з якого працівник приступає до виконання обов'язків за основним місцем служби.

У сучасних процесах реформування правоохоронної системи важливого значення набувають організація роботи та контроль за діяльністю СГ, СОГ. Так, за всебічне, швидке, повне та неупереджене дослідження обставин кримінального провадження відповідає старший групи, який здійснює безпосередню організацію та керівництво діяльністю членів СГ, СОГ. Процесуальний контроль за роботою СГ, СОГ покладається на керівника органу досудового розслідування, який у межах компетенції відповідає за організацію роботи групи.

З метою організації ефективної роботи діяльність СГ і СОГ здійснюється за погодженими планами. У разі необхідності здійснення невідкладних процесуальних дій про їх проведення рапортом повідомляється керівник органу досудового розслідування. Організація взаємодії слідчих та оперативних підрозділів здійснюється відповідно до плану розслідування.

Слідчі СОГ мають право в установленому порядку доручати працівникам оперативних підрозділів, що входять до складу СОГ, проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 40,41 КПК України). Саме шляхом надання вказаних доручень здійснюється процесуальна легалізація роботи працівників оперативних підрозділів, які є членами СОГ.

Члени СГ і СОГ, що перебувають у відрядженні, раз на тиждень звітують старшому групи про стан виконання плану досудового розслідування у кримінальному провадженні. Звіти надсилаються засобами електронного зв'язку. У випадках, визначених керівником органу досудового розслідування, члени СГ, СОГ особисто прибувають для звіту про виконану роботу.

Ураховуючи те, що слідчо-оперативна група не є формою провадження досудового розслідування, а являє собою лише форму взаємодії слідчого з працівниками оперативних підрозділів, яка суттєво відрізняється від надання доручень, вважаємо, що передбачена єдина на сьогодні стаття КПК України не може розглядатися як достатня правова підстава розслідування кримінального провадження слідчо-оперативною групою.

Отже, склалася ситуація, коли на практиці використовуються такі форми взаємодії суб'єктів, які здійснюють доказування у кримінальному провадженні, що належним чином положеннями чинного КПК України не врегульовано.

2.3. Види слідчо-оперативних груп, що створюються для проведення досудового розслідування

Одним із найдієвіших способів для швидкого і повного розкриття та розслідування злочинів і викриття винних було й нині залишається створення слідчо-оперативних груп для проведення досудового розслідування. Це стосується також злочинів, які залишилися нерозкритими.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

Що стосується створення СОГ для проведення досудового розслідування, то дане питання регулюється наказом МВС України від 07.07.2017 р. № 575.

СОГ для проведення досудового розслідування – це організаційна форма взаємодії слідчого з працівниками оперативних підрозділів, що створюється з метою спільного проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, виконання працівниками оперативних підрозділів письмових доручень тощо.

Такі види СОГ створюються для швидкого, неупередженого та повного розслідування тяжких, особливо тяжких і багатоепізодних злочинів, а також кримінальних правопорушень, які викликали значний суспільний резонанс.

Утворення СОГ здійснюється за наказом начальника територіального органу поліції, погодженого з начальником слідчого підрозділу. При цьому керівником СОГ є слідчий, який визначений начальником слідчого підрозділу здійснювати досудове розслідування кримінального правопорушення.

До складу СОГ, як правило, включаються працівники, які брали участь в огляді місця події. У разі потреби залучаються дільничні офіцери поліції, на території обслуговування яких учинено кримінальне правопорушення, працівники інших органів та підрозділів поліції.

Забороняється здійснювати заміну оперативних працівників, що включені до складу слідчо-оперативної групи, без узгодження зі слідчим (керівником групи) або керівником органу досудового розслідування.

Контроль за роботою СОГ покладається на начальника слідчого підрозділу, який за погодженням з начальником територіального органу поліції вправі організувати проведення оперативних нарад за участю слідчих та працівників інших органів і підрозділів поліції з питань виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, у тому числі стану виконання доручень слідчих та взаємодії служб.

Відповідно до зазначених вище наказів можуть бути утворені такі види СОГ для розслідування кримінальних правопорушень:

*Присвячено відзначенню 25-річчя
Харківського національного університету внутрішніх справ*

1. Спеціалізована постійно діюча СОГ – створюється для організації розслідування тяжких та особливо тяжких, а також багатоепізодних злочинів, учинених у минулі роки. Така СОГ утворюється наказом начальника територіального органу, підрозділу поліції, погодженим з керівником органу досудового розслідування.

2. СОГ при Головному управлінні Національної поліції – створюється для досудового розслідування кримінальних правопорушень, учинених на території декількох районів області (міста). Така СОГ утворюється наказом начальника ГУНП, погодженим з начальником слідчого управління ГУНП. Контроль за її роботою покладається на слідче управління ГУНП.

3. Міжрегіональна СОГ – створюється для досудового розслідування кримінальних правопорушень, учинених на території декількох областей (регіонів). Така СОГ утворюється наказом Голови Національної поліції України або його заступником – начальником Головного слідчого управління. Контроль за її роботою покладається на Головне слідче управління Національної поліції України.

Разом із тим, можуть бути утворені й інші СОГ для досудового розслідування, зокрема, міжвідомча СОГ, яка складається зі слідчих різних органів досудового розслідування. Як приклад, злочини проти «Революції Гідності» розслідують саме такі групи, до складу яких, зокрема, входять слідчі прокуратури та слідчі Національної поліції.

2.4. Особливості організації взаємодії слідчо-оперативної групи під час розслідування окремих видів кримінальних правопорушень

Певні особливості організації взаємодії, зокрема, існують при *розслідуванні кримінальних правопорушень, учинених проти життя, здоров'я, статевої свободи та статевої недоторканності особи.*

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

До складу СОГ, яка виїздить на місце вчинення кримінального правопорушення проти життя, здоров'я, статевої свободи та статевої недоторканості особи, крім основних членів групи, в обов'язковому порядку включаються: слідчий територіального органу поліції, який спеціалізується на розслідуванні кримінальних правопорушень зазначеної категорії (є старшим СОГ), слідчий–криміналіст слідчого управління певної області (у разі вчинення вбивства), а також за необхідності – кінолог зі службово-розшуковою собакою та психолог.

За наявності на місці події трупа (частин трупа) людини до проведення огляду обов'язково залучається судово-медичний експерт, а також експерти Науково-дослідного експертно-криміналістичного центру (далі – НДЕКЦ) відповідної спеціалізації (слідчі криміналісти слідчого управління, біологи, балісти).

Начальником слідчого підрозділу щомісяця складається графік цілодобового чергування слідчих, які спеціалізуються на розслідуванні кримінальних правопорушень проти особи.

В апаратах ГУНП для оперативного виїзду на місце вчинення вбивств з обтяжуючими обставинами чи кримінальних правопорушень проти особи, що викликали суспільний резонанс, відносно або за участю представників центральних органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, засобів масової інформації, депутатів різних рівнів, суддів та працівників правоохоронних органів створюються постійно діючі СОГ, які очолюються слідчими спеціалізованих підрозділів розслідування кримінальних правопорушень проти особи, слідчого управління ГУНП в області.

У тих ГУНП, де у складі слідчих управлінь (відділів) відсутні спеціалізовані підрозділи з розслідування кримінальних правопорушень, вчинених проти особи, до складу СОГ залучається слідчий, який спеціалізується на розслідуванні таких кримінальних правопорушень.

До виїздів на місце події в разі вчинення інших кримінальних правопорушень члени вказаних СОГ, як правило, не залучаються. До складу цих груп обов'язково включаються працівники управлінь (відділів) карного

розшуку, спеціалісти-криміналісти, а за необхідності – інспектори.

До обов'язків начальника слідчого підрозділу з цих питань входить:

– у разі виявлення трупа людини, причини смерті якої на момент огляду місця події не встановлено, а також не здобуто достатніх даних, що свідчать про ненасильницький характер смерті, – одразу після завершення цієї слідчої (розшукової) дії забезпечити внесення до ЄРДР відомостей про вказане кримінальне правопорушення і його попередню кваліфікацію як умисного вбивства та вжити всіх передбачених КПК України заходів для всебічного, повного і неупередженого дослідження обставин кримінального правопорушення;

– протягом 24 годин після подання заяви, повідомлення за фактом безвісного зникнення дитини, якщо за цей час не буде встановлено місця її знаходження, а також у разі безвісного зникнення дорослої особи за обставин, що свідчать про можливість учинення стосовно неї кримінального правопорушення, – забезпечити обов'язкове внесення до ЄРДР відомостей про вказане кримінальне правопорушення і його попередню кваліфікацію як умисного вбивства та вжити всіх передбачених КПК України заходів для всебічного, повного і неупередженого дослідження обставин такого злочину.

У свою чергу начальник слідчого управління ГУНП:

– особисто виїжджає на місце події за кожним фактом умисного вбивства або тяжкого тілесного ушкодження зі смертельними наслідками, вчинених в умовах неочевидності або з обтяжуючими обставинами, чи інших кримінальних правопорушень проти особи, що можуть викликати суспільний резонанс (у разі неможливості виїзду начальника слідчого управління ГУНП на місце події виїздить його заступник);

– для огляду місця події за такими фактами обов'язково залучає слідчих–криміналістів слідчого управління ГУНП, криміналістичні лабораторії, судово-медичних експертів;

– заслуховує звіти членів СОГ, перевіряє якість складання протоколу огляду місця події та повноту фіксації обставин учинення кримінального правопорушення;

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

– у разі встановлення неповноти цієї слідчої дії негайно організовує проведення повторного або додаткового огляду місця події за своєю участю;

– організовує взаємодію слідчих та експертних підрозділів при вилученні, зберіганні та своєчасному і кваліфікованому призначенні експертних досліджень щодо вилучених у ході досудового розслідування слідів біологічного та іншого походження. Разом з начальником НДЕКЦ несе відповідальність за стан цієї роботи.

Керівник експертного підрозділу:

– особисто виїжджає на місця вчинення умисних вбивств в умовах неочевидності, вбивств з обтяжуючими обставинами чи кримінальних правопорушень проти особи, що викликали суспільний резонанс; стосовно або за участю представників центральних органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, засобів масової інформації, депутатів різних рівнів, суддів та працівників правоохоронних органів;

– очолює роботу криміналістичної лабораторії та проведення експрес-аналізу вилучених під час огляду місця події матеріальних об'єктів;

– аналізує вилучену на місці події слідову інформацію та надає старшому СОГ кваліфіковану консультацію щодо можливостей експертних досліджень кожного об'єкта, черговості їх проведення та переліку питань, які можливо вирішити експертним шляхом.

При надходженні ухвал слідчий суддів, суду про призначення експертиз у кримінальних провадженнях про вбивства та зівалтування з обтяжуючими обставинами керівник експертного підрозділу вивчає матеріали, які надходять зі слідчих підрозділів, та перелік поставлених на вирішення експертизи питань. При виявленні недоліків негайно доводить це до відома начальників слідчих підрозділів для їх термінового усунення.

Керівник експертного підрозділу несе особисту відповідальність за організацію експертного забезпечення слідчої роботи, виявлення, вилучення та фіксації слідової інформації, якість і своєчасність проведення експертних досліджень.

Слідчий–криміналіст:

1) особисто або у складі постійно діючої СОГ виїжджає на місце події за кожним фактом умисного вбивства або тяжкого тілесного ушкодження зі смертельними наслідками, які вчинені в умовах неочевидності або з обтяжуючими обставинами, чи інших кримінальних правопорушень, учинених проти життя, здоров'я, статевої свободи та статевої недоторканості особи, які можуть викликати суспільний резонанс;

2) за відсутності на місці події керівництва слідчого управління ГУНП є старшим СОГ; зобов'язаний організувати проведення огляду місця події; має право у визначеному нормативно-правовими актами порядку залучати додаткові сили та засоби органів поліції для проведення першочергових слідчих (розшукових) дій з урахуванням обставин вчиненого кримінального правопорушення; надає відповідні рекомендації керівникам територіальних органів поліції та іншим працівникам поліції;

3) керує діями інших слідчих під час огляду місця події; забезпечує обмін інформацією між членами СОГ; надає практичну та методологічну допомогу під час огляду місця події; контролює складання відповідного протоколу огляду та додатків до нього; у подальшому бере участь у призначенні судових експертиз, а в разі необхідності самостійно проводить огляд місця події та інші найбільш складні слідчі дії, призначає судові експертизи;

4) за результатами отриманої після першочергових слідчих дій інформації надає допомогу у складанні плану слідчих (розшукових) дій або самостійно складає такий план, у якому висуває версії вчинення злочину, заходи щодо його відпрацювання, визначає терміни виконання кожної запланованої дії;

5) у подальшому за вказівкою керівництва слідчого управління ГУНП контролює стан досудового розслідування в розпочатому кримінальному провадженні; веде контрольну-наглядову справу; у разі виявлення недоліків у розслідуванні вносить керівництву слідчого управління ГУНП пропозиції щодо вжиття заходів до їх усунення.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

Інспектор–криміналіст (технік–криміналіст) – (штатна посада районного відділу):

1) під час огляду місця події за дорученням слідчого проводить вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, виготовлює відбитки та зліпки наявних слідів, при необхідності складає плани і схеми, виготовляє графічні зображення оглянутого місця події чи окремих речей;

2) під час фіксації слідчим виявленої слідової інформації у протоколі огляду місця події надає допомогу щодо опису специфічних ознак (виду та кількості виявлених слідів, їх локалізації, способу виявлення та фіксації);

3) за письмовим дорученням слідчого виготовляє фото-таблицю огляду місця події, стенограму, аудіо-, відеозапис процесуальної дії, схеми, зліпки, здійснює упакування носіїв комп'ютерної інформації та інших об'єктів і матеріалів, які долучаються як додаток до протоколу огляду місця події.

Особливості організації взаємодії при розслідуванні дорожньо-транспортних пригод

На місце дорожньо-транспортної пригоди (далі – ДТП) зі смертельними наслідками для проведення огляду в обов'язковому порядку направляється слідчий підрозділу з розслідування ДТП слідчого управління ГУНП, слідчий територіального органу поліції, який спеціалізується на розслідуванні таких кримінальних правопорушень, інспектор-криміналіст, поліцейські патрульної поліції та за необхідності працівники Експертної служби МВС у складі авто-технічної пересувної лабораторії і спеціалісти інших галузей знань. У разі залишення місця ДТП особою, причетною до її вчинення, на місце направляються працівники оперативних та оперативно-технічних підрозділів ГУНП.

Проведення огляду місця ДТП, унаслідок якої її учасникам спричинено тілесні ушкодження, доручається слідчому за цією спеціалізацією, який безпосередньо складає протокол та схему до нього.

При надходженні повідомлення про ДТП оперативний черговий органу поліції забезпечує своєчасне інформування та виклик на місце ДТП відповідальних посадових осіб дорожніх або комунальних організацій, на території обслуговування яких сталася пригода.

Обов'язки слідчого:

1) доручає інспектору–криміналісту проведення орієнтувального і оглядового фотографування та відеозапису на місці пригоди;

2) за участю посадових осіб дорожніх і комунальних організацій визначає на місці пригоди стан дорожнього покриття, погодні умови, видимість елементів дороги та конкретної перешкоди, наявність дорожніх умов, що могли стати супутньою або безпосередньою причиною вчинення ДТП; результати виявлення незадовільних дорожніх, погодних або інших умов, що могли стати супутньою або безпосередньою причиною вчинення ДТП, фіксуються у протоколі огляду місця події, а також оформлюються спільним із представником власника дороги актом у разі виявлення недоліків в утриманні вулиць, доріг, залізничних переїздів або інших дорожніх споруд, що пов'язані з причинами ДТП;

3) в установленому порядку проводить огляд транспортних засобів на місці пригоди за участю понятих, інспектора–криміналіста та/або відповідного спеціаліста, зокрема для визначення їх технічного стану;

4) приймає рішення про тимчасове вилучення транспортних засобів та надає вказівку поліцейським патрульної поліції про їх доставлення і поміщення для тимчасового зберігання на спеціальні майданчики чи стоянки.

Поліцейські патрульної поліції за вказівкою слідчого забезпечують транспортування потерпілих та загиблих унаслідок ДТП осіб до медичних закладів, а також проведення огляду учасників ДТП на стан сп'яніння у закладі охорони здоров'я.

Вилучений транспортний засіб, відповідно до статей 167, 168 КПК України, є тимчасово вилученим майном, у зв'язку з чим не пізніше наступного робочого дня прокурор або слідчий за погодженням з прокурором зобов'язаний звернутися до слідчого судді з клопотанням про накладення арешту на нього. В іншому випадку, даний транспортний засіб має бути повернутий особі, у якої його вилучено (ст. 171 КПК України).

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

У разі виявлення транспортного засобу, щодо якого в банках даних*³⁸ є інформація як про викрадений, поліцейський:

– затримує транспортний засіб в установленому законодавством порядку та вживає заходів щодо встановлення особи водія та осіб, які знаходяться в транспортному засобі;

– про факт виявлення транспортного засобу інформує за скороченим номером екстреного виклику поліції «102» та доповідає керівнику територіального органу (підрозділу) рапортом, який надалі реєструє в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події згідно з вимогами, передбаченими наказом МВС України від 06.11.2015 № 1377.

У свою чергу, чергова служба підрозділу поліції, до якої надійшла відповідна інформація, вчиняє наступні дії:

– надсилає електронне повідомлення про виявлення зазначеного транспортного засобу з інформацією про транспортний засіб та про всіх осіб, які знаходяться в транспортному засобі, на адресу електронної пошти або факсимільним зв'язком уповноваженому підрозділу та черговій службі територіального органу (підрозділу) поліції, у межах територіальної юрисдикції якого виявлено транспортний засіб;

– реєструє факт виявлення транспортного засобу в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події згідно з вимогами, передбаченими наказом МВС України від 06.11.2015 № 1377.

Територіальний орган (підрозділ) поліції:

– приймає та реєструє інформацію про викрадений транспортний засіб у порядку, визначеному наказом МВС України від 06.11.2015 № 1377;

---

* складова інформаційної системи Інтерполу, яка являє сукупність інформаційних ресурсів, що містять дані щодо осіб, предметів і явищ, які обробляються Генеральним секретаріатом Інтерполу з метою забезпечення співробітництва правоохоронних органів держав - членів Інтерполу в боротьбі зі злочинністю

Присвячено відзначенню 25-річчя

Харківського національного університету внутрішніх справ

– негайно направляє на місце події слідчо-оперативну групу для проведення огляду та тимчасового вилучення транспортного засобу;

– забезпечує збереження транспортного засобу відповідно до вимог законодавства.

Уповноважений підрозділ (структурний підрозділ центрального органу управління поліції, на який покладено виконання функцій Національного центрального бюро Інтерполу в Україні):

– підтверджує наявність в банках даних інформації про розшук транспортного засобу чергової служби підрозділу, який затримує транспортний засіб, а також надсилає цю інформацію уповноваженому територіальному підрозділу;

– здійснює перевірку щодо розшуку виявленого транспортного засобу із використанням каналів міжнародного поліцейського співробітництва, про результати перевірки інформує територіальний орган (підрозділ) поліції через уповноважений територіальний підрозділ (у виняткових випадках - безпосередньо територіальний орган (підрозділ) поліції).

При внесенні до ЄРДР відомостей про кримінальне правопорушення, пов'язане з порушенням Правил дорожнього руху, в обов'язковому порядку вказуються відомості про всіх учасників ДТП.

Кримінальні провадження про ДТП зі смертельними наслідками, а також ДТП, що набули суспільного резонансу і знаходяться на контролі МВС, Національної поліції України та Генеральної прокуратури України, розслідуються спеціалізованими підрозділами з розслідування ДТП слідчого управління ГУНП. У разі настання смерті учасника ДТП під час перебування у лікувальному закладі керівник органу досудового розслідування невідкладно ініціює перед прокурором -процесуальним керівником розгляд питання про доручення подальшого розслідування відповідного кримінального провадження спеціалізованому підрозділу з розслідування ДТП слідчого управління ГУНП.

Особливості організації взаємодії при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів,

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

**психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів
(далі – наркотичних засобів)**

В умовах сьогодення загрози, пов'язані з поширенням, споживання наркотичних речовин та їх незаконним обігом, посіли провідне місце серед основних загроз людству. Річний обсяг прибутків від незаконної торгівлі наркотиками вийшов на друге місце у світі після торгівлі зброєю, випередивши торгівлю нафтою. Це дозволяє наркомафії все активніше втручатися в політичне та економічне життя багатьох країн. Тож одна з серйозних загроз сучасності – поширення наркозлочинності.

Злочини, пов'язані із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, утворюють окрему групу (ст. 305-322 КК України), яка має специфічну криміналістичну характеристику, що й обумовлює особливості їх розслідування.

Наркотичні засоби законодавець визначає як речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними. Такими речовинами визнаються ті, що мають здатність впливати на центральну нервову систему, призводять до стану особливого сп'яніння, до звикання і наркотичної залежності (медична ознака), перелік яких закріплений у спеціальних нормативних актах (юридична ознака), а зловживання ними ставить під загрозу народне здоров'я (соціальна ознака). Для України «традиційними» наркотичними засобами є макова солома, опій та екстракційний опій, героїн, марихуана, гашиш (анаша), кокаїн. Зловживання наркотиками, створюючи серйозну загрозу життю, здоров'ю та гідності мільйонів людей, руйнує генофонд націй, підриває фундаментальні основи суспільства та держави. Швидке поширення наркобізнесу, яке відбувається упродовж останніх десятиліть, становить катастрофічну суспільну загрозу.

Сьогодні діяльність осіб у сфері обігу наркотиків має високий рівень організації, супроводжується заходами конспірації та приховування злочинів, у зв'язку з чим їх розслідування потребує активної взаємодії й оперативного вирішення нагальних питань.

При наявності в оперативному підрозділі достатньої інформації про готування до вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, пов'язаного з незаконним збутом наркотичних засобів, начальник оперативного підрозділу звертається до начальника слідчого підрозділу для планування погоджених дій під час проведення оперативної закупки та затримання причетних до цього осіб.

Начальник слідчого підрозділу з дотриманням вимог таємності вивчає надані матеріали та запропонований оперативним підрозділом план заходів з їх реалізації. У разі необхідності вносить доповнення до нього та визначає слідчого, який у разі виявлення ознак злочину вносить відповідні відомості до ЄРДР та розпочинає досудове розслідування.

У плані заходів з реалізації матеріалів зазначається:

- місце і час проведення оперативної закупки;
- задіяні сили та засоби для фіксації кримінального правопорушення, у тому числі за допомогою відеозапису;
- розподіл дій задіяних працівників;
- послідовність затримання осіб та проведення оглядів чи обшуків (підготовка клопотань до слідчого судді, суду з цих питань);
- порядок і тактика проведення слідчих дій (підготовка клопотань до слідчого судді, суду з цих питань);
- інші послідовні дії працівників оперативних підрозділів (з урахуванням специфіки кримінального правопорушення).

Під час огляду місця події, пов'язаного з незаконним обігом наркотичних засобів, слідчому, прокурору слід застосовувати відеофіксацію цієї слідчої (розшукової) дій, що має здійснюватися відповідно до положень КПК України.

Виключно при отриманні достовірної інформації оперативним підрозділом, у тому числі структурним (відокремленим) підрозділом Департаменту протидії наркозлочинності Національної поліції України, під час проведення оперативно-розшукових заходів з документування злочинної діяльності особи чи осіб про вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, пов'язаного з незаконним збутом наркотичних засобів, їх керівники звертаються до відповідного

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

керівника досудового розслідування зі службовим листом про виявлені обставини злочинної діяльності.

У службовому листі, який підписує керівник оперативного підрозділу, зазначаються час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення, а також відомості щодо використання доходів, одержаних злочинним шляхом, та про майно осіб, причетних до злочинної діяльності.

При направленні оперативними підрозділами до органів досудового розслідування матеріалів за результатами проведення оперативно-розшукових заходів одночасно надається інформація про проведені заходи з розшуку майна і коштів, на які може бути накладено арешт, та їх місцезнаходження.

Обов'язки слідчого:

1) під час проведення огляду місця події, обшуку в ході досудового розслідування кримінального правопорушення, пов'язаного з незаконним обігом наркотичних засобів, самостійно чи за його дорученням спеціаліст-криміналіст в обов'язковому порядку застосовує відеофіксацію цих слідчих дій відповідно до КПК України та складає плани-схеми, вилучає необхідні речі, предмети та документи;

2) за дорученням керівника органу досудового розслідування бере участь в реалізації і легалізації матеріалів оперативно-розшукових справ;

3) у кримінальному провадженні про незаконний обіг наркотичних засобів упродовж доби після вилучення наркотичних засобів звертається до слідчого судді місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, з клопотанням про проведення експертиз і в разі надання доручення про проведене експертизи направляє ухвалу з відповідними додатками для виконання до державної спеціалізованої установи, що здійснює судово-експертну діяльність та забезпечує направлення до експертної установи матеріалів, необхідних для проведення судової експертизи, з метою встановлення належності вилучених речовин до наркотичних засобів;

4) після отримання експертного висновку речові докази впродовж трьох діб направляє на зберігання відповідальній

особі відповідно до Порядку зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, вилучених з незаконного обігу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07 травня 2008 р. № 422 (зі змінами);

5) у разі отримання під час виконання слідчих або інших дій інформації про осіб, які зловживають наркотичними засобами, повідомляє про це начальника органу поліції для вжиття відповідних заходів;

6) з метою забезпечення можливої конфіскації майна як додаткового покарання, негайно після реєстрації кримінального провадження в порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством, уживає заходів щодо розшуку, зберігання майна, цінностей та коштів винних осіб з подальшим вилученням або накладенням арешту;

7) у кожному провадженні про незаконний збут наркотичних засобів проводить всі можливі і необхідні слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії, спрямовані на повне, всебічне та неупереджене документування злочинної діяльності, виявлення використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, а не лише факту збуту наркотичних засобів; виключно за результатами отримання доказів, які свідчать про причетність конкретної особи до вчинення незаконного обігу наркотичних засобів, ініціює питання про проведення контролю за вчиненням злочину у формі оперативної закупки;

8) у випадку повідомлення особі про підозру в учиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 307 КК України, вживає вичерпних заходів для встановлення наявності ризиків, передбачених частиною першою ст. 177 КПК України.

Керівник органу досудового розслідування:

1) спільно з керівниками інших підрозділів органу поліції, у тому числі структурного (відокремленого) підрозділу Департаменту протидії наркозлочинності Національної поліції України, організовує якісне документування кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів та забезпечує участь слідчого в їх документуванні;

2) особисто оцінює наявність правопорушень при вивченні матеріалів за заявами та повідомленнями щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

обігом наркотичних засобів, оцінює їх якість та повноту, організовує своєчасне внесення слідчими відомостей про ці правопорушення до ЄРДР;

3) з метою забезпечення швидкого, повного і неупередженого розслідування кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів ініціює перед начальником територіального органу поліції питання щодо створення слідчо-оперативної групи, до складу якої включаються досвідчені працівники органу досудового розслідування та оперативних підрозділів (у разі вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів – одночасно із внесенням інформації до ЄРДР, а у справах про злочини невеликої та середньої тяжкості – за необхідності), погоджує створення слідчо-оперативної групи;

4) щомісяця розглядає на оперативних нарадах за участю начальника територіального органу поліції та керівників його структурних підрозділів результати роботи слідчо-оперативної групи з виявлення осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, а стан досудового розслідування кримінальних проваджень, які викликали значний суспільний резонанс, – щотижня;

5) при вивченні матеріалів за заявами або повідомленнями про злочини, за вчинення яких передбачено додаткове покарання у вигляді конфіскації майна, перевіряє наявність довідок про вжиті заходи, спрямовані на встановлення майна особи, яка вчинила злочин, та коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів;

6) забезпечує своєчасне і повне виконання ухвал суду про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій з метою встановлення обставин або перевірки обставин, що мають істотне значення для кримінального провадження, у зазначений в ухвалі суду строк;

7) після внесення відповідних відомостей до ЄРДР забезпечує своєчасне направлення до експертної установи матеріалів, необхідних для проведення судової експертизи, з метою встановлення належності вилучених речовин до наркотичних засобів;

8) за необхідності порушує клопотання перед керівником експертного підрозділу про вжиття заходів щодо

невідкладного проведення судової експертизи та отримання відповідного висновку;

9) з дотриманням вимог таємності вивчає надані матеріали, службовий лист та запропонований оперативним підрозділом план заходів з їх реалізації; у разі необхідності вносить доповнення до нього та визначає слідчого, який у разі виявлення ознак злочину вносить відповідні відомості до ЄРДР та розпочинає досудове розслідування.

У плані заходів з реалізації матеріалів оперативно-розшукової діяльності з виявлення фактів збуту наркотичних засобів повинні бути передбачені:

- 1) місце і час проведення оперативної закупки;
- 2) задіяні сили та засоби для фіксації кримінального правопорушення, у тому числі за допомогою відеозапису;
- 3) розподіл дій між залученими працівниками поліції;
- 4) інші послідовні дії працівників оперативних підрозділів (з урахуванням специфіки кримінального правопорушення).

Утворення СОГ за участю оперативних працівників структурних (відокремлених) підрозділів Департаменту протидії наркозлочинності Національної поліції України для розслідування кримінальних правопорушень у сфері незаконного збуту наркотичних засобів здійснюється за спільним наказом начальника слідчого підрозділу та начальника відповідного структурного (відокремленого) підрозділу. При цьому керівником СОГ є слідчий, який визначений начальником слідчого підрозділу для здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення.

Начальник структурного (відокремленого) підрозділу Департаменту протидії наркозлочинності Національної поліції України, оперативний працівник якого включений до складу СОГ, або якщо за матеріалами цього підрозділу розпочато кримінальне провадження, забезпечує взаємодію з органом досудового розслідування Національної поліції України, який здійснює розслідування цих кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів.

Особливості взаємодії при досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень у сфері господарської та службової діяльності.

Досудове розслідування кримінальних правопорушень у сфері господарської та службової діяльності здійснюється виключно спеціалізованими підрозділами слідчих управлінь ГУНП та слідчими територіальних органів поліції, які спеціалізуються на розслідуванні кримінальних правопорушень зазначеної категорії.

Матеріали оперативного підрозділу, у тому числі структурного (відокремленого) підрозділу Департаменту захисту економіки Національної поліції України, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння у сфері господарської та службової діяльності окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України, що направляються до слідчого підрозділу для початку та здійснення досудового розслідування, в обов'язковому порядку повинні містити відомості про проведену роботу із забезпечення відшкодування завданої шкоди, у тому числі про вжиті заходи з розшуку майна і коштів, на які може бути накладено арешт, та про їх місцезнаходження.

Начальник слідчого підрозділу:

1) особисто вивчає всі кримінальні провадження про кримінальні правопорушення у сфері господарської чи службової діяльності, в яких не встановлено осіб, що їх учинили; забезпечує виконання слідчим усіх необхідних слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на їх виявлення;

2) щомісяця під час здачі звітів надає до слідчого управління ГУНП для вивчення кримінальні провадження про кримінальні правопорушення вказаної категорії, відомості про які внесено до ЄРДР у звітному періоді та за якими не повідомлено про підозру; за результатами вивчення зазначених кримінальних проваджень начальником слідчого управління ГУНП надаються письмові вказівки та забезпечується контроль за їх виконанням.

Утворення СОГ для розслідування кримінальних правопорушень у сфері господарської чи службової діяльності здійснюється за спільним наказом начальника слідчого

підрозділу та начальника структурного (відокремленого) підрозділу Департаменту захисту економіки Національної поліції України. При цьому керівником СОГ є слідчий, який визначений начальником слідчого підрозділу здійснювати досудове розслідування кримінального правопорушення.

Начальник структурного (відокремленого) підрозділу Департаменту захисту економіки Національної поліції України, оперативний працівник (працівники) якого включений до складу СОГ, або якщо за матеріалами цього підрозділу розпочато кримінальне провадження, забезпечує взаємодію з органом досудового розслідування Національної поліції України, який здійснює розслідування цих кримінальних правопорушень у сфері господарської чи службової діяльності.

Під час проведення оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) дій, пов'язаних із розкриттям злочинів у сфері економіки та фінансів, через Національне центральне бюро Інтерполу (далі – НЦБ) можна одержувати з Генерального секретаріату або НЦБ Інтерполу в зарубіжних країнах таку інформацію:

а) офіційні назви комерційних структур (фірм, спільних підприємств тощо) та інших юридичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, розташованих за кордоном;

б) дату їх реєстрації у відповідних державних органах, юридичну адресу, номери телефонів та інших телекомунікаційних засобів;

в) прізвища та імена керівників таких структур;

г) основні напрямки діяльності;

д) розміри статутного капіталу;

е) відомості про припинення діяльності;

ж) відомості кримінального характеру стосовно їх керівників та інших працівників.

З деяких країн можливе отримання інформації про укладені інофірмами угоди з українськими юридичними та фізичними особами або за їх участю та про наслідки їх виконання.

Відомості про відкриття фізичними особами, в тому числі громадянами України, та юридичними особами фінансових рахунків у зарубіжних банках, а також про рух коштів по них,

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

про укладення угод між українськими та закордонними юридичними особами становлять, як правило, банківську чи комерційну таємницю і можуть повідомлятися іноземними правоохоронними органами лише після розгляду офіційного звернення Генеральної прокуратури України верховним органом юстиції (прокуратури) запитуваної держави в порядку надання правової допомоги в кримінальному провадженні.

Запити з питань розкриття і розслідування злочинів у сфері економіки і фінансів, а також причетних до них осіб, що надсилаються до НЦБ Інтерполу для подальшого скерування правоохоронним органам зарубіжних держав, повинні містити такі відомості:

а) конкретні факти, які є підставою для звернення до правоохоронних органів зарубіжних держав: наявність кримінального провадження, його номер, дата і стаття (частина статті) КК України, за якою здійснюється досудове розслідування, орган, що провадить розслідування; заведена оперативно-розшукова справа, її номер, перевірка оперативної або іншої інформації, номер оперативного повідомлення або відповідного документа;

б) анкетні дані особи, щодо якої робиться запит; за наявності кримінального провадження процесуальний стан цієї особи, якщо обвинувачений - який, ким і коли обраний запобіжний захід;

в) обставини злочину або характер наявних відомостей із зазначенням способу вчинення конкретних злочинних діянь обвинуваченими або підозрюваними особами.

До запитів, при потребі, додаються копії контрактів та інших документів, що стосуються кримінального провадження або матеріалів перевірки.

За необхідності перевірки іноземних фірм, філіалів, спільних підприємств та інших об'єктів підприємницької діяльності, зареєстрованих за кордоном, у запиті додатково зазначається:

- а) назва такої структури;
- б) юридична (або фактична) адреса, телефони, факси;
- в) конкретні питання, на які передбачається одержати відповідь.

Особливості організації взаємодії при досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень, учинених членами організованих груп та злочинних організацій (далі – ОГ та ЗО).

Досудове розслідування кримінальних правопорушень, учинених членами ОГ та ЗО, здійснюється виключно слідчими управліннями ГУНП. При наявності в оперативному підрозділі достатньої інформації про готування до вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину конкретними особами у складі ОГ та ЗО, зібрані матеріали із зафіксованими фактичними даними про це надаються начальнику слідчого управління ГУНП для планування погоджених дій під час їх реалізації і легалізації матеріалів оперативно-розшукових заходів.

Матеріали оперативного підрозділу, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння членів ОГ та ЗО, відповідальність за які передбачена КК України, що направляються до слідчого підрозділу для початку та здійснення досудового розслідування, в обов'язковому порядку повинні містити відомості про наявність та місцезнаходження доказів (у т. ч. речових доказів), особливо оригіналів бухгалтерських документів, викрадених або здобутих злочинним шляхом коштів, майна та інших цінностей.

Начальник слідчого управління ГУНП:

1) здійснює особистий контроль за ходом виконання запланованих заходів з реалізації і легалізації зібраних матеріалів, зокрема оперативно-розшукових заходів; внесенням слідчим відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР та подальшим здійсненням досудового розслідування;

2) забезпечує якісну підготовку слідчим матеріалів, необхідних для внесення клопотання про застосування запобіжного заходу відносно осіб, яким висунуто підозру в учиненні кримінальних правопорушень, учинених у складі ОГ та ЗО;

3) забезпечує щоквартальний аналіз використання тактики і методики проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень, учинених у складі ОГ та ЗО; причини не підтвердження таких кваліфікуючих ознак судом;

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

судову практику розгляду вказаних кримінальних проваджень;

4) з метою своєчасного прийняття до провадження слідчими спеціалізованого слідчого підрозділу слідчих управлінь ГУНП кримінальних проваджень про кримінальні правопорушення, учинені членами ОГ та ЗО, організовує постійний моніторинг кримінальних проваджень, які розслідуються слідчими територіальних органів поліції, а також слідчого управління ГУНП області.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте поняття «слідча група» та «слідчо-оперативна група».
2. Визначте загальні та відмінні ознаки між слідчою групою та слідчо-оперативною групою.
3. Проаналізуйте завдання і принципи діяльності слідчої групи та слідчо-оперативної групи.
4. Розкрийте порядок створення і діяльності слідчої групи та слідчо-оперативної групи.
5. Надайте характеристику видам слідчо-оперативних груп, що створюються для досудового розслідування кримінальних правопорушень.
6. Охарактеризуйте особливості діяльності слідчо-оперативної групи при розслідуванні окремих видів кримінальних правопорушень.

Рекомендована література:

1. Збірник нормативно-правових актів України, що регламентують окремі питання кримінального провадження / упоряд.: С. М. Алфьоров, С. М. Міщенко, В. І. Фаринник та ін. ; за заг. ред. В. І. Сліпченка. Київ : АРТ–Дизайн, 2012.
2. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальних

правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: затв. Наказом МВС України від 07.07.2017 р. № 575. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.

3. Збірник методичних рекомендацій із питань розкриття та розслідування злочинів слідчими та оперативними працівниками органів внутрішніх справ / за ред. П. В. Коляди. Київ : Друкарня МВС України, 2002. С. 13–14.

4. Гордін Л. Я. Кримінально-процесуальні проблеми створення та діяльності слідчо-оперативних груп : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. С. 7–8.

5. Синеокий О. В. Теоретичні та практичні проблеми діяльності міждержавних змішаних слідчо-оперативних груп. *Криміналістичний вісник: наук.-практ. зб.* Київ: Ін Юре, 2009. № 1 (11). 200 с.

6. Римарчук Г. С., Римарчук Р. М. Особливості організації взаємодії при розслідуванні кримінальних проваджень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. *Журнал східноєвропейського права.* 2015. № 14. С. 174–175.

7. Взаємодія при розслідуванні економічних злочинів: монографія / кол. авт.: А. Ф. Волобуєв, І. М. Осика, Р. Л. Степанюк, Дунаєва А. В. Взаємодія слідчого та оперативного підрозділу органу внутрішніх справ під час розшуку підозрюваного. *Часопис Академії адвокатури України.* 2013. № 18.

8. Абламський С. Є. Роль взаємодії слідчого з іншими органами і підрозділами при розслідуванні кримінальних правопорушень. Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917– 2017 рр.): зб. наук. ст. і тез доп. на наук.-практ. конф. до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові (м. Харків, 25 листоп. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 42–43.

9. Абламський С. Є. Актуальні питання взаємодії слідчого з іншими учасниками, які залучаються під час досудового розслідування. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу:* тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М. В. Салтевського (м. Харків, 8 листоп. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 242–244.

Розділ 3

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО З ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ

3.1. Сутність та форми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами

У наш час правоохоронні органи України знаходяться у стані реформування, у зв'язку з чим як до чинного кримінального процесуального та іншого законодавства України, так і відомчих нормативно-правових актів постійно вносяться зміни, що пов'язано з прийняттям і вступом у дію низки нових норм. Законодавча і нормативно-правова база, що безпосередньо регулювала питання взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами, ґрунтувалась, у тому числі, на Законі України «Про міліцію» та КПК України 1960 року, що втратили чинність. На теперішній час більша частина законів і нормативно-правових актів, що регулюють означене питання, так і не приведено у відповідність до Закону України «Про Національну поліцію» та чинного КПК України. Відповідно до п. 4 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про Національну поліцію», для приведення законодавства України у відповідність до вказаних законів акти законодавства застосовуються в частині, що не суперечить йому.

Загалом робота слідчих і оперативних підрозділів спрямована на розслідування кримінальних правопорушень, а також попередження та виявлення причин і умов, що сприяли їх вчиненню. При цьому розслідування всіх тяжких та особливо тяжких злочинів є можливим саме завдяки постійній та злагодженій взаємодії слідчого із працівниками оперативних підрозділів, а також своєчасному вжиттю низки

спільних заходів, спрямованих на обставини, які мають значення для кримінального провадження (ст. 91 КПК України).

Слід зазначити, що на відміну від слідчого, оперативні підрозділи не відносяться ані до сторін, ані до учасників кримінального провадження. Проте, відповідно до положень ч. 2 ст. 41 КПК України, під час виконання доручень слідчого і прокурора працівник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого. Працівники оперативних підрозділів (крім підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України) не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися із клопотаннями до слідчого судді чи прокурора.

Взаємодія слідчого та оперативних підрозділів у процесі розкриття та розслідування кримінальних правопорушень є найбільш поширеним і важливим видом взаємодії, необхідною умовою успіху досягнення повного, швидкого та неупередженого досудового розслідування.

Чинний КПК України досить суттєво трансформував кримінальну процесуальну діяльність під час досудового розслідування, зокрема і щодо співвідношення слідчої та оперативно-розшукової діяльності. Тому форми взаємодії слідчих і працівників оперативних підрозділів мають бути пристосовані до нових вимог.

У більшій мірі правові та організаційні засади взаємодії слідчого з оперативними підрозділами закріплені у відповідних відомчих наказах, прийнятих на реалізацію положень нового кримінального процесуального законодавства України.

Розглядаючи визначення поняття взаємодії, суб'єктами якої є слідчі та оперативні підрозділи, І. В. Кубарев шляхом аналізу законодавства та наукової літератури зазначив, що вона полягає в узгодженому визначенні і здійсненні слідчих дій, оперативно-розшукових та інших заходів під керівництвом слідчого з метою ефективного вирішення

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

завдань кримінального судочинства³⁹. Але взаємодія не завжди відбувається під безпосереднім керівництвом, адже працівники оперативних підрозділів під час виконання письмових доручень слідчого користуються його повноваженнями.

У процесі дослідження проблем попередження злочинів оперативними підрозділами поліції В. В. Шендрик констатував, що превентивна взаємодія оперативних підрозділів поліції з іншими суб'єктами попередження злочинів – це завчасно погоджена за часом, місцем, необхідними ресурсами (матеріальними і технічними), виконавцями та об'єктами попереджувального впливу спільна діяльність означених суб'єктів з метою профілактики, запобігання та припинення злочинів, які готуються, і замаху на них та класифікації суб'єктів її здійснення⁴⁰.

Взаємодія оперативних підрозділів поліції України з органами досудового розслідування, на думку М. В. Стацка, – це заснована на нормативних актах спільна діяльність суб'єктів взаємодії у вигляді надання допомоги фізично-матеріального чи нематеріального (інтелектуального) характеру з метою виконання загальних та конкретних завдань (доручень), які виникають у процесі кримінального провадження⁴¹.

Щодо практичного аспекту цієї діяльності, то взаємодія між слідчим і працівником оперативного підрозділу є ефективною в разі, якщо вони особисто між собою досягнуть взаєморозуміння щодо розслідування конкретного кримінального провадження. В окремих випадках ніякими законами та нормативно-правовими актами неможливо

---

³⁹ Кубарев І. В. Поняття взаємодії слідчого та оперативних підрозділів при розслідуванні злочинів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 2. С. 184–185.

⁴⁰ Шендрик В. В. Попередження злочинів оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2012. С. 7.

⁴¹ Стацка М. В. Особливості взаємодії оперативних підрозділів органів внутрішніх справ України з органами досудового розслідування під час протидії злочинам у сфері економіки. *Право і безпека*. 2012. № 5 (47). С. 188.

досягнути результативної злагодженої роботи слідчих та оперативних працівників. У той же час їх робота повинна бути законодавчо та нормативно регламентована.

Отже, *взаємодія між слідчим і працівником оперативного підрозділу має теоретичні та правові підстави*. Зокрема, теоретичними підставами такої взаємодії виступають положення, що роз'яснюють її сутність, роль, значення тощо. Їх усвідомлення суб'єктами робить взаємодію більш осмисленою та цілеспрямованою, сприяючи тим самим підвищенню її ефективності і безумовному дотриманню всіма учасниками вимог законності.

Теоретичними підставами взаємодії між слідчим і працівником оперативного підрозділу є:

– спільність мети і завдань, тобто лише об'єднуючи свої зусилля, вони зможуть ефективно їх вирішити, а саме: швидко розкрити кримінальне правопорушення, своєчасно, швидко, повно та неупереджено здійснити досудове розслідування, а також встановити та притягнути до кримінальної відповідальності винну особу;

– однакова юридична сила процесуальних документів слідчого та працівника оперативного підрозділу, складених на підставі доручення слідчого. Зокрема, протоколи слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, які складені слідчим, мають таке ж доказове значення, як і протоколи, складені працівниками оперативного підрозділу.

Правовими підставами взаємодії слідчого з працівниками оперативних підрозділів є положення чинного КПК України, норми законів України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Національну поліцію», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» та ін., а також підзаконних нормативно-правових актів, у тому числі відомчих наказів, інструкцій, вказівок, розпоряджень та ін.

Таким чином, *взаємодія слідчого та оперативних підрозділів у кримінальному провадженні* – це заснована на законі та відомчих нормативно-правових актах, а також спільності завдань діяльність, яка передбачає ефективне використання правових заходів, сил, форм, методів і засобів,

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

спрямованих на розкриття, розслідування та попередження кримінальних правопорушень.

Відповідно до положень ст. 9 КПК України, під час здійснення взаємодії слідчий та працівник оперативного підрозділу зобов'язані неухильно додержуватися вимог Конституції України, КПК України, міжнародно-правових актів, а також вимог інших законів і підзаконних нормативно-правових актів. Вони зобов'язані швидко, повно і неупереджено дослідити усі обставини кримінального правопорушення, виявити обставини, що викривають чи виправдовують підозрюваного, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надати їм належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень.

Згідно з положеннями ч. 3 ст. 9 КПК України, при здійсненні кримінального провадження не може застосовуватися закон, який суперечить КПК України, а у випадках, коли положення КПК України не регулюють або неоднозначно регулюють окремі питання кримінального провадження, відповідно до ч. 6 ст. 9 КПК України застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені ч. 1 ст. 7 КПК України.

Окремі головні напрямки загальнодержавної політики і організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю визначено в Законі України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 червня 1993 року. У той же час, на сьогодні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю та внутрішньої безпеки областей розформовано, але ці функції передано підрозділам кримінальної поліції.

Традиційно виділяють дві форми взаємодії:

Перша форма взаємодії – процесуальна (нормативно-правова) – спрямована на реалізацію процесуальних правовідносин, що виникають, розвиваються та припиняються між слідчим і працівниками оперативного підрозділу щодо реалізації ними своїх повноважень.

До процесуальної форми взаємодії відносяться наступні.

1. *Створення СОГ для розслідування кримінальних правопорушень.* З метою швидкого, повного і неупередженого

розслідування тяжких, особливо тяжких злочинів, а також кримінальних правопорушень, що викликали значний суспільний резонанс, утворюються СОГ, до складу яких можуть входити працівники, які брали участь в огляді місця події (реалізації матеріалів ОРД, оперативній розробці фігурантів, проведенні інших оперативно-розшукових заходів). У разі потреби залучаються *дільничні офіцери поліції* (дільничні інспектори міліції), на території обслуговування яких вчинено кримінальне правопорушення, працівники інших органів та підрозділів поліції.

Крім того слід пам'ятати про можливе створення слідчої групи в порядку ст. 571 КПК України. Зокрема, для проведення досудового розслідування обставин кримінальних правопорушень, вчинених на територіях декількох держав, або якщо порушуються інтереси цих держав, можуть створюватися спільні слідчі групи. У такому випадку Генеральна прокуратура України розглядає і вирішує питання про створення спільних слідчих груп за запитом слідчого органу досудового розслідування України, прокурора України та компетентних органів іноземних держав. Члени спільної слідчої групи безпосередньо взаємодіють між собою, узгоджують основні напрями досудового розслідування, проведення процесуальних дій, обмінюються отриманою інформацією. Координацію їх діяльності здійснює ініціатор створення спільної слідчої групи або один з її членів. Слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії виконуються членами спільної слідчої групи тієї держави, на території якої вони проводяться.

2 Виконання працівниками оперативного підрозділу письмових доручень про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування. Під час розслідування кримінальних правопорушень слідчий надає відповідним оперативним підрозділам поліції (п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК України), а в разі створення СОГ – конкретним працівникам оперативного підрозділу, включеним до її складу, письмові доручення про проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій, які є обов'язковими для виконання. Більш детальне це питання буде розглянуто в наступному параграфі.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

3. Взаємодія при зупиненні досудового розслідування.

Загальні підстави зупинення досудового розслідування передбачені в ч. 1 ст. 280 КПК України. Так, досудове розслідування може бути зупинене після повідомлення особі про підозру у разі, якщо:

1) підозрюваний захворів на тяжку хворобу, яка перешкоджає його участі у кримінальному провадженні, за умови підтвердження цього відповідним медичним висновком;

2) оголошено в розшук підозрюваного;

2-1) слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування;

3) наявна необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва.

Що ж безпосередньо стосується виникнення взаємодії слідчого з працівниками оперативних підрозділів під час зупинення досудового розслідування, то до неї слід віднести другу та третю вказані вище підстави.

До зупинення досудового розслідування слідчий зобов'язаний виконати всі слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, проведення яких необхідне та можливе, а також всі дії для здійснення розшуку підозрюваного, якщо зупинити досудове розслідування необхідно у зв'язку з обставинами, передбаченими п. 2 ч. 1 ст. 280 КПК України.

Якщо у кримінальному провадженні є два або декілька підозрюваних, а підстави для зупинення стосуються не всіх, прокурор має право виділити досудове розслідування в окреме провадження і зупинити його стосовно окремих підозрюваних.

Досудове розслідування зупиняється вмотивованою постановою прокурора або слідчого за погодженням із прокурором, відомості про що вносяться до ЄРДР. Копія постанови надсилається стороні захисту, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, які мають право її оскаржити слідчому судді.

Слід пам'ятати, що після зупинення досудового розслідування проведення слідчих (розшукових) дій не допускається, крім тих, що спрямовані на встановлення місцезнаходження підозрюваного.

У разі, якщо підозрюваний переховується від органів досудового розслідування, прокуратури чи суду з метою

ухилення від кримінальної відповідальності та його місцезнаходження невідоме, слідчий виносить постанову про зупинення досудового розслідування та оголошення в розшук підозрюваного, що погоджується прокурором. Якщо досудове розслідування не зупиняється, слідчий виносить окрему постанову про оголошення розшуку підозрюваного. На виконання цього положення у п. 1 розділу VIII Інструкції з організації взаємодії (наказом МВС України від 07.07.2017 р. № 575) передбачено, що у день прийняття такого процесуального рішення слідчий доповідає матеріали про оголошення розшуку підозрюваного керівникові органу досудового розслідування для їх погодження та подальшого направлення керівникові територіального органу, підрозділу поліції або міжрегіонального територіального органу Національної поліції України або його територіального (відокремленого) підрозділу, який здійснює оперативне супроводження кримінального провадження або матеріали діяльності якого стали підставою для початку кримінального провадження, для організації розшуку підозрюваного.

Зазначені матеріали повинні містити витяг із ЄРДР, копії письмового повідомлення про підозру, постанови про оголошення розшуку підозрюваного або постанови про зупинення досудового розслідування, ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу, довідку про особу або копію документа, який посвідчує особу.

У кримінальних провадженнях про тяжкі та особливо тяжкі злочини, в яких підозрюваного оголошено в розшук, слідчим вносяться за погодженням з прокурором клопотання до слідчого судді про дозвіл на затримання підозрюваного з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу.

Особливістю змісту доручення слідчого щодо здійснення розшуку підрозділом карного розшуку є те, що в ньому вказується не на перелік заходів розшуку, які потрібно виконати, а на завдання розшуку⁴².

---

42 Бойко О. П. Повноваження слідчих та працівників підрозділів карного розшуку під час їх взаємодії при оголошенні особи в розшук. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналі-*

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

За наявності доручення щодо здійснення розшуку підозрюваного, розшукова діяльність підрозділу карного розшуку здійснюється протягом усього розшукового провадження з самостійним визначенням заходів його здійснення, які передбачені нормами КПК України та Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Відповідно до ст. 9 цього Закону у кожному випадку наявності підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності заводиться оперативно-розшукова справа. Постанова про заведення такої справи підлягає затвердженню начальником органу Національної поліції або начальником відокремленого підрозділу територіального органу Національної поліції.

Згідно з указаною Інструкцією організація розшукової роботи покладається на керівників оперативних підрозділів.

Після зупинення досудового розслідування в разі переховування підозрюваного від органів досудового розслідування з метою ухилення від кримінальної відповідальності оперативний підрозділ *щомісяця письмово інформує слідчого* про заходи, ужиті для встановлення його місцезнаходження.

У разі необхідності керівникові органу досудового розслідування, а також слідчому надається можливість ознайомлення з матеріалами ОРС (з додержанням режиму секретності).

Керівник оперативного підрозділу:

1) погоджує зняття особи з розшуку з керівником органу досудового розслідування шляхом візування ним відповідної облікової картки;

2) забезпечує у встановленому законодавством порядку закриття ОРС лише за наявності копії постанови слідчого про відновлення досудового розслідування у зв'язку з установленням місцезнаходження підозрюваного, а якщо досудове розслідування не зупинилося – за наявності документів, які підтверджують встановлення місцеперебування розшукуваної особи, а у випадках, коли

стики та оперативно-розшукової діяльності: тези Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 3 березня 2017 р.). Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2017. С. 706.

особа підлягає видачі іншою державою, – після завершення проведення процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва.

Керівник територіального органу поліції (у разі якщо оперативне супроводження досудового розслідування здійснюється територіальним (відокремленим) підрозділом – керівник цього територіального (відокремленого) підрозділу):

1) координує оперативно-розшукову діяльність підпорядкованих органів, підрозділів поліції під час розшуку підозрюваних;

2) щокварталу проводить оперативні наради з питань організації розшуку осіб, які переховуються від органів слідства.

Керівник територіального органу, підрозділу поліції спільно з керівниками органу досудового розслідування та оперативного підрозділу із залученням представників підрозділів інформаційного забезпечення щомісяця проводять взаємозвірення кількості підозрюваних, оголошених у розшук, та заведених ОРС, за результатами якого складається акт такого взаємозвірення, який затверджується керівником територіального органу, підрозділу поліції.

У кримінальних провадженнях про тяжкі та особливо тяжкі злочини, в яких підозрюваного оголошено в розшук, у разі наявності достатніх підстав вважати, що особа може переховуватися за межами України, слідчий відповідно до законодавства вирішує питання про оголошення особи в міжнародний розшук.

Після оголошення підозрюваного у міжнародний розшук відповідно до ч. 6 ст. 193 КПК України слідчий звертається до суду з клопотанням про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Слідчий з метою отримання матеріалів, що характеризують особу підозрюваного, громадянина іншої держави, відповідно до вимог ст. 551 КПК України негайно направляє до країни його походження запит про міжнародну правову допомогу.

У разі отримання інформації про те, що оголошений у розшук підозрюваний, який є громадянином іншої держави, перебуває на території цієї держави, слідчий у стислі строки

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

відповідно до вимог розділ IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження» КПК України у встановленому порядку надсилає запит про міжнародну правову допомогу в кримінальному провадженні або надсилає зазначене кримінальне провадження стосовно вказаної особи разом з клопотанням про передання кримінального провадження.

Таким чином, при зупиненні досудового розслідування з метою оголошення підозрюваного в розшук основний алгоритм дій слідчого такий:

1) виносить за наявності підстав, передбачених ст. 280 КПК України, постанови про зупинення досудового розслідування;

2) доповідає матеріали про оголошення розшуку підозрюваного керівникові органу досудового розслідування для їх погодження та подальшого направлення керівникові територіального органу, підрозділу поліції або міжрегіонального територіального органу Національної поліції України або його територіального (відокремленого) підрозділу, який здійснює оперативне супроводження кримінального провадження або матеріали діяльності якого стали підставою для початку кримінального провадження, для організації розшуку підозрюваного;

3) звертається з клопотанням до слідчого судді про дозвіл на затримання підозрюваного з метою приводу та застосування відносно нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;

4) надає працівникам оперативних підрозділів доручення на здійснення розшуку підозрюваного;

5) проводить СРД, які безпосередньо спрямовані на встановлення місцезнаходження підозрюваного;

6) знайомлення з матеріалами ОРС (з додержанням режиму секретності).

У свою чергу, в процесі взаємодії зі слідчим до основних обов'язків працівників оперативних підрозділів щодо розшуку підозрюваного входять:

1) заводити ОРС щодо осіб, які переховуються від органів досудового розслідування та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності;

*Присвячено відзначенню 25-річчя
Харківського національного університету внутрішніх справ*

- 2) з дотриманням режиму секретності надавати слідчому матеріали ОРС для ознайомлення;
- 3) інформувати щомісячно слідчого про заходи, ужиті для встановлення місцезнаходження підозрюваного, оголошеного в розшук;
- 4) розробляти план ОРЗ щодо розшуку підозрюваного;
- 5) проводити ОРЗ у межах ОРС;
- 6) за наявності ухвали слідчого судді на затримання підозрюваного з метою приводу та застосування відносно нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою здійснювати затримання.

У разі виявлення особи, щодо якої в банках даних є відомості, що передбачають її затримання (арешт) та подальшу екстрадицію, поліцейський невідкладно інформує про факт виявлення особи за скороченим номером екстреного виклику поліції «102» та доповідає керівнику територіального органу (підрозділу) рапортом, який надалі реєструє в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події згідно з вимогами наказу МВС України від 06.11.2015 № 1377.

Керівник територіального органу (підрозділу) вживає заходів із надсилання повідомлення з відомостями про особу на адресу електронної пошти або факсимільним зв'язком уповноваженому підрозділу та інформування телефонним зв'язком про надсилання такого повідомлення.

Уповноважений підрозділ упродовж трьох годин з моменту отримання такої інформації підтверджує актуальність розшуку особи та намірів компетентного органу іноземної держави запитувати її екстрадицію.

Територіальний орган (підрозділ) поліції після отримання від уповноваженого підрозділу підтвердження про наміри ініціатора розшуку запитувати екстрадицію вживає заходів щодо затримання особи в порядку, передбаченому статтями 208 та 582 КПК України.

У разі виявлення особи, щодо якої в банках даних є відомості, що не передбачають затримання (арешт) цієї особи, поліцейський невідкладно інформує за скороченим номером екстреного виклику поліції «102» про факт виявлення особи та доповідає керівнику територіального органу (підрозділу)

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

рапортом, який надалі реєструє в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події згідно з вимогами наказу МВС України від 06.11.2015 № 1377.

Керівник територіального органу (підрозділу) вживає заходів із надсилання повідомлення з відомостями про особу на адресу електронної пошти або факсимільним зв'язком уповноваженому підрозділу та інформування телефонним зв'язком про направлення такого повідомлення.

У разі виявлення особи, щодо якої в банках даних є відомості як про зниклу безвісти особу, поліцейський:

– повідомляє особі про те, що про неї в банках даних є відомості як про зниклу безвісти особу, та в установленому законодавством порядку проводить її опитування;

– невідкладно доповідає про факт виявлення особи керівнику територіального органу (підрозділу) рапортом, який надалі реєструє в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події згідно з вимогами наказу МВС України від 06.11.2015 № 1377.

Керівник територіального органу (підрозділу) вживає заходів із надсилання повідомлення з відомостями про особу на адресу електронної пошти або факсимільним зв'язком уповноваженому підрозділу та інформування телефонним зв'язком про надсилання такого повідомлення.

Друга форма взаємодії – непроцесуальна, яка має доволі різноманітні види, що, як правило, передбачено та визначається внутрішньовідомчими нормативно-правовими актами і є частково формами адміністративного управління та не регламентуються КПК України.

До непроцесуальної форми відноситься взаємодія при надходженні до органів поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та реагуванні на них. З цією метою у територіальних органах поліції створюються чергові СОГ, склад яких формується із працівників відповідного територіального органу поліції згідно з графіком чергування. До СОГ в обов'язковому порядку входять слідчий (старший групи), працівник оперативного підрозділу та інспектор-криміналіст (Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби

Міністерства внутрішніх справ України, затверджена наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1339). У разі необхідності залучається інспектор превентивної діяльності поліції, на території оперативного обслуговування якого вчинено злочин.

Варто пам'ятати, що на сьогодні діє новий наказ МВС України від 06 листопада 2015 р. № 1377 «Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події».

Крім цього ця форма взаємодії стосується питань:

- погодження при плануванні спільних слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій;
- координації проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій;
- консультації;
- спільного аналізу причин і умов, що сприяють вчиненню кримінального правопорушення;
- спільної узгодженої діяльності у складі СОГ;
- спільного використання техніки, засобів зв'язку і транспорту, що мають у своєму розпорядженні оперативні підрозділи;
- спільні виїзди в інші міста, райони для виконання комплексу слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових та інших заходів;
- обмін інформацією та спільне обговорення матеріалів кримінального провадження і оперативно-розшукових справ;
- проведення тактичних операцій.

Окрім наведеного, в практичній площині також можуть виникати наступні форма взаємодії слідчого з працівниками оперативних підрозділів:

- спільний аналіз первинного матеріалу про злочин, зокрема це має місце на стадії початку кримінального провадження. Ця форма взаємодії передбачає ситуацію, коли первинні матеріали про злочин були зібрані оперативним підрозділом без методичної допомоги слідчого;
- спільна робота оперативного співробітника та слідчого. Це одна з найважливіших організаційних форм

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

взаємодії, яка полягає у проведенні узгоджених між собою оперативно-розшукових заходів і слідчих дій⁴³.

Підводячи підсумок, необхідно вказати на те, що обрання конкретної форми взаємодії здебільшого пов'язано з характером слідчої або оперативно-розшукової ситуації, що склалася у зв'язку із розслідуванням конкретного кримінального провадження чи веденням оперативно-розшукової справи (далі – ОРС). Здебільшого зазначене залежить від професійності та досвідченості слідчого, оскільки реалізується за його ініціативою і під його процесуальним контролем. Специфіка такої форми взаємодії полягає у тому, що під час її здійснення формується система правовідносин між слідчим та оперативним підрозділом, яка, поряд із кримінальними процесуальними, включає й інші правовідносини (оперативно-розшукові, адміністративно-процесуальні, службові та ін.), що в своєму підсумку має за мету забезпечення об'єктивності, всебічності і повноти дослідження обставин, що підлягають доказуванню. Разом із тим слід пам'ятати, що взаємодія не може здійснюватися довільно і завжди зумовлена конкретними обставинами (чинниками), які через свою детермінуючу роль (функцію) можуть і навіть повинні розглядатися як підстави взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів.

Найбільш ефективна взаємодія слідчого і працівників оперативних підрозділів при розслідуванні злочинів можлива тільки у складі СОГ, створюваних із дотриманням визначених законом принципів. Запорукою успішної діяльності групи є оптимальний розподіл обов'язків між її членами, погоджене планування слідчих (розшукових) дій і оперативно-розшукових заходів, взаємний обмін інформацією на проміжних нарадах під керівництвом слідчого, своєчасне

---

⁴³ Сіцінський А. С. Актуальні питання практичної діяльності слідчого та оперативного працівника у складі спільної оперативної групи. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності: тези Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 3 березня 2017 р.)*. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2017. С. 941.

внесення корективів до плану роботи групи, встановлення позитивних психологічних взаємовідносин.

У той самий час, аналіз практичної діяльності оперативних підрозділів указує на наявність певних типових недоліків під час роботи слідчого й оперативного працівника у складі спільної оперативної групи в роботі з оперативно-розшуковою справою, а саме:

- 1) відсутність необхідного чіткого алгоритму та деталізації запланованих заходів;
- 2) неправильний вибір послідовності заходів, часу їх проведення;
- 3) неправильний розподіл ролей (тобто інколи взагалі відсутня пряма кореспонденція планування із версіями);
- 4) відсутність чіткої організаційно-практичної моделі подолання протидії розслідуванню та заходів, спрямованих на реалізацію тощо.

Крім того, в окремих випадках спостерігається недостатній рівень підготовки та правових знань оперативних співробітників (зокрема на стадії первинного збору матеріалів про злочини).

З метою подолання окреслених негативних факторів необхідно постійно вдосконалювати форми і методи взаємодії слідчого і працівників оперативних підрозділів, зокрема шляхом:

- 1) досягнення однакового розуміння змісту та тактичних завдань розслідування;
- 2) окреслення чіткого розподілу їх обов'язків;
- 3) здійснення постійного узгодження планування слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів;
- 4) здійснення постійного взаємного обміну отриманою інформацією як на планових, так і на проміжних нарадах під керівництвом слідчого;
- 4) своєчасного внесення дієвих корективів до плану роботи;
- 5) покращення організаційного та науково-методичного забезпечення.

3.2. Виконання працівниками оперативного підрозділу письмових доручень слідчого про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій

До вступу в дію КПК України 2012 р. оперативно-розшукова діяльність поєднувалася з попереднім слідством і оперативно-розшукові заходи проводилися під час здійснення досудового розслідування. Із запровадженням змін до законодавства оперативне супроводження кримінальних проваджень оперативними підрозділами самостійно не здійснюється, а слідчий сам організовує заходи щодо розкриття злочинів під час досудового розслідування⁴⁴. На сьогодні відповідно до вимог ст. 40, 41 слідчий уповноважений в межах своєї компетенції надати відповідному оперативному підрозділу доручення на проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій. Зазначене зумовлено необхідністю забезпечення досягнення такого завдання кримінального провадження, як швидкість та повнота розслідування, а також залучення фахівців з оперативних підрозділів, які мають певний досвід і спеціальну техніку для проведення.

Таким чином, необхідність розгляду питання щодо виконання працівниками оперативного підрозділу письмових доручень слідчого про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій обумовлена його прикладним характером. Розгляд цього питання розпочнемо зі з'ясування визначення сутнісного змісту поняття «доручення».

Сучасний тлумачний словник української мови визначає доручення як:

1) дію за значенням доручати; справу, доручену кому–небудь; завдання;

---

⁴⁴ Сіцінський А. С. Актуальні питання практичної діяльності слідчого та оперативного працівника у складі спільної оперативної групи С. 940

2) документ, що дає кому–небудь право діяти від імені особи, яка видала цей документ; довіреність. Слово «доручати» тлумачиться як покласти на когось виконання чого–небудь⁴⁵.

Письмове доручення – це письмовий документ, яким один суб'єкт відповідно до закону покладає на іншого обов'язок (тим самим наділяє його своїми правами) провести певні слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії.

Вказівка про вчинення певних дій є проявом керівництва, спрямування і правильною організацією щодо забезпечення швидкого, повного і неупередженого розслідування. У свою чергу дорученням покладається вчинення певних дій, які поручитель уповноважений проводити і самостійно, але вважає за необхідне, щоб їх провів інший суб'єкт.

У наш час в практичній діяльності з боку працівників оперативних підрозділів можна почути нарікання з приводу того, що слідчі в окремих випадках зловживають своїми повноваженнями і доручають виконання таких процесуальних дій, які б могли виконати самостійно. При цьому відповіді про виконання доручень слідчого оперативним підрозділом в окремих випадках мають вигляд формальної відповіді, про що свідчать наявні в матеріалах досудового розслідування фрази, які в більшості випадків будуються на конструкції словосполучення: *«не виявилось / не представилось можливим...»*.

З метою усунення і недопущення таких фактів Ю. П. Алєнін рекомендує слідчому не зловживати правом доручати виконання процесуальних дій оперативним підрозділам, тому що їх відпрацювання зменшує час для виконання їх основних обов'язків, що передбачені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність».⁴⁶ З таким твердженням у певній мірі слід погодитись, але до вказаного доцільно зазначити, що потрібно враховувати і специфіку та

---

⁴⁵ Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2009. С. 345.

⁴⁶ Алєнін Ю. П. Процесуальные особенности производства следственных действий: монография. Киев: Центр – укр. изд-во, 2002. С. 42.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

складність розслідування та розкриття конкретного злочину, що в цілому впливає як на дотримання розумних строків, так і строків досудового розслідування.

Згідно з ч. 2, 3 ст. 41 КПК України, доручення слідчого щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання оперативним працівником, який під час їх виконання користується повноваженнями слідчого. Працівники оперативних підрозділів не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися із клопотанням до слідчого судді чи прокурора щодо надання їм можливості їх провести.

У дорученні щодо проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій працівником оперативного підрозділу слідчий повинен чітко формулювати для виконавця його мету. Від її визначення залежать повнота, чіткість наявності або відсутності в дорученні відповідних рекомендацій для ефективного виконання розшукового завдання.

Чинним КПК України не визначено строки виконання процесуальних дій за дорученнями слідчого, прокурора, хоча, по суті, вони повинні бути зазначені в ньому. З метою визначення оптимальних строків виконання доручень слідчого оперативним працівником щодо здійснення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій проаналізуємо кримінальне процесуальне законодавство.

Окремі положення КПК України містять вказівки на строки проведення процесуальних дій, але не вказують їх терміни. Зокрема, ч. 8 ст. 223 КПК України наголошує, що «слідчі (розшукові) дії не можуть проводитися після закінчення строків досудового розслідування», що визначені положеннями ст. 219 КПК України.

В окремих положеннях КПК України, що регулюють проведення певних процесуальних дій, оговорюються строки виконання цих дій. Так, наприклад:

– у ч. 6 ст. 232 КПК України міститься вимога, відповідно до якої службова особа органу, що отримав доручення, за погодженням зі слідчим, прокурором, що надав доручення, зобов'язана в найкоротший строк організувати

виконання зазначеного доручення. Водночас слід наголосити, що «найкоротший строк» не є визначеним поняттям щодо часу;

– пунктом 4 ч. 2 ст. 36 КПК України передбачено, що прокурор уповноважений «доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк... процесуальних дій» тощо.

Також окремі питання виконання працівником оперативного підрозділу доручень слідчого врегульовано Інструкцією з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальних правопорушень, їх виявленні та розслідуванні, затвердженою наказом МВС України від 07.07.2017 р. № 575. Цьому питанню в Інструкції приділено розділ VI «Виконання працівниками оперативного підрозділу органу, підрозділу поліції доручень слідчих про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій». Зокрема, передбачено, що працівник оперативного підрозділу виконує письмові доручення слідчого про проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Під час їх виконання користується повноваженнями слідчого. Не допускається надання слідчим оперативному підрозділу (працівнику оперативного підрозділу – члену СОГ) неконкретизованих доручень та доручень без встановленого строку їх виконання. Тобто для виконання слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій *слідчий може самостійно*, виходячи з обставин кримінального провадження, встановити певний строк і вимагати від працівника оперативного підрозділу повідомлення про результати їх виконання.

Таким чином, оптимальними строками виконання доручень слідчого, прокурора є строки, які безпосередньо повинні бути встановлені в їх дорученнях. При цьому вважаємо, що *визначення у строках виконання доручення такого, як «найкоротший строк», є неприйнятним*, тому що строки виконання таких доручень можуть варіюватись від декількох днів до декількох тижнів, що є неправильним, оскільки при розслідуванні кримінальних проваджень кожна хвилина має значення. У зв'язку з цим слідчому в дорученні варто зазначати: *«доручення підлягає виконанню у найкоротший*

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

строк, який не повинен перевищувати (вказати необхідний строк виконання)».

У дорученнях зазначаються найменування кримінального провадження, його реєстраційний номер та дата початку досудового розслідування; правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) КК України; короткий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення; конкретний перелік слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій, які потрібно виконати; інші відомості, необхідні для виконання цих дій.

У разі неможливості своєчасного виконання доручення продовження строку його виконання письмово погоджується зі слідчим, який дав доручення.

Матеріали про виконання доручень слідчих надсилаються до органу досудового розслідування разом із супровідним листом залежно від рівня органу досудового розслідування за підписом керівника структурного підрозділу апарату центрального органу управління поліцією, керівника територіального органу поліції, керівника міжрегіонального територіального органу поліції, керівника територіального (відокремленого) підрозділу, яким виконувалося доручення слідчого. Указані матеріали реєструються в канцелярії відповідного органу, підрозділу поліції.

Контроль за виконанням доручень слідчих працівниками оперативних підрозділів територіального органу, підрозділу поліції покладається на керівника територіального органу, підрозділу поліції.

Керівник органу досудового розслідування розглядає матеріали виконаного доручення слідчого, які надійшли від оперативного підрозділу. У разі його неналежного виконання повертає матеріали відповідно до вимог діловодства керівникові територіального органу, підрозділу поліції для усунення недоліків та вжиття до винних заходів дисциплінарного впливу в установленому порядку.

За наявності доручення щодо здійснення розшуку підозрюваного розшукова діяльність оперативного підрозділу здійснюється протягом всього розшукового провадження із самостійним визначенням заходів його здійснення, що

передбачено положеннями КПК України та Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Тобто якщо слідчим, прокурором було винесено постанову про зупинення досудового розслідування, то оперативний підрозділ може здійснювати розшук ще й за допомогою оперативно-розшукових заходів, перелік яких визначено в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Слід звернути увагу на те, що особливістю змісту доручення слідчого щодо здійснення розшуку конкретної особи оперативним підрозділом є те, що в ньому вказується не на перелік заходів розшуку, які потрібно виконати, а на завдання розшуку⁴⁷.

Про хід розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування чи суду, та встановлення осіб, причетних до вчинення кримінального правопорушення, працівник оперативного підрозділу повинен щомісячно інформувати слідчого, прокурора. Ця інформація повинна мати взаємозворотній зв'язок, за допомогою якого об'єднуються зусилля суб'єктів розшуку підозрюваного.

Під час виконання оперативним працівником розшуку особи за дорученням слідчого він користується повноваженнями останнього. З цього слідує, що результати проведених негласних слідчих (розшукових) дій, що були отримані оперативними підрозділами, передаються для ознайомлення прокурору, який вирішує питання щодо їх доцільності при використанні у кримінальному провадженні. Матеріали, які на думку прокурора, не містять корисної інформації для кримінального провадження, знищуються, а ті, що залишились, передаються слідчому для використання їх при розслідуванні кримінального правопорушення.

На сьогодні прийнятною має бути позиція про те, що надання слідчим доручень оперативним підрозділам про виконання слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій доцільне тільки тоді, коли це насправді

---

⁴⁷ Стратонов В. М., Захарченко О. В. Загальні положення взаємодії слідчого з органами дізнання в процесі розшуку та встановлення місця знаходження обвинуваченого. *Форум права*. 2011. № 1. С. 986.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

обумовлено необхідністю якнайшвидшого розслідування кримінального провадження. Доручення слідчого мають бути чіткими, вмотивованими, конкретними, що не допускає подвійного їх трактування, а також містити посилання на норми КПК України, на підставі яких надано доручення. Обов'язково у дорученні має бути чітко сформульоване завдання, яке повинен розуміти працівник оперативного підрозділу і якого він повинен досягти, виконуючи доручення. Письмова процесуальна форма доручення має визначати порядок діяльності оперативного підрозділу, що допоможе слідчому контролювати повноту і строки його виконання, тому воно повинно бути належно оформлене.

Таким чином, доручення повинно бути складене у двох примірниках на офіційному бланку органу досудового розслідування. Воно має бути мотивованим, містити інформацію, необхідну для його виконання, чітко поставлене завдання, строки його виконання, у ньому повинен бути визначений конкретний слідчий, якому слід направляти матеріали його виконання.

Доручення можуть бути надані слідчим у будь-якому кримінальному провадженні та на будь-якому етапі його розслідування. Загалом доручення можуть бути як:

1) загального характеру – з'ясування тих чи інших обставин вчинення кримінально правопорушення, наприклад, шляхом допиту свідків, потерпілого, встановлення можливих очевидців тощо;

2) чіткого характеру – виконання конкретних слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій.

Деяка складніша ситуація складається під час здійснення негласних слідчих (розшукових) дій. Це обумовлено тим, що на сьогодні слідчий не має права ознайомлюватися зо всіма матеріалами проведених оперативними підрозділами заходів. Так, у ч. 3 ст. 246 КПК України визначено, що «рішення про провадження негласних слідчих (розшукових) дій приймає слідчий, прокурор... Слідчий зобов'язаний повідомити прокурора про прийняття рішення щодо проведення певних негласних слідчих (розшукових) дій та отримані результати».

Відповідно до положень ч. 3 ст. 252 КПК України, «протоколи про проведення негласних слідчих (розшукових) дій з додатками не пізніше ніж через двадцять чотири години з моменту припинення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій передаються прокурору». Частина 1 ст. 255 КПК України вказує, що «відомості, речі та документи, отримані в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які прокурор не визнає необхідними для подальшого проведення досудового розслідування, повинні бути невідкладно знищені на підставі його рішення».

Слід зазначити, що керівник оперативного органу, якому доручено забезпечення виконання доручення слідчого, прокурора, повинен негайно повідомити прокурора та слідчого у разі неможливості виконання доручення, його затримку з обґрунтуванням причини і повідомленням про вжиття заходів до подолання перешкод у виконанні доручення.

Контроль за дотриманням строків та повноти виконання доручення слідчого, прокурора здійснюється начальником уповноваженого оперативного підрозділу.

Отже, можна визначити наступний алгоритм спільних дій слідчого та працівників оперативних підрозділів:

- 1) огляд місця події;
- 2) застосування службово-розшукового собаки;
- 3) допит свідків, а у випадках, коли їх немає, дії та оперативно-розшукові заходи повинні бути спрямовані на їх виявлення;
- 4) перевірка результатів оглядів та допитів за криміналістичними обліками;
- 5) вивчення матеріалів архівних кримінальних проваджень (розкритих та нерозкритих) даної категорії шляхом порівняльного аналізу для встановлення тотожних способів вчинення злочинів;
- 6) обшук за місцем проживання і роботи підозрюваних (їх співучасників) або в будь-якому іншому місці можливого зберігання знарядь злочину з метою їх вилучення, а також речей і документів, що підтверджують їх злочинну діяльність;
- 7) складання розшукових орієнтувань, композиційних портретів, фотороботів;

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

8) призначення за результатами огляду судових криміналістичних та інших експертиз;

9) вивчення відомостей, повідомлень, довідок про подібні злочини;

10) постановка завдання про встановлення особи, яка вчинила правопорушення, оперативним шляхом та ін.

На цій основі можна визначити такі форми взаємодії слідчого з працівниками оперативних підрозділів:

– взаємний обмін інформацією між слідчим та працівниками оперативного підрозділу щодо обставин події злочину, особливостей злочинців, пошуку джерел доказів тощо;

– спільні вивчення, аналіз та оцінка: оперативно-розшукової та іншої інформації; оперативної обстановки; результатів, отриманих під час проведення оперативно-розшукової діяльності, слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій;

– виконання працівником оперативного підрозділу доручень слідчого щодо проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій;

– спільне планування проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій;

– надання працівником оперативного підрозділу допомоги слідчому у проведенні слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій (оперативна закупівля, огляд місця події, обшук, тимчасовий доступ до речей і документів, накладання арешту на майно тощо);

– створення слідчо-оперативної групи;

– виконання працівником оперативного підрозділу доручення слідчого щодо розшуку підозрюваних осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, прокуратури та суду;

– спільна участь у виявленні та припиненні фактів тиску на осіб, які надають конфіденційну допомогу оперативним підрозділам; беруть участь у кримінальному провадженні; тиску на членів їх сімей і близьких родичів; реальної загрози їх життю, здоров'ю, житлу чи майну та участь в організації забезпечення їх безпеки;

– обмін практичним досвідом роботи щодо розкриття окремих видів злочинів.

Обрання слідчим і працівником оперативного підрозділу конкретних форм взаємодії або їх комбінацій залежить, у першу чергу, від обставин вчиненого кримінального правопорушення, інформаційної забезпеченості діяльності суб'єктів взаємодії, наявних сил та засобів.

Взаємодія слідчого з працівником оперативного підрозділу розпочинається з інформаційного обміну між ними під час передачі зібраних матеріалів перевірки за фактом виявлення вчиненого правопорушення. Після передачі працівником оперативного підрозділу до чергової частини зібраних матеріалів (лише тих, які не мають грифу таємності) з відповідним рапортом про виявлення злочину оперативний черговий зобов'язаний негайно:

- 1) зареєструвати в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події рапорт оперативного працівника про виявлення ним даного виду злочину;
- 2) надати вказані матеріали начальнику слідчого підрозділу;
- 3) поінформувати начальника територіального органу поліції про виявлення факту вчинення злочину.

Начальник слідчого підрозділу після отримання матеріалів перевірки визначає слідчого, який буде здійснювати досудове розслідування за фактом вчинення злочину. У свою чергу слідчий згідно з вимогами ст. 214 КПК України невідкладно, але не пізніше 24 годин після реєстрації в журналі єдиного обліку рапорту оперативного працівника про виявлений злочин зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР і розпочати розслідування. Враховуючи те, що ініціатором виявленого злочину виступає оперативний працівник, він відповідно є для слідчого основним джерелом інформації про вказаний злочин на початку досудового розслідування.

Після аналізу матеріалів перевірки та обрання найбільш вірогідної версії події кримінального правопорушення слідчий спільно з працівником оперативного

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

підрозділу повинен визначитися з тактикою і методикою розслідування злочину. З цією метою складається відповідний план із вказівкою проведення конкретних слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, які необхідно провести з метою розслідування вчиненого кримінального правопорушення підозрюваними особами. Крім того, у плані необхідно передбачити методику та послідовність проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, їх виконавців, строки, час та місце проведення. Складання такого плану слід здійснювати обов'язково, тому що взаємодія органів досудового розслідування та оперативних підрозділів потребує скоординованого виконання значної кількості слідчих (розшукових) дій, використання оперативно-розшукових форм і методів та поєднує діяльність декількох співробітників різних підрозділів.

3.3. Організація взаємодії при направленні оперативним підрозділом матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності до слідчого підрозділу

Відповідно до вимог ст. 64 Конституції України, конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України. Згідно з приписами статей 30, 31, 32, 34 Основного Закону, передбачається тимчасове обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, зокрема й під час проведення оперативно-розшукової діяльності.

Підстави і порядок проведення оперативно-розшукової діяльності визначені Законами України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Національну поліцію», «Про Службу безпеки України», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» та ін. Одночасно з цим слід дотримуватися вимог таких нормативно-правових актів, як: Порядок організації та забезпечення режиму секретності в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, затверджений

постановою Кабінету Міністрів України від 02.10.2003 № 1561-12; Звід відомостей, що становлять державну таємницю, затверджений наказом Служби безпеки України від 12.08.2005 № 440; Порядок отримання дозволу на здійснення заходів, які тимчасово обмежують права людини, та використання добутої інформації, який затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26.09.2007 № 1169; Інструкція про організацію роботи за оперативно-розшуковими справами та справами контрольного провадження оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України, затверджена наказом МВС країни від 17.12.2012 № 07; Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні від 16.11.2012. Зазначені нормативні акти регламентують загальні процедури організації проведення негласних слідчих (розшукових) дій і оперативно-розшукових заходів та використання їх результатів у кримінальному провадженні.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», завданням оперативно-розшукової діяльності є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України.

При веденні оперативним підрозділом оперативно-розшукової справи (далі – ОРС) щодо осіб, стосовно яких є дані про участь у підготовці до вчинення злочину, підслідного слідчим органів досудового розслідування Національної поліції України, керівник оперативного підрозділу письмово звертається до керівника органу досудового розслідування про закріплення за цією ОРС слідчого для забезпечення методичного супроводження її реалізації та надання практичної допомоги оперативному підрозділу.

Керівник оперативного підрозділу з дотриманням режиму секретності надає слідчому необхідні матеріали ОРС для вивчення та надання у разі потреби рекомендацій щодо фіксації додаткових фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, які засвідчують наявність в їх діях ознак злочину.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

Матеріали ОРС можуть розглядатися під час оперативної наради за участю керівників оперативного підрозділу, органу досудового розслідування та працівників, які брали участь у їх підготовці, для визначення повноти зібраних матеріалів та наявності підстав для реєстрації в ЄРДР. Одночасно розробляється план заходів з реалізації матеріалів ОРС, який затверджується керівниками органу досудового розслідування та оперативного підрозділу.

У разі виявлення під час проведення оперативно-розшукових заходів ознак злочину керівник оперативного підрозділу невідкладно направляє зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК України.

Варто звернути увагу, що чинним кримінальним процесуальним законодавством взагалі не передбачена можливість здійснення оперативно-розшукових заходів у відкритому кримінальному провадженні, тобто здійснення так званого оперативного супроводу досудового розслідування. Йдеться про те, що оперативно-розшукові дії мають проводитися за власною ініціативою співробітників оперативних підрозділів з метою викриття та попередження кримінального правопорушення, встановлення у виявлених діяннях ознак протиправності, що становлять основу для відкриття кримінального провадження і початку досудового розслідування. Іншими словами, інформація, отримана в результаті здійснення оперативно-розшукових заходів, може слугувати лише підставою для відкриття кримінального провадження і внесення відповідних даних до ЄРДР (ст. 214 КПК України), тоді як у відкритому провадженні слідчим особисто або за його дорученням співробітниками оперативних підрозділів можуть проводитися лише негласні слідчі (розшукові) дії і результати їх проведення виступають джерелами доказової інформації.⁴⁸

---

⁴⁸ Журавель А. В. Деякі проблемні питання провадження слідчих (розшукових) дій за чинним КПК України. Правова доктрина –

Серед учених і практиків усе частіше вживається поняття «легалізація» матеріалів оперативно-розшукової діяльності, адже результати такої діяльності в рамках кримінального процесу завжди існують у певній процесуальній формі, тобто відповідним чином оформлюються з метою подальшого їх використання у процесі доказування.

У теорії оперативно-розшукової діяльності під документуванням як одним із різновидів оформлення результатів оперативно-розшукових дій зазвичай розуміють: 1) процес пізнання, тобто збирання (виявлення), вивчення (перевірку), оцінку та фіксацію в документах фактичних даних про обставини скоєного злочину; 2) діяльність, що забезпечує можливість використання отриманих оперативно-розшуковим шляхом відомостей (матеріалів) у кримінальному судочинстві.⁴⁹ При цьому вбачається, що увесь процес документування має обмежену сферу застосування, оскільки воно спрямоване на фіксацію відповідної інформації в документальній формі, чого недостатньо для її законного використання у кримінальному провадженні. З огляду на це матеріали ОРД мають бути відповідним чином легалізовані.

С. В. Зуєв вважає, що буквально значення слова «легалізація» виражається в дозволенні певної діяльності, її узаконенні, наданні юридичної сили певному акту чи дії. З огляду на це автор наголошує, що до легалізації оперативно-розшукова діяльність не є законною, а її результати не мають юридичної сили, у зв'язку з чим від означеного поняття слід відмовитися.⁵⁰ Так само критично ставиться до вживання цього поняття М.П. Поляков, розглядаючи його в двох значеннях – вузькому та широкому. У вузькому сенсі

основа формування правової системи держави : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України та обговоренню п'ятитом. моногр. «Правова доктрина України» (Харків, 20-21 листоп. 2013 р.) / Нац. акад. прав. наук України. Харків, 2013. С. 574-575.

⁴⁹ Оперативно-розыскная деятельность : учебник / под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, Г. К. Сипилова и др. 2-е изд., перераб. и доп. М. : ИНФРА-М, 2004. XIV. С. 441.

⁵⁰ Зуев С. В. Понятие и структура привлечения результатов оперативно-розыскной деятельности в уголовный процесс. *Следователь*. 2005. № 3. С. 54.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

легалізація розглядається ним як процес перетворення інформації, отриманої оперативно-розшуковим шляхом, у докази, а за широкого підходу цим терміном позначають будь-які процеси перетворення оперативно-розшукової інформації у кримінальну процесуальну сферу.⁵¹

У найбільш широкому значенні легалізація розуміється як правова процедура, яку здійснює уповноважений суб'єкт із питань визнання, дозволу, підтвердження, узаконення певних об'єктів, суб'єктів, дій в інтересах зацікавлених осіб. Існування легалізації як особливої правової процедури нерозривно пов'язано з необхідністю впорядкування процесуальних дій та об'єднання в ціле стадій юридичного процесу,⁵² а тому можна стверджувати, що легалізація результатів оперативно-розшукової діяльності є не лише одним із елементів, що забезпечує цілісність кримінального судочинства, але й кінцевим етапом, метою проведення оперативно-розшукових дій. Отже, легалізація результатів матеріалів ОРД є невід'ємним процесом підбору належної та необхідної інформації про вчинення злочину чи його готування, яка може бути використана як доказ у кримінальному провадженні.

Як вважає М.Й. Курочка, результати оперативно-розшукової діяльності не мають прямих юридичних наслідків, у зв'язку з чим легалізація виступає в якості необхідної процедури надання оперативно-розшуковій інформації юридичної сили. Тобто йдеться про надання цій інформації кримінальної процесуальної сили, що визначається декількома моментами, зокрема змістом інформації та формою, за допомогою якої вона буде досягнута та передаватися.⁵³

---

⁵¹ Поляков М. П. Уголовно-процессуальная интерпретация результатов оперативно-розыскной деятельности : монография / под науч. ред. проф. В. Т. Томина. Нижний Новгород : Нижегородская правовая академия, 2001. С. 117.

⁵² Манько Д. Г. Легалізація як правова процедура : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. О., 2009. С. 7.

⁵³ Курочка М. Й. Легалізація оперативно-розшукової діяльності у доказуванні. *Право України*. 1999. № 10. С. 34.

У контексті викладення варто привести рішення Конституційного Суду від 20.10.2011 № 12 рп/2011 (справа № 1-31/2011). Зокрема, у ньому зазначено, що положення ст. 62 Основного Закону спрямовані на забезпечення прав і свобод людини і громадянина, а саме: обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, тобто обвинувачення в скоєнні злочину не може ґрунтуватися на фактичних даних, одержаних у результаті оперативно-розшукової діяльності уповноваженою на те особою без дотримання конституційних положень або з порушенням порядку, встановленого законом, а також одержаних шляхом учинення цілеспрямованих дій щодо їх збирання й фіксації із застосуванням заходів, передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18.02.1992, особою, не уповноваженою на таку діяльність.

Згідно з позицією суддів Конституційного Суду, викладеною у вказаному вище рішенні, визнаватися допустимими й використовуватись як докази у кримінальній справі можуть тільки ті фактичні дані, які одержані відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства. Перевірка доказів на їх допустимість є найважливішою гарантією забезпечення прав і свобод людини та громадянина у кримінальному процесі та ухвалення законного і справедливого рішення у справі.

Отже, для того, щоб отримані під час оперативно-розшукових заходів докази були належними і допустимими, така діяльність має відповідати вимогам Конституції України та КПК України. Адже, відповідно до положень ч. 3 ст. 9 КПК України, закони та інші нормативно-правові акти, положення яких стосуються кримінального провадження, повинні відповідати КПК. В іншому ж випадку, при здійсненні кримінального провадження не може застосовуватися закон, який суперечить КПК України. Відтак, норми Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» не повинні суперечити приписам КПК України, зокрема як у частині отримання (збирання) доказів, так і проведення процесуальних дій загалом.

Відповідно до ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», у разі виявлення ознак злочину

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

оперативний підрозділ, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, зобов'язаний невідкладно направити зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК України.

У разі, якщо ознаки злочину виявлені під час проведення оперативно-розшукових заходів, що тривають і припинення яких може негативно вплинути на результати кримінального провадження, підрозділ, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, повідомляє відповідний орган досудового розслідування та прокурора про виявлення ознак злочину, закінчує проведення оперативно-розшукового заходу, після чого направляє зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України, до відповідного органу досудового розслідування.

Прийняття рішення про проведення оперативно-розшукових заходів, подання та розгляд відповідних клопотань, проведення оперативно-розшукових заходів, фіксація та використання їх результатів, проведення цих заходів до постановлення ухвали слідчого судді та інші питання їх проведення регулюються згідно з положеннями глави 21 КПК України з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом, щодо мети проведення оперативно-розшукових заходів, суб'єкта ініціювання та проведення цих заходів, обґрунтування клопотання про їх проведення та підстав для його задоволення слідчим суддею, використання результатів оперативно-розшукових заходів та інших питань, обумовлених специфікою мети їх проведення. Прийняття рішень про проведення оперативно-розшукових заходів, які не потребують дозволу слідчого судді або рішення прокурора, здійснюється керівником відповідного оперативного підрозділу або його заступником з повідомленням про прийняття рішення прокурора.

Негласне обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи, аудіо-, відеоконтроль особи, аудіо-, відеоконтроль місця, спостереження за особою, зняття

інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, електронних інформаційних мереж, накладення арешту на кореспонденцію, здійснення її огляду та виймки, установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу проводяться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої за клопотанням керівника відповідного оперативного підрозділу або його заступника, погодженого з прокурором. Ці заходи застосовуються виключно з метою запобігання вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину, запобігання і припинення терористичних актів та інших посягань спеціальних служб іноземних держав та організацій, якщо іншим способом одержати інформацію неможливо.

З аналізу приведених законодавчих норм убачається, що до внесення відомостей до ЄРДР, за наявності відповідних на те підстав, оперативні підрозділи мають право проводити певні оперативно-розшукові заходи, які відносяться до негласних слідчих (розшукових) дій. При цьому отримані в ході їх проведення фактичні дані, за умови дотримання чинного кримінального процесуального законодавства, можуть використовуватися як докази.

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», матеріали оперативно-розшукової діяльності використовуються:

- 1) як приводи та підстави для початку досудового розслідування;
- 2) для отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальному провадженні;
- 3) для попередження, виявлення, припинення і розслідування злочинів, розвідувально-підривних посягань проти України, розшуку злочинців та осіб, які безвісно зникли;
- 4) для забезпечення безпеки працівників суду, правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів, а також співробітників розвідувальних органів України та їх близьких родичів, осіб, які конфіденційно співробітничать або співробітничали з розвідувальними органами України, та членів їх сімей;

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

5) для взаємного інформування підрозділів, уповноважених здійснювати оперативно-розшукову діяльність, та інших правоохоронних органів;

6) для інформування державних органів відповідно до їх компетенції.

У зв'язку з цим слід урахувати положення другого абзацу ч. 2 ст. 99 КПК України, де передбачено, що матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп осіб, зібрані оперативними підрозділами з дотриманням вимог Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», за умови відповідності вимогам цієї статті, є документами та можуть використовуватися у кримінальному провадженні як докази.

Разом із тим, щоб дійсно отримані в ході проведення оперативно-розшукових заходів докази були визнані належними і допустимими, також варто брати до уваги і той факт, що:

– оперативно-розшукова діяльність має здійснюватися за наявності відповідних підстав, передбачених ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»;

– стосовно особи, щодо якої проводяться такі заходи, має бути заведена оперативно-розшукова справа;

З метою наведеного має бути встановлено, яка саме достатня інформація, одержана в установленому законом порядку, стала підставою для заведення оперативно-розшукової справи і, відповідно, чи були наявні законні підстави для проведення оперативно-розшукових заходів. Так, відповідно до вимог п. 1 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», підставою для проведення оперативно-розшукової діяльності є наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про злочини, що готуються, та осіб, що готують скоєння злочину. Натомість інформація про те, що особа вчинює або вже вчинила злочин, може бути перевірена лише шляхом проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які можливо провести тільки після внесення відомостей до ЄРДР, тобто в межах уже розпочатого кримінального провадження.

Наприклад, якщо взяти оперативну закупку, то першим кроком, спрямованим на її проведення, має бути прийняття прокурором відповідного процесуального рішення, зокрема постанови, що безпосередньо передбачено ч. 4 ст. 246 КПК України. При цьому постанова прокурора про проведення оперативної закупки в межах оперативно-розшукової справи має свої особливості, оскільки в ній не може бути зазначено найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер, адже вона проводиться до внесенням відомостей про злочин до ЄРДР. Разом із тим прокурор обов'язково зобов'язаний викласти обставини, які свідчать про відсутність провокування особи на вчинення злочину (п. 1 ч. 7 ст. 271 КПК). Така законодавча вимога цілком корелюється із практикою Європейського суду з прав людини, що викладена, наприклад, у рішеннях по справі «Раманаускас проти Литви» від 20.01.2018.⁵⁴

Провокацію можна визначити як тиск, активне підбурювання або підбурювання до вчинення злочину, обмеження свободи дій людини, результатом чого є вчинення або спроба вчинити протиправне діяння, яке вона не планувала вчинити раніше.

Під час визначення того, чи дійсно була провокація, обов'язково необхідно керуватися положеннями пункту 16 постанови Пленуму ВССУ № 6 від 03 червня 2016 року «Про правові позиції Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних та кримінальних справ», у якому зазначено, що, з огляду на практику Європейського суду з прав людини («Тейсера де Кастро проти Португалії» від 09.06.1998, «Ваньян проти Росії» від 15.12.2005, «Раманаускас проти Литви» від 05.02.2008, «Веселов та інші проти Російської Федерації» від 02.10.2012), критеріями провокації під час контролю за вчиненням злочину є:

– чи були дії правоохоронних органів активними, чи мало місце з їх боку спонукання особи до вчинення злочину, наприклад, прояв ініціативи у контактах з особою, повторні

---

⁵⁴ Рішення по справі «Раманаускас проти Литви» від 20.01.2018 (неофіційний переклад). URL : https://www.echr.com.ua/wp-content/uploads/2018/03/f5ef3ba52c4849ecd3ac_file.pdf.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

пропозиції, незважаючи на початкову відмову особи, наполегливі нагадування, підвищення ціни вище середньої;

– чи був би скоєний злочин без втручання правоохоронних органів;

– вагомість причин проведення оперативної закупівлі, чи були у правоохоронних органів об'єктивні дані про те, що особа була втягнута у злочинну діяльність і ймовірність вчинення нею злочину була суттєвою.

Що ж стосується імітації злочинної поведінки, то вона дозволяється тільки для того, щоб «приєднатися» до триваючої злочинної діяльності, оскільки така діяльність відбувається без будь-якої участі з боку людей, які беруть участь у таємній оперативній діяльності. Негласні агенти або оперативні підрозділи мають лише імітувати, що беруть участь у злочинній діяльності, яка була запланована або вже розпочата. Під час використання імітаційної моделі кримінальної поведінки заборонялося підбурювати когонебудь до скоєння нового злочину або до того, який було розпочато, але пізніше припинено. Тому модель імітації кримінальної поведінки є незаконною, якщо рамки, які було встановлено для неї, було порушено або якщо хтось підбурював людину до вчинення нового злочину чи продовження розпочатого.

Такі заходи, як імітаційна модель кримінальної поведінки, можуть використовуватись тільки тоді, коли є об'єктивні дані, які свідчать про те, що особа була схильна вчинити злочин (одних чуток недостатньо). Фізичні особи можуть виступати в ролі таємних агентів тільки після того, як вони повідомили у правоохоронні органи про злочинне діяння, яке, ймовірно, буде здійснено. Висновок про підбурювання може бути зроблений навіть у тому випадку, якщо дії посадових осіб щодо підбурювання були неінтенсивними або ненаполегливими, або якщо з підозрюваним зв'язалися через третіх осіб, які нічого не підозрювали.

Таким чином, фактично говорячи про легалізацію результатів оперативно-розшукової діяльності, необхідно розкрити такі значущі моменти:

– процедура трансформації фактичних відомостей, отриманих у результаті оперативно-розшукової діяльності, у докази (первинний етап легалізації);

– умови і способи допустимості доказів (вторинна легалізація).⁵⁵

Перше питання, пов'язане з легалізацією результатів оперативно-розшукової діяльності, полягає в тому, яким чином пов'язані між собою ці результати та докази. Первинна легалізація, тобто трансформація фактичних даних у докази, – одна з найбільш спірних проблем як у рамках теорії оперативно-розшукової діяльності, так і в теорії кримінального процесу.

Уся інформація, яка отримується в результаті оперативно-розшукової діяльності, може бути поділена на процесуальну та непроцесуальну. При цьому непроцесуальна інформація може й повинна використовуватися в доказуванні, тобто трансформуватися в докази, легалізуватися. Однак традиційне заперечення доказового значення непроцесуальної інформації зберігає своє значення.⁵⁶ Узяті самі по собі відомості, отримані в результаті оперативно-розшукової діяльності, не є доказами, оскільки не відповідають їх нормативному визначенню. Суттєва особливість оперативно-розшукових заходів полягає в тому, що вони не є кримінальними процесуальними актами, а тому їх проведення лежить поза кримінально-правовою формою.

Таким чином, навіть нормативне закріплення можливості використання оперативно-розшукових даних не знімає проблеми. Залишається простір для використання процедури легалізації, яка фактично є вторинною – процесуальною за своєю природою. Сутність вторинної легалізації полягає в набутті оперативно-розшуковою

---

⁵⁵ Шапірко П. М. Теоретичні основи легалізації результатів оперативно-розшукової діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2015. Вип. 32. Т. 3. С. 150.

⁵⁶ Янковий М. О. До питання про використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному судочинстві. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2008. Вип. 1. С. 167.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

інформацією процесуальної форми. Саме тому первинна легалізація, спрямована на виявлення зв'язків між інформацією, отриманою в результаті оперативно-розшукових заходів, має доповнюватися вторинною легалізацією, яка в цьому контексті постає як процес допуску інформації, отриманої у процесі проведення оперативно-розшукових заходів, до кримінального провадження. Так, відомості, одержані в результаті оперативно-розшукових заходів, можуть набути значення судових доказів, тобто перейти в площину кримінального процесу, лише в тому випадку, якщо їх належність до обставин, що досліджуються у кримінальному провадженні, буде встановлена з джерел, передбачених законом. В іншому випадку вони можуть використовуватися лише в контексті первинної легалізації, тобто в непроцесуальній формі.

Оперативно-розшукова інформація, зафіксована в непроцесуальній формі (первинно легалізована), і ця ж інформація, закріплена у процесуальній формі (вторинно легалізована у процесі доказування), мають як загальні, так і відмінні риси. Загальне тут полягає в тому, що ця інформація за своєю природою відображає факти. Відмінність полягає в тому, що вони збираються, досліджуються та перевіряються різними методами, прийомами та засобами.

Вторинна легалізація результатів оперативно-розшукової діяльності полягає у встановленні нормативних ознак доказів щодо отриманої інформації. Ця проблема лежить у площині належності та допустимості доказів. Належність доказів, з одного боку, відповідає на питання про наявність зв'язку між змістом доказу та фактом, який підлягає встановленню, а з іншого – визначає, наскільки точно встановлено та розкрито в доказі факт, що підлягає доказуванню. Тож, належний доказ має визначену доказову силу, а неналежний – не має її зовсім. Відтак, належність доказів – це один із критеріїв оцінки доказів, що виражає об'єктивний зв'язок будь-яких відомостей, які пов'язані з обставинами конкретного кримінального провадження, а точніше з обставинами, що входять до предмета доказування. І лише після виконання процедур, необхідних для встановлення та забезпечення належності доказів, уможлиблюється

вторинна їх легалізація у процесуальній формі. Більше того, якщо в процесі використання легалізованого доказу, сформованого на підставі результатів оперативно-розшукової діяльності, не будуть підтверджуватися його зв'язки, залежності та відносини з іншими доказами, то його буде не легалізовано, тобто визнано неналежним.

Відповідно до ст. 85 КПК України, результати оперативно-розшукової діяльності можуть використовуватися у процесі доказування за додержання таких умов:

1) якщо вони відображають обставини та факти, що підлягають доказуванню в кримінальному провадженні, а також інші обставини, які мають значення для нього, достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів;

2) якщо вони використовуються як основа для формування доказів, тобто відповідають вимогам відносності та допустимості.

Відносність доказів – це правова вимога, що встановлена ч. 1 ст. 84 КПК України та полягає в можливості встановлення на підставі отриманих оперативно-розшуковим шляхом фактів обставин, які мають значення для кримінального провадження.

Допустимість – правова вимога, встановлена ч. 1 ст. 86 КПК України, що полягає в дотриманні законного порядку отримання доказів.

При цьому КПК України встановлює, що недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій унаслідок істотного порушення прав та свобод людини.

Істотними порушеннями прав людини й основоположних свобод є такі діяння: 1) здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов; 2) отримання доказів унаслідок катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поводження або погрози застосування такого поводження;

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

3) порушення права особи на захист; 4) отримання показань чи пояснень від особи, яка не була повідомлена про своє право відмовитися від давання показань та не відповідати на запитання, або їх отримання з порушенням цього права; 5) порушення права на перехресний допит; 6) отримання показань від свідка, який надалі буде визнаний підозрюваним чи обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні.

У практичній площині досить актуальним є питання, з яким саме обсягом матеріалів ОРД має ознайомитися слідчий під час вирішення питання про початок досудового розслідування. Вважаємо, що слідчому мають бути надані усі необхідні матеріали, які потрібні для прийняття виваженого і обґрунтованого рішення. Вирішуючи питання щодо можливого внесення відомостей про вчинення злочину до ЄРДР за матеріалами ОРД, він має проаналізувати їх і оцінити за такими критеріями: чи містять матеріали достатньо даних, що вказують на наявність ознак злочину; наскільки повно та всебічно задокументовані факти злочинної діяльності; чи всі причетні до вчинення злочину особи виявлені та встановлені; наскільки достовірними та об'єктивними є оперативні дані, викладені в матеріалах; чи достатньо встановлені всі можливі джерела доказової інформації; які потенційні можливості містяться в матеріалах ОРД, що можуть бути використані для швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування.

Така оцінка результатів оперативно-розшукової діяльності можлива тільки за умови вивчення та аналізу слідчим усіх зібраних матеріалів, необхідних і достатніх для прийняття рішення про внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР.⁵⁷

Отже, сучасна легалізація результатів оперативно-розшукової діяльності є складним багатоаспектним двоетапним процесом. Виходячи із сучасного змісту поняття легалізації, необхідно прийняти до уваги той факт, що для розуміння сутності феномену легалізації результатів

---

⁵⁷ Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів під час досудового розслідування: навч. посібник / Р. І. Благута, М. П. Климчук, В. М. Сагал, М. С. Цуцкірідзе. Львів: ЛьвДУВС, 2014. С. 91.

оперативно-розшукової діяльності не можна обмежуватися традиційним «секретно-конспіративним» підходом, крім того, слід розглядати це явище з різних позицій. Легалізація, крім зазначеного, несе в собі ще й смисл, що впливає не із семантики цього слова, а з його змістовного наповнення, що характерне для інших сфер юридичної науки. Саме тому легалізацію результатів оперативно-розшукової діяльності слід розглядати як надання юридичної сили отриманій інформації, тобто її кримінальне процесуальне оформлення.

Тож варто пам'ятати, що фактичні дані, одержані в результаті проведення оперативно-розшукової діяльності, тобто до внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення до ЄРДР, можуть бути використані як докази за умови, якщо вони отримані в порядку, передбаченому КПК України.

У подальшому досить значимим у практичній діяльності є питання щодо відкриття сторонами матеріалів кримінального провадження, в тому числі тих, які були отримані в результаті проведення оперативно-розшукових заходів. Зумовлено це тим, що відповідно до ч. 11, 12 ст. 290 КПК України сторони кримінального провадження зобов'язані здійснювати відкриття одне одній додаткових матеріалів, отриманих до або під час судового розгляду. В іншому разі, якщо сторона кримінального провадження не здійснить відкриття матеріалів відповідно до положень ст. 290 КПК, суд не має права допустити відомості, що містяться в них, як докази. При цьому відкриттю, крім протоколів проведення оперативно-розшукових заходів, у яких зафіксовано хід та результати їх здійснення, в обов'язковому порядку підлягають і матеріали, які є правовою підставою проведення таких дій (ухвали, постанови, клопотання), що забезпечить можливість перевірки стороною захисту та судом допустимості результатів таких дій як доказів. Така позиція підтверджена і в постанові Верховного суду України від 16.03.2017 № 671/463/15-к. Зокрема, суд зауважив, що чинний КПК не містить заборони для сторін кримінального провадження представляти в суді матеріали, не відкриті одна одній. Заборона адресована суду, який згідно з ч. 12 ст. 290 КПК не має права допустити відомості, що містяться в них, як докази. Надання стороною

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

обвинувачення в суді матеріалів, до яких не було надано доступ стороні захисту, і долучення лише їх як доказів на стадіях судового розгляду порушує право обвинуваченого на захист, оскільки змушує його захищатися від так званих нових доказів без надання достатніх можливостей та часу для їх спростування. Отже, факт ознайомлення з матеріалами провадження вже після закінчення досудового розслідування не є достатнім для відстоювання стороною захисту своєї позиції у змагальному процесі. За таких умов, коли стороні обвинувачення відомі всі докази, а сторона захисту не володіє інформацією про них до завершення розслідування, порушуються загальні засади кримінального провадження, зокрема законність та змагальність. У такому випадку ч. 12 ст. 290 КПК фактично передбачає кримінальну процесуальну санкцію стосовно сторін кримінального провадження, яка реалізується у випадку невиконання сторонами обов'язку щодо відкриття матеріалів, яка полягає в тому, що в майбутньому суд не має права допустити відомості як докази в невідкритих матеріалах. Відтак, не відкриття сторонами кримінального провадження одна одній матеріалів суттєво зменшує їх доказову базу, що, у свою чергу, може негативно вплинути на законність та обґрунтованість прийнятого судом рішення.

Таким чином, якщо сторона обвинувачення не ознайомить сторону захисту з наявними матеріалами, отриманими у результаті оперативно-розшукової діяльності, то вони втрачають свою доказову значимість та є недопустимими, що, в свою чергу, виключає можливість суду посилатись на них під час прийняття відповідного судового рішення.

Наведена позиція також підтверджена у постанові Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 року (справа № 751/7557/15-к, провадження № 13-37к18). Обумовлено це тим, що, відповідно до ч. 2 ст. 290 КПК, прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний надати доступ до матеріалів досудового розслідування, які є в його розпорядженні, у тому числі будь-які докази, які самі по собі або в сукупності з іншими доказами можуть бути використані для доведення невинуватості або меншого ступеня винуватості обвинуваченого, або сприяти пом'якшенню покарання. Закріплюючи таку вимогу, законодавець тим самим установив

процедуру, яка забезпечує реалізацію загальних засад кримінального провадження, зокрема змагальності сторін, забезпечення права на захист тощо, що дає змогу вести мову про дотримання права на справедливий суд у його процесуальному аспекті. Саме в такий спосіб сторонам кримінального провадження забезпечується можливість ознайомитися з усіма доказами і тим самим підготувати правову позицію, що буде ними обстоюватись під час судового розгляду справи по суті.

У своїх доводах ВСУ спирався на усталену практику ЄСПЛ, який неодноразово наголошував на необхідності дотримання принципу змагальності, з огляду на що має бути забезпечена процесуальна рівність сторін обвинувачення і захисту. Право на судовий розгляд за принципом змагальності означає, що сторонам обвинувачення і захисту має бути надана можливість ознайомитися із зауваженнями та доказами, наданими іншою стороною, і відповісти на них (рішення від 23 вересня 2014 року у справі «Джеват Сојсал проти Туреччини»). Згідно з принципом рівності сторін змагального процесу як однієї зі складових розширеної концепції справедливого суду, кожній стороні повинно бути надано розумну можливість представити свої аргументи на умовах, які не ставлять її у гірше становище порівняно з опонентом. Заявникові було важливо мати доступ до матеріалів своєї справи і отримати копію документів, які в ній містилися, для того щоб мати змогу оскаржити офіційний протокол стосовно його дій. Не маючи такого доступу, заявник не зміг підготувати адекватний захист і скористатися принципом рівності сторін змагального процесу всупереч вимогам п. 1 ст. 6 Конвенції з прав людини у поєднанні з п. 3 ст. 6 (рішення від 18 березня 1997 року у справі «Фуше проти Франції»). Той факт, що заявникові та його захисникам не був наданий відповідний доступ до документів, призвів до посилення труднощів у підготовці його захисту (рішення від 09 жовтня 2008 року у справі «Моїсеев проти Росії»). У зв'язку з цим ВСУ зазначив, що для доведення допустимості результатів НСРД мають бути відкриті не тільки результати цих дій, а й документи, які стали правовою підставою їх проведення (клопотання слідчого, прокурора, їх постанови,

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

доручення, ухвала слідчого судді), оскільки змістом цих документів сторони можуть перевірити дотримання вимог кримінального процесуального закону стосовно негласних слідчих (розшукових) дій. Обов'язковим елементом порядку отримання доказів у результаті НСРД є попередній дозвіл уповноважених суб'єктів (слідчого судді, прокурора, слідчого) на їх проведення. Сторона захисту вправі мати інформацію про всі елементи процесуального порядку отримання стороною обвинувачення доказів, які остання має намір використати проти неї в суді. Інакше від самого початку судового розгляду сторона захисту перебуватиме зі стороною обвинувачення в нерівних умовах.

Таким чином, відсутність у сторони захисту процесуальних документів, які стали правовою підставою для проведення НСРД, позбавляє її можливості поставити перед судом питання про недопустимість доказів, а суд – вирішити це питання до видалення до нарадчої кімнати. Особливо важливого значення вирішення цього питання судом на початкових етапах судового розгляду набуває у разі, коли йдеться про таку підставу визнання недопустимими доказів, які отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, як здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов (п. 1 ч. 2 ст. 87 КПК).

Документи, які стали правовою підставою проведення НСРД (зокрема, не розсекречені на момент звернення до суду з обвинувальним актом), не можуть вважатися додатковими матеріалами до результатів проведених негласних слідчих (розшукових) дій, отриманими до або під час судового розгляду, оскільки є їх частиною. Ці процесуальні рішення виступають правовою підставою проведення НСРД з огляду на їх функціональне призначення щодо підтвердження допустимості доказової інформації, отриманої за результатами проведення таких дій, і повинні перевірятися та враховуватися судом під час оцінки доказів.

Ураховуючи те, що НСРД проводяться під час досудового розслідування за ініціативою сторони обвинувачення, ця сторона має їх у своєму розпорядженні, зокрема прокурор – процесуальний керівник цього

розслідування, який згідно з ч. 2 ст. 36 КПК має повний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування.

Що стосується процесуальних документів, які мають гриф секретності, то за змістом статей 85, 92, 290 КПК прокурор – процесуальний керівник зобов'язаний під час досудового розслідування заздалегідь ініціювати процедуру їх розсекречення одночасно з результатами НСРД і забезпечити відкриття цих документів на етапі закінчення досудового розслідування.

Питання для самоконтролю

1. Вкажіть, у яких випадках працівник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого.
2. Вкажіть, що є підставою для виникнення взаємодії слідчого з оперативним підрозділом у кримінальному провадженні.
3. Розкрийте форми взаємодії слідчого з працівником оперативного підрозділу.
4. Проаналізуйте непроцесуальну форму взаємодії слідчого з працівником оперативного підрозділу.
5. Охарактеризуйте порядок взаємодії при направленні оперативним підрозділом матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності до слідчого підрозділу

Рекомендована література:

1. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.
2. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

використання їх результатів у кримінальному провадженні : спільний наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, СБ України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5.

3. Кубарев І. В. Поняття взаємодії слідчого та оперативних підрозділів при розслідуванні злочинів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 2. С. 184–185.

4. Стацак М. В. Особливості взаємодії оперативних підрозділів органів внутрішніх справ України з органами досудового розслідування під час протидії злочинам у сфері економіки. *Право і безпека*. 2012. № 5 (47). С. 186–189.

5. Шендрик В. В. Попередження злочинів оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2012. 40 с.

6. Шапірко П. М. Теоретичні основи легалізації результатів оперативно-розшукової діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2015. Вип. 32. Т. 3. С. 150.

Розділ 4

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО З ЕКСПЕРТОМ І СПЕЦІАЛІСТОМ

4.1. Процесуальний статус експерта у кримінальному провадженні

З часу введення у дію чинного КПК України процесуальний статус експерта в кримінальному провадженні, а також форми взаємодії між ним і слідчим зазнали певних змін у зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» (система експертних установ не увійшла до структури Національної поліції, а залишилась у системі МВС України) та Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 р.

З метою приведення нормативно-правової бази МВС у відповідність до законодавства, а також відповідно до Закону України «Про судову експертизу»⁵⁸ та постанови КМУ від 20 червня 2000 р. № 988 «Про утворення експертної служби Міністерства внутрішніх справ»,⁵⁹ наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1343 затверджено Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України⁶⁰.

---

⁵⁸ Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038–XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

⁵⁹ Про утворення експертної служби Міністерства внутрішніх справ: постанова Кабінету Міністрів України від 20.06.2000 р. № 988. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/988-2000-%D0%BF>.

⁶⁰ Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 03.11.2015 р. № 1343. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

Крім того, наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1339 затверджена Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події.

Розпочинаючи вивчення процесуального статусу експерта у кримінальному провадженні, відмітимо, що згідно з положеннями п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України експерт є учасником кримінального провадження.

Відповідно до ч. 1 ст. 69 КПК України, експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, що виникають під час проведення кримінального провадження і стосуються сфери її знань. Тобто положення зазначеної статті КПК України безпосередньо передбачає три умови набуття експертом процесуального статусу учасника кримінального провадження. Зокрема:

- по-перше, особа повинна володіти науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями;
- по-друге, особа повинна мати право і відповідний допуск на проведення експертизи відповідно до Закону України «Про судову експертизу»;
- по-третє, їй повинно бути доручено проведення дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, у зв'язку з чим вона має надати експертний висновок з питань, що належать до сфери її знань.

Розглянемо кожну з наведених умов.

По-перше, особа повинна володіти науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, тобто такими навичками, які відповідають сучасному рівню розвитку відповідних галузей людської діяльності, а також можуть бути використані (застосовані) під час досудового розслідування і судового розгляду кримінального провадження з метою з'ясування відомостей та обставин, що мають значення. Це

здійснюється задля сприяння сторонам кримінального провадження при збиранні доказів та подальшого судового їх дослідження.

Під час розслідування кримінальних правопорушень спеціальні знання використовуються у двох формах, а саме:

– при залученні фахівців під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій. Наприклад, під час огляду трупа обов'язково залучається судово-медичний експерт (ст. 238 КПК);

– при проведенні експертизи.

Таким чином, до спеціальних знань відносяться будь-які знання та уміння об'єктивного характеру, отримані внаслідок вищої професійної підготовки, наукової діяльності, досвіду практичної роботи, що відповідають сучасному науково-практичному рівню.

По-друге, відповідно до ст. 7 Закону України «Про судову експертизу», судово-експертну діяльність у кримінальному провадженні здійснюють державні спеціалізовані установи.

До державних спеціалізованих установ належать:

– науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України;

– науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України;

– експертні служби Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України.

Виключно державними спеціалізованими установами здійснюється судово-експертна діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз.

Варто відмітити, що наведені положення діють від 3 жовтня 2017 року.

По-третє, ще однією з умов набуття процесуального статусу експерта в кримінальному провадженні є те, що йому має бути доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань.

Відповідно до ч. 1 ст. 242 КПК України, експерт залучається за наявності підстав для проведення експертизи за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. Не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права..

Згідно зі ч. 3 ст. 69 КПК України, експерт має право:

1) знайомитися з матеріалами кримінального провадження, що стосуються предмета дослідження;

2) заявляти клопотання про надання додаткових матеріалів і зразків та вчинення інших дій, пов'язаних із проведенням експертизи;

3) бути присутнім під час вчинення процесуальних дій, що стосуються предметів та об'єктів дослідження;

4) викладати у висновку експертизи виявлені в ході її проведення відомості, що мають значення для кримінального провадження і з приводу яких йому не були поставлені запитання;

5) ставити запитання, що стосуються предмета та об'єктів дослідження, особам, які беруть участь у кримінальному провадженні;

6) одержувати винагороду за виконану роботу та відшкодування витрат, пов'язаних із проведенням експертизи і викликом для надання пояснень чи показань, у разі, якщо проведення експертизи не є службовим обов'язком особи, яка залучена як експерт;

7) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом;

8) користуватися іншими правами, передбаченими Законом України «Про судову експертизу».

Разом із тим, на експерта покладено й обов'язки, які передбачені ч. 5 ст. 69 КПК України, а саме:

1) особисто провести повне дослідження і дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок на поставлені йому запитання, а в разі необхідності – роз'яснити його;

*Присвячено відзначенню 25-річчя
Харківського національного університету внутрішніх справ*

2) прибути до слідчого, прокурора, суду і дати відповіді на запитання під час допиту;

3) забезпечити збереження об'єкта експертизи. Якщо дослідження пов'язане з повним або частковим використанням або знищенням об'єкта експертизи, або зміною його властивостей, експерт повинен одержати на це дозвіл від особи, яка залучила експерта;

4) не розголошувати без дозволу сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду відомості, що стали йому відомі у зв'язку з виконанням обов'язків, або не повідомляти будь-кому, крім особи, яка його залучила, чи суду про хід проведення експертизи та її результати;

5) заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених КПК України.

У той же час, відповідно до частин 2, 4, 6, 7 ст. 69 КПК України, не можуть виконувати обов'язки експерта особи, які перебувають у службовій або іншій залежності від сторін кримінального провадження або потерпілого.

Окрім того, експерт не має права за власною ініціативою збирати матеріали для проведення експертизи. Експерт може відмовитися від давання висновку, якщо поданих йому матеріалів недостатньо для виконання покладених на нього обов'язків. Заява про відмову має бути вмотивованою.

Експерт невідкладно повинен повідомити особу, яка його залучила, чи суд, що доручив проведення експертизи, про неможливість проведення експертизи через відсутність у нього необхідних знань або без залучення інших експертів. У разі виникнення сумніву щодо змісту та обсягу доручення експерт невідкладно заявляє клопотання особі, яка призначила експертизу, чи суду, що доручив її проведення, щодо його уточнення або повідомляє про неможливість проведення експертизи за поставленим запитанням або без залучення інших осіб.

Відповідальність експерта передбачена ст. 70 КПК України, в якій зазначено, що експерт за завідомо неправдивий висновок, відмову без поважних причин від виконання покладених обов'язків у суді, невиконання інших

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

обов'язків несе відповідальність, встановлену законом. Зокрема, експерт за злісне ухилення від явки в суд та до органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування несе відповідальність за ч. 2 ст. 185–3 та ст. 185–4 Кодексу України про адміністративні правопорушення та за дачу завідомо неправдивого висновку і відмову від виконання покладених на нього обов'язків – за ст.ст. 384, 385 КК України.

Окремо треба наголосити, що відповідно до ч. 2 ст. 79 КПК України, спеціаліст і експерт не мають права брати участь у кримінальному провадженні, якщо вони проводили ревізію, перевірку тощо, матеріали яких уже використовуються в цьому ж провадженні. У першу чергу *це необхідно пам'ятати слідчому*, адже в такому випадку він не має право залучати експерта за цим же питанням для проведення судової експертизи.

Згідно з положеннями частини 1 ст. 79 та ст. 77 КПК України, спеціаліст, експерт не мають права брати участь у кримінальному провадженні та відводяться за підставами, передбаченими частиною першою статті 77 КПК України, із тим обмеженням, що їх попередня участь у цьому кримінальному провадженні як спеціаліста чи експерта не може бути підставою для відводу:

1) якщо він є заявником, потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, членом сім'ї або близьким родичем сторони, заявника, потерпілого, цивільного позивача або цивільного відповідача;

2) якщо він брав участь у цьому ж провадженні як слідчий суддя, суддя, захисник або представник, свідок, експерт, спеціаліст, перекладач;

3) якщо він особисто, його близькі родичі чи члени його сім'ї зацікавлені в результатах кримінального провадження або існують інші обставини, що викликають обґрунтовані сумніви в його неупередженості.

4.2. Процесуальний статус спеціаліста у кримінальному провадженні

Відповідно до положень п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України, спеціаліст також є учасником кримінального провадження.

Згідно з положенням ст. 71 КПК України, спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування та судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок.

Спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду.

Сторони кримінального провадження мають право під час судового розгляду заявляти клопотання про залучення спеціаліста або використання його пояснень і допомоги.

Спеціаліст має право:

1) ставити запитання учасникам процесуальної дії з дозволу сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду;

2) користуватися технічними засобами, приладами та спеціальним обладнанням;

3) звертати увагу сторони кримінального провадження, яка його залучила, або суду на характерні обставини чи особливості речей і документів;

4) знайомитися із протоколами процесуальних дій, в яких він брав участь, і подавати до них зауваження;

5) одержувати винагороду за виконану роботу та відшкодування витрат, пов'язаних із його залученням до кримінального провадження;

6) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом.

Спеціаліст зобов'язаний:

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, суду і мати при собі необхідні технічне обладнання, пристрої та прилади;

2) виконувати вказівки сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду та давати пояснення з поставлених питань;

3) не розголошувати відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього і що стали відомі спеціалісту у зв'язку з виконанням його обов'язків;

4) заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених КПК України.

Підстави для відводу (самовідводу) спеціаліста аналогічні підставам для відводу (самовідводу) експерта. Зазначене вже було розглянуто при аналізі процесуального статусу експерта.

Згідно зі ст. 72 КПК України, у разі неприбуття до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття на спеціаліста судом покладаються всі витрати, пов'язані з оголошенням перерви в судовому засіданні.

Отже, спеціалістом може бути запрошено будь-яку особу, яка володіє відповідними спеціальними знаннями та є незаінтересованою у результатах кримінального провадження. Однак, на відміну від експерта, який самостійно здійснює експертні дослідження у питаннях, що стосуються кримінального провадження, спеціаліст тільки бере участь в огляді місця події (далі – ОМП), слідчих (розшукових) діях, що проводяться слідчим, прокурором, а також надає пояснення, роз'яснення у судовому засіданні.

Треба відмітити, що спеціаліста наділено меншими процесуальними правами та обов'язками, ніж експерта. Крім того, не передбачена кримінальна відповідальність спеціаліста за дачу (надання) ним завідомо неправдивої інформації або відмову від участі у слідчих (розшукових) діях.

Під час взаємодії зі спеціалістом слідчому необхідно пам'ятати, що пояснення, заяви, консультації спеціаліста, відповідно до ч. 2 ст. 84 КПК України, не є процесуальним джерелом доказів, а отже й суд не зможе посилатися на них у вирок як на доказ.

Таким чином, для надання статусу доказів поясненням, заявам, консультаціям спеціаліста слід допитати його за питаннями, що стосуються кримінального провадження, або ж призначити відповідну судову експертизу.

Однак при проведенні ОМП та слідчих (розшукових) дій найчастіше в якості спеціалістів залучаються відповідні співробітники Національної поліції або спеціалізованих державних установ. До посадових обов'язків таких осіб входить перелік дій, які вони повинні виконувати у разі їх залучення як спеціаліста. Таким чином, доказове значення має протокол ОМП або слідчої (процесуальної) дії, складений слідчим, прокурором за участю спеціаліста. Виходячи із зазначеного, слідчому, що залучив спеціаліста, наприклад, для проведення вимірювань спеціальною технікою, слід ознайомитись із загальним принципом її роботи та особисто оглянути результати, що зафіксувала така техніка у ході проведення слідчої (розшукової) дії. Після цього обов'язково внести до протоколу ОМП модель, серійний номер, виробника та/або інші ідентифікаційні дані цієї техніки.

4.3. Форми взаємодії слідчого з експертом, спеціалістом

Відповідно до чинного законодавства, під час проведення досудового розслідування слідчий може взаємодіяти з експертами і спеціалістами, що сприяє ефективному розслідуванню кримінальних правопорушень.

У зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» та низки інших нормативно-правових актів, що регулюють підпорядкованість, права та обов'язки осіб, які найчастіше залучаються слідчими до ОМП, слідчих (розшукових) дій та проведення судових експертиз, важливе значення мають форми та порядок взаємодії слідчих з експертом і спеціалістом.

Так, наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1343 затверджено Положення про Експертну службу Міністерства

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

внутрішніх справ України (далі – Положення). Відповідно до цього Положення, експертна служба МВС України складається з:

- 1) державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України (ДНДЕКЦ);
- 2) територіальних підрозділів – науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів (НДЕКЦ), перелік яких наведено в додатку до зазначеного Положення.

Одними з основних завдань експертної служби МВС України є :

- 1) здійснення судово-експертної діяльності, тобто проведення судових експертних досліджень;
- 2) забезпечення залучення працівників Експертної служби МВС України до досудового розслідування та судового розгляду, тобто до участі у проведенні ОМП, інших оглядів, слідчих дій;
- 3) забезпечення функціонування обліку знарядь кримінальних правопорушень та інших об'єктів;
- 4) забезпечення функціонування інформаційно-пошукових систем, обробки персональних даних у межах повноважень, визначених законом, забезпечення режиму доступу до інформації;

Тобто, окрім проведення експертиз та прийняття участі в ОМП, експертна служба МВС України веде обліки, які безпосередньо використовуються працівниками цієї служби, а також можуть бути використані слідчими в порядку, встановленому чинним законодавством України. Наприклад, у порядку ст.ст. 40, 93 КПК України можливо отримати інформацію про наявність у базі дактокарт на особу, про збігання дактокарт осіб з різними прізвищами, іменами тощо. Обмін інформацією між підрозділами МВС України, зокрема Національною поліцією та Експертною службою, є непроцесуальною формою взаємодії слідчого з експертом і спеціалістом.

Відповідно до Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, затвердженої наказом МВС України від 03.11.2015 № 1339 (далі – Інструкція), як спеціалісти для участі у проведенні огляду місця події залучаються: інспектори-криміналісти,

старші інспектори-криміналісти, техніки-криміналісти, а в разі утворення секторів техніко-криміналістичного забезпечення слідчих дій – керівники зазначених секторів.

Згідно вказаної Інструкції, інспектори-криміналісти органу досудового розслідування у своїй діяльності безпосередньо підпорядковуються та підзвітні керівнику органу досудового розслідування та зобов'язані виконувати усні та письмові доручення керівника відповідного органу досудового розслідування, його заступників, слідчих у встановлені строки та у визначеному законодавством порядку.

Інспектори-криміналісти залучаються до участі у складі слідчо-оперативної групи для проведення ОМП за рішенням керівника слідчого підрозділу.

Інспектори-криміналісти, які залучені до участі у проведенні ОМП, повинні мати при собі комплект необхідних технічних засобів, призначених для фіксації обстановки на місці події, виявлення, фіксації, вилучення і упакування слідової та іншої криміналістично значущої інформації.

Крім того, відповідно до зазначеної Інструкції, до участі у проведенні ОМП можуть залучатись працівники Експертної служби МВС (тобто працівники НДЕКЦ) у складі спеціалізованої пересувної лабораторії, які володіють спеціальними знаннями та можуть надавати консультації під час досудового розслідування з питань, що потребують спеціальних знань і навичок, та залучені як спеціалісти для надання безпосередньої технічної допомоги сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування.

Спеціалізовані пересувні лабораторії поділяються на:

- криміналістичну,
- автотехнічну,
- вибухотехнічну та інші.

Слід зауважити, що відповідно до вказаної Інструкції існують умови залучення до ОМП працівників НДЕКЦ у складі спеціалізованої пересувної лабораторії. Так, спеціалізована пересувна лабораторія НДЕКЦ може залучатися до участі у проведенні ОМП у кримінальному провадженні за письмовим (як виняток – за усним із подальшим оформленням у письмовій формі) клопотанням керівника органу досудового розслідування або особи, що

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

виконує його обов'язки, у разі виникнення об'єктивних обставин, пов'язаних із вчиненням:

1) вбивства або умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого із застосуванням вогнепальної зброї;

2) розбійного нападу із застосуванням вогнепальної зброї з постраждалими особами;

3) зівалтування неповнолітньої чи неповнолітнього, малолітньої чи малолітнього або такого, що спричинило особливо тяжкі наслідки;

4) дорожньо-транспортної пригоди, під час якої загинуло двоє і більше осіб або госпіталізовано до медичних закладів п'ятеро і більше осіб;

5) пожежі, під час якої загинуло двоє і більше осіб або госпіталізовано до медичних закладів п'ятеро і більше осіб;

6) вибуху, загрози вибуху або виявлення саморобних вибухових пристроїв.

За фактами вчинення інших злочинів (кримінальних правопорушень) спеціалізована пересувна лабораторія залучається за письмовим клопотанням керівника органу досудового розслідування або особи, що виконує його обов'язки. При цьому рішення про доцільність залучення спеціалізованої пересувної лабораторії для участі у проведенні ОМП приймається керівництвом відповідного підрозділу Експертної служби МВС спільно з керівництвом органів досудового розслідування, виходячи з категорії вчиненого злочину, об'єктивних обставин та необхідності застосування відповідних спеціальних знань.

Таким чином, у більшості випадків проведення ОМП в якості спеціаліста залучається інспектор–криміналіст органу досудового розслідування, в якому працює слідчий, і вони підпорядковані одному й тому ж начальнику органу досудового розслідування.

Відповідно до вказаної Інструкції, слідчі, керівники слідчих підрозділів, інспектори-криміналісти органу досудового слідства та працівники спеціалізованих пересувних лабораторій НДЕКЦ при ОМП дотримуються одних і тих же вимог, а саме:

1) перед виїздом для участі в ОМП спеціалісти, у тому числі спеціалізованої пересувної лабораторії, повинні отримати інформацію про подію, інші відомі обставини та підготувати необхідне технічне обладнання, пристрої та прилади;

2) відомості про спеціалістів, які беруть участь у проведенні ОМП, про результати ОМП, а також інформація про застосування технічних засобів фіксації, характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, що застосовуються при проведенні процесуальної дії, вносяться до протоколу ОМП;

3) носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальні дії, додаються до протоколу ОМП;

4) при виготовленні оригіналу документа в електронній формі (його відображення) після завершення ОМП спеціалістом за дорученням слідчого у довільній формі складається письмове пояснення, в якому зазначаються дата проведення процесуальної дії, дата виготовлення документа (відображення), номер та/або параметри технічних носіїв інформації, а також прізвище особи, яка виготовила копію запису. Письмове пояснення та відображення запису процесуальної дії приєднуються як додатки до протоколу ОМП;

5) за результатами проведення ОМП залучені спеціалісти консультують слідчого з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок щодо порядку та особливостей пакування слідів і об'єктів–слідоносіїв, можливості дослідження виявлених слідів, об'єктів, речей, документів, доцільності вирішення тих чи інших питань, а також потреби залучення для цього інших спеціалістів;

6) керівництво слідчих підрозділів забезпечує контроль за якістю роботи підлеглих та спеціалістів під час проведення ОМП і вживає заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання ними техніко-криміналістичних засобів.

Окрім того, вказана Інструкція надає методичні рекомендації щодо взаємодії слідчого та спеціаліста при проведенні ОМП, а саме:

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

- прибувши для участі в огляді місця події, спеціалісти отримують від слідчого необхідну інформацію про обставини справи, дії учасників ОМП, здійснені до їх прибуття, завдання, які необхідно вирішити, та надалі виконують доручення слідчого, які стосуються використання його спеціальних знань;
- на початку огляду місця події слідчий спільно зі спеціалістами визначає межі та порядок проведення огляду, після чого спеціаліст здійснює фотографування та відеозйомку місця події;
- після отримання доручення слідчого щодо проведення динамічної стадії ОМП та завдання на виявлення слідової інформації спеціалісти визначають алгоритм пошуку доказів (слідів, речей, документів) і методи їх виявлення, після чого узгоджують свої дії зі слідчим та за його погодженням приступають до проведення ОМП;
- дії спеціалістів, які безпосередньо пов'язані з виявленням, фіксацією, закріпленням та вилученням слідів і речових доказів, здійснюються відповідно до тактики ОМП та методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень;
- перед переміщенням об'єкта (з метою огляду та виявлення слідової інформації) спеціалістом здійснюється його вузлова фотозйомка;
- під час проведення пошуку та виявлення слідів спеціалісти застосовують наявні технічні засоби та використовують насамперед неруйнівні методи їх виявлення, а в разі недосягнення позитивного результату – руйнівні методи виявлення слідової інформації;
- перед використанням руйнівних методів пошуку слідів спеціалісти повинні отримати від слідчого згоду на їх застосування та визначитися із пріоритетом слідової інформації, яка підлягає виявленню, з метою подальшого проведення експертних досліджень у лабораторних умовах;
- про вжиті заходи та факти виявлення слідової інформації спеціалісти інформують слідчого. Під час огляду здійснюються фотографування та вилучення виявлених об'єктів, фіксуються методи їх виявлення із зазначенням про це у протоколі ОМП;

– під час фіксації виявленої слідової інформації у протоколі спеціалісти надають допомогу слідчому в описі специфічних ознак (вид та кількість виявлених слідів, їх локалізація, спосіб виявлення);

– за можливості сліди вилучаються разом з об'єктами-слідоносіями. У разі неможливості вилучення слідової інформації з об'єктом-слідоносієм спеціалістом здійснюється їх фотографування за правилами масштабної фотозйомки та виготовлення копій (відбитків та зліпків) цих слідів. Уся слідова інформація, об'єкти-слідоносії та інші предмети упаковуються за допомогою спеціаліста згідно з установленими вимогами та передаються слідчому, який здійснює огляд;

– спеціаліст відповідає за якість та повноту виконання отриманих від слідчого або керівника органу досудового розслідування доручень під час проведення ОМП.

Слід відмітити, що працівники НДЕКЦ – це у своїй більшості судові експерти, тобто особи, які внесені до державного Реєстру атестованих судових експертів. Проте судові експерти у складі пересувних лабораторій НДЕКЦ, які залучені в якості спеціалістів для ОМП, мають процесуальні права та обов'язки спеціаліста, а не експерта.

Взаємодія слідчого із судовими експертами НДЕКЦ та інших державних спеціалізованих установ при залученні їх до кримінального провадження в якості експертів здійснюється відповідно до ст.ст. 242, 243 КПК України, що регламентують призначення судової експертизи. Тобто це процесуальна форма взаємодії слідчого з експертом, оскільки врегульована КПК України.

У теорії кримінального процесу та криміналістики судова експертиза визначається як дослідження, що провадиться у відповідності до кримінального процесуального законодавства особою, яка володіє спеціальними знаннями у науці, техніці, ремеслі, з метою встановлення обставин (фактичних даних), що мають значення для кримінального провадження.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про судову експертизу», судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду.

Слід пам'ятати, що недопустимо призначати експертизу для вирішення питань, що виходять за межі професійної підготовки експерта. Головна відмінність експертизи від інших слідчих (розшукових) дій полягає в тому, що факти, які мають істотне значення для кримінального провадження, можуть встановлюватися за відсутності сторони кримінального провадження. Враховуючи таку особливість, законодавець встановив систему додаткових процесуальних гарантій, дотримання яких покликано сприяти повному й об'єктивному встановленню експертом фактів і обставин, що мають значення для провадження. Тому експертиза призначається тільки тоді, коли дійсно є необхідність у спеціальних знаннях експерта, без яких неможливо встановити обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні.

Відповідно до вимог закону, проведення експертизи, як і будь-якої слідчої (розшукової) дії (за виключенням ОМП), можливе лише у вже розпочатому кримінальному провадженні та не інакше як на підставі слідчого судді чи суду.

У кримінальному провадженні можуть бути назначені стандартні (традиційні, визначені) та нестандартні види експертиз.

До стандартних (традиційних, визначених) відносяться: дактилоскопічна, почеркознавча, авторознавча, судово-балістична, техніко-криміналістична експертизи документів та ін.

До нестандартних відносяться: експертиза матеріалів, речовин та виробів (нафтопродуктів, паливно-мастильних, лакофарбових матеріалів та покриття тощо), комплексна експертиза науково-технічної продукції, комплексна експертиза інноваційних технологій, експертиза біологічних видів тварин тощо.

Згідно вимог ч. 2 ст. 242 КПК, слідчий або прокурор зобов'язаний звернутися з клопотанням до слідчого судді для проведення експертизи щодо:

- 1) встановлення причин смерті;
- 2) встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень;

3) визначення психічного стану підозрюваного за наявності відомостей, що викликають сумнів щодо його осудності, обмеженої осудності;

4) встановлення віку особи, якщо це необхідно для вирішення питання про можливість притягнення її до кримінальної відповідальності, а іншим способом неможливо отримати ці відомості;

5) встановлення статевої зрілості потерпілої особи у кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених ст. 155 КК України;

6) визначення розміру матеріальних збитків, шкоди немайнового характеру, шкоди довкіллю, заподіяної кримінальним правопорушенням.

Процес підготовки звернення слідчим, прокурором з клопотанням до слідчого судді для проведення експертизи складається з кількох взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих етапів, а саме:

1) збирання необхідних матеріалів;

2) визначення предмета судової експертизи;

3) складання клопотання, в якому мають бути чітко сформульовані запитання експерту та визначена експертна установа або експерт.

Матеріалами, необхідні для проведення експертизи, є матеріальні об'єкти (знаряддя вчинення кримінального правопорушення, труп або його частини, майно, речовини рослинного походження тощо), що мають значення для кримінального провадження і коли для з'ясування обставин їх приналежності до кримінального провадження необхідні спеціальні знання. Збирання таких матеріалів відбувається під час проведення процесуальних дій (затримання, огляду, обшуку тощо).

У певних випадках експерту необхідно надавати порівняльні зразки, тобто об'єкти, які ідентифікуються або діагностуються (зразки почерку, відбитки пальців рук, зліпки зубів, взуття, проби крові, слини тощо).

За способом отримання зразки поділяються на три групи: вільні, умовно-вільні та експериментальні.

Вільні зразки – це зразки, створені або отримані поза зв'язком із розслідуванням кримінального правопорушення і,

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

як правило, до його початку (наприклад, особисте листування особи, у якій відбираються зразки, її щоденники та інші рукописні документи, виконані до кримінального провадження. Наприклад: автобіографія із особової справи).

Умовно-вільні – виготовлені після реєстрації в ЄРДР (наприклад, підписи у протоколах, зроблені підозрюваним, свідком).

Експериментальні зразки – це зразки, що спеціально отримані для проведення конкретної експертизи.

Питання отримання зразків для проведення експертизи регулюється положеннями ст. 245 КПК України. Так, у разі необхідності отримання зразків для проведення експертизи вони відбираються стороною кримінального провадження, яка звернулася за проведенням експертизи або за клопотанням якої експертиза призначена слідчим суддею. У випадку, якщо проведення експертизи доручено судом, відібрання зразків для її проведення здійснюється судом або за його дорученням залученим спеціалістом.

Порядок відібрання зразків з речей і документів встановлюється згідно з положеннями про тимчасовий доступ до речей і документів, що регулюється ст.ст. 160–166 КПК України.

Відбирання біологічних зразків у особи здійснюється за правилами, передбаченими ст. 241 КПК України. У разі відмови особи добровільно надати біологічні зразки слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, що розглядається в порядку, передбаченому ст.ст. 160–166 КПК України, має право дозволити слідчому, прокурору (або зобов'язати їх, якщо клопотання було подано стороною захисту) здійснити відбирання біологічних зразків примусово.

Під час визначення моменту призначення експертизи слідчому необхідно враховувати наступні фактори:

- 1) властивість і стан об'єктів експертного дослідження;
- 2) необхідність і можливість отримання порівняльних зразків;
- 3) особливості експертного дослідження (складність, наявність відповідних методик, час проведення тощо).

Визначення часу звернення до слідчого судді з клопотанням про проведення експертизи пов'язано з

особливостями конкретного розслідуваного злочину, наявністю або відсутністю необхідних матеріалів для проведення експертизи.

Визначення предмета судової експертизи виходить з обставин, що мають бути з'ясовані в процесі експертного дослідження, а також наявності фактичних даних, які встановлюються на основі спеціальних знань. З урахуванням предмета експертизи ставляться відповідні питання, які експерт буде зобов'язаний вирішити.

При призначенні більшості експертиз на вирішення експертів виносяться стандартні (типові) питання. Наприклад: щодо визначення вартості викраденого майна; визначення належності ножа до холодної зброї; визначення психічного стану підозрюваного, наявності тілесних ушкоджень та ступеня їх тяжкості. При цьому слідчий чітко має розуміти як правильно сформулювати питання, адже вони напрацьовані практикою та викладені в Науково-методичних рекомендаціях з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5⁶¹.

У зазначених рекомендаціях можна знайти форму більшості питань до експерта, що цікавлять слідчим на досудовому розслідуванні. Однак при необхідності вирішити нестандартні питання виникає потреба у їх вірному та зрозумілому формулюванні, щоб отримати конкретну відповідь, а не посилання експерта, що вирішити питання не надається можливим. У такому випадку розпочинається організаційна взаємодія слідчого з експертом, яка прямо не зазначена у законодавстві та нормативно-правових актах. У цьому разі слідчому слід погоджувати з експертом форму складних питань ще до фактичного призначення експертизи. Це можна вирішити у телефонному режимі або під час особистої зустрічі з начальником відповідного підрозділу

---

⁶¹ Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

експертної установи. Здебільшого експерти не відмовляють та надають практичну допомогу у формулюванні складних чи не типових питань. Обумовлено тим, що неузгоджені й незрозумілі питання ускладнюють роботу експерта, вимушують його досліджувати те, що по суті не потрібно слідчому, або ж загалі питання у невірно сформульованому вигляді не підлягають вирішенню.

Призначення експертизи оформляється ухвалою слідчого судді, що є правовою підставою її проведення. Ухвала про проведення експертизи складається з трьох частин: вступної, описової та резолютивної.

У вступній частині вказуються: дата та місце постановлення ухвали; прізвище слідчого судді та секретаря судового засідання; посада, звання та прізвище слідчого, прокурора, який звернувся з клопотанням.

Мотивувальна частина передбачає короткий виклад обставин, що є підставою для постановлення ухвали, а також надаються відомості щодо об'єктів експертизи. Завершується мотивувальна частина формулюванням підстав для призначення експертизи з посиланням на відповідні статті КПК України, якими керувався слідчий суддя.

Резолютивна частина містить рішення про призначення експертизи, вказується її вид, прізвище експерта або найменування експертної установи, питання, з яких необхідно дати висновок, перелік речей, документів, матеріалів, що надаються експерту.

Терміни проведення судових експертиз встановлено у п. 1.13 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень. Зокрема, строк проведення експертизи встановлюється керівником експертної установи (або заступником керівника чи керівником структурного підрозділу) залежно від складності дослідження з урахуванням експертного навантаження фахівців у межах:

10 календарних днів – щодо матеріалів з невеликою кількістю об'єктів та вирішуваних питань і простих за характером досліджень;

30 календарних днів – щодо матеріалів із середньою кількістю об'єктів та вирішуваних питань або середньої складності за характером досліджень;

60 календарних днів – щодо матеріалів з великою кількістю об'єктів та вирішуваних питань або складних за характером досліджень;

понад 60 календарних днів – щодо матеріалів із великою кількістю об'єктів та вирішуваних питань (більше десяти), виходячи з фактично необхідного для експерта часу або особливо складних за характером досліджень (проведення досліджень з використанням криміналістичного обладнання (лазерного, оптичного, електронного), експериментальних досліджень, застосування декількох методів);

понад 90 календарних днів – щодо матеріалів з особливо великою кількістю об'єктів та необхідністю вирішення питань, які потребують декількох досліджень, або якщо експертиза є комплексною чи потребує залучення фахівців з інших установ (у тому числі судово-медичних), підприємств, організацій.

Вирішення проблеми визначення кваліфікації правопорушення та початку проведення досудового розслідування (наприклад, визначення кваліфікації злочину, що потребує проведення експертного дослідження для встановлення належності об'єктів до холодної чи вогнепальної зброї (ст. 263 КК України) або речовини рослинного походження до наркотичної (ст.ст. 307, 309, 310 КК України), потребує налагодження взаємодії між слідчими та експертними підрозділами. Слідчі повинні зважено підходити до направлення об'єктів на дослідження і надавати для цього не всі вилучені об'єкти, а лише достатню для визначення кваліфікації злочину їх кількість (наприклад, у разі виявлення майстерні з виготовлення холодної (чи вогнепальної) зброї та вилучення значної кількості виробів можна надати одну одиницю виробу, що значно скоротить час експертного дослідження; так само надати на експертизу частину (зразок) наркотичної речовини, достатню для реєстрації кримінального провадження у разі вилучення значних партій наркотиків).

Після початку кримінального провадження, звісно, необхідне додаткове призначення експертиз, але часу на їх виконання буде вдосталь. Експертні підрозділи, зрозуміло, повинні встановлювати пріоритети при проведенні термінових експертиз за матеріалами слідства.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

Як свідчить практика, назріла доцільність переглянути існуючі та розробити нові єдині науково обґрунтовані терміни проведення експертиз. Під час встановлення термінів проведення експертиз слід ураховувати такі чинники:

- складність дослідження (застосування складного обладнання, проведення експериментальних досліджень, застосування кількох методик, залучення додаткових фахівців з інших експертних установ України, у тому числі іноземних громадян, час, якого потребує проведення дослідження, необхідність вивчення додаткової літератури і методик та інших матеріалів, доручення експертизи кільком фахівцям або установам);

- експертне навантаження експертних фахівців (місяць, рік);

- наявність необхідного для проведення експертизи обладнання;

- кількість та якість наданих для дослідження об'єктів, матеріалів і поставлених запитань;

- складність вирішуваних експертизою завдань;

- кількість фахівців, яких необхідно залучити для проведення експертизи;

- середній час, який витрачають на проведення цього виду експертних досліджень.

Керівнику експертної установи слід визначити і конкретизувати та контролювати терміни проведення експертизи в кожному випадку з урахуванням кваліфікації та стажу роботи конкретного експерта, кількості працюючих у лабораторії чи установі експертів (враховуючи відсутність їх через хворобу, у зв'язку з відпусткою, навчанням тощо).

Підсумовуючи нововведення щодо порядку взаємодії слідчого з експертами, слід зазначити, що в аспекті практичного їх застосування є як позитивні зміни, так і певні незгодженості. Зокрема, надання НДЕКЦ повної незалежності від адміністративного підпорядкування службовим особам поліції або інших органів, що здійснюють досудове розслідування, виключає можливість відводу експерта на підставі підлеглості, що є позитивною зміною та відповідає положенням КПК України. Однак на сьогодні у відділах Національної поліції немає експертів, які раніше

оперативно виконували ряд експертиз (дактилоскопічна, зброї тощо), від яких залежало та залежить висунення підозри, вирішення питання про затримання та подальший арешт особи. Тобто зараз для призначення експертизи слідчий повинен звернутися до територіального НДЕКЦ, що знаходиться в адміністративному центрі області, а потім ще раз прибути до такого НДЕКЦ, щоб отримати експертний висновок. Наприклад, слідчий повинен з м. Первомайський або м. Вовчанськ Харківської області з'їздити у м. Харків до НДЕКЦ, щоб оперативно призначити експертизу та отримати висновок експерта щодо належності речовини до наркотичної, і при цьому, безпосередньо після вчинення особою кримінального правопорушення, пов'язаного з даною наркотичною речовиною (що встановлено експертизою), вирішити питання про її затримання. Зазначене збільшує строки розслідування всупереч положенням чинного КПК України та збільшує процесуальні витрати у кримінальному провадженні.

Слід виділити окрему групу спеціалістів, які можуть залучатись до проведення досудового розслідування окремої категорії злочинів і які є працівниками державних органів контролю. Наприклад, до проведення досудового розслідування можуть залучитись спеціалісти Державної екологічної інспекції, зокрема для здійснення розрахунку шкоди довкіллю у злочинах проти довкілля (глава VIII КК України).

Також, відповідно до спільного наказу Головного контрольно-ревізійного управління України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури України від 19.10.2006 р. № 346/1025/685/53, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 25.10.2006 р. за № 1166/13040, «Про затвердження Порядку взаємодії органів державної контрольно-ревізійної служби, органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України»,⁶² до проведення досудового розслідування у злочинах,

---

⁶² Порядок взаємодії органів державної контрольно-ревізійної служби, органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України: затв. Наказом Головного контрольно-ревізійного управління

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

де необхідно провести розрахунок шкоди, ревізію окремих фінансово-господарських питань підприємства, можуть бути залучені спеціалісти Держаудитслужби України. Крім того, до проведення розслідування злочинів за ст.ст. 172, 175, 271, 271 КК України залучаються працівники Управління Держпраці, які виступають в якості спеціалістів і проводять документальні перевірки та визначають наявність порушень законодавства про працю і охорону праці.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте структуру експертної служби МВС України.
2. Вкажіть, за яких умов особа набуває процесуального статусу експерта.
3. Надайте основні відмінності між процесуальним статусом експерта та спеціаліста у кримінальному провадженні.
4. Розкрийте форми взаємодії слідчого з експертом і спеціалістом.
5. Охарактеризуйте порядок призначення експертизи.
6. Вкажіть, у яких випадках слідчий зобов'язаний звернутися до експерта для проведення експертизи.
7. Визначте, яким вимогам повинна відповідати постанова слідчого про призначення експертизи.
8. Проаналізуйте непроцесуальну форму взаємодії слідчого з експертом і спеціалістом.

Рекомендована література

1. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: затв. Наказом МВС

України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури України від 19.10.2006 р. №346/1025/685/53. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1166-06>.

України від 03.11.2015 р. № 1339. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>.

2. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: затв. Наказом Міністерства юстиції України 08.01.1998 р. № 53/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

3. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: затв. Наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1343. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.

4. Положення про МВС України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 878. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/878-2015>.

5. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ // *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. Ст. 232.

6. Волобуєва О. О. Взаємодія слідчого з фахівцями під час збору інформації про особу, що скоїла злочин : дис. ... канд. юрид. наук. Донецьк, 2006. 236 с.

7. Головченко Л. М. Деякі питання нормативно-правового регулювання організації судово-експертної діяльності в Україні. *Весы Фемиды*. 2000. № 3 (15). С. 25–28.

8. Заєць А. П. Організаційні проблеми судово-експертної діяльності. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2004. Вип. 4. С. 8–12.

9. Ковальов В. В. Взаємодія слідчого з працівниками експертної служби МВС України : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 228 с.

10. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ: монографія. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2011. 312 с.

Розділ 5

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО З ПРОКУРОРОМ

5.1. Прокурор як процесуальний керівник досудового розслідування

Відповідно до ст. 131–1 Конституції України прокуратура здійснює:

- 1) підтримання публічного обвинувачення в суді;
- 2) організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку;
- 3) представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

Організація та порядок діяльності прокуратури визначаються законом (ч. 2 ст. 131–1 Конституції України).

Прокуратуру в Україні очолює Генеральний прокурор, якого призначає на посаду та звільняє з неї за згодою Верховної Ради України Президент України. Строк повноважень Генерального прокурора становить шість років. Одна й та ж особа не може обіймати посаду Генерального прокурора два строки поспіль. Дострокове звільнення з посади Генерального прокурора здійснюється виключно у випадках і з підстав, визначених Конституцією та законом.

Згідно зі п. 1 Перехідних норм Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р., третя конституційна функція обмежена і виконується прокурорами тільки у формі представництва інтересів громадянина або держави в суді.

Згідно з приписами ст. 25 Закону України «Про прокуратуру», прокурор здійснює нагляд за додержанням

законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, користуючись при цьому правами і виконуючи обов'язки, передбачені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Кримінальним процесуальним кодексом України. Письмові вказівки прокурора органам, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство, надаються в межах повноважень, є обов'язковими для цих органів та підлягають негайному виконанню.

Надання вказівок, відповідно до ст. 36 КПК України, є однією із форм здійснення прокурором нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування керівництвом досудовим розслідуванням.

Слід відзначити, що питання вказівок не є новим для науки кримінального процесу. Раніше в ст.ст. 114, 227 КПК України 1960 р. передбачалось право прокурора при здійсненні нагляду за виконанням законів органами дізнання та досудового слідства надавати вказівки при розслідуванні злочинів про обрання, зміну або скасування постанов органів попереднього розслідування, запобіжних заходів, кваліфікації злочину, проведення окремих слідчих дій та розшук осіб, які вчинили злочин, а також надавати вказівки про вжиття необхідних заходів для розкриття злочинів і виявлення осіб, які їх вчинили, у справах, що перебувають у провадженні прокурора або слідчого прокуратури.

Особливістю процесуального становища прокурора на даному етапі було те, що він здійснював нагляд упродовж усього періоду попереднього розслідування, а тепер – протягом усього кримінального провадження, і використовував всю повноту наданих йому повноважень для своєчасного виявлення та попередження порушень законності, прав громадян. Письмові вказівки прокурора про кваліфікацію злочину (ст.ст. 114, 227 КПК України 1960 року) були обов'язковими тільки для органів дізнання, слідчий мав право не виконувати такі вказівки. Оскарження одержаних вказівок прокуророві вищого рівня не зупиняло їх виконання, за винятком випадків, передбачених у ст. 114 КПК України 1960

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

року. Порядок дачі вказівок регламентувався у ст. 227 КПК України 1960 року⁶³.

Щодо змісту і структури письмових вказівок прокурора, то в законодавстві це питання не врегульовано. Кожна вказівка прокурора щодо будь-яких питань має бути законною, обґрунтованою та мотивованою. У вказівках, як і в постанові, зазначається:

- місце і час її складання;
- прізвище, ім'я, по батькові, посада особи, яка видала письмові вказівки;
- зміст обставин, які є підставами для видання вказівок, мотиви, їх обґрунтування та посилання на положення КПК України;
- зміст вказівок;
- місце та час виконання особою вказівки, можливість та порядок оскарження.

Вказівки прокурора відрізняються від його рішень (постанов) тим, що вони передбачають наявність виконавця. Закон не обмежує прокурора будь-яким моментом, коли він може надати вказівки, – ні видом розслідування, ні кваліфікацією, ні складністю фактичної фабули, ні відомчою належністю слідчого. Немає такої процесуальної дії, щодо якої прокурор не зміг би дати своєї вказівки.

Як юридичні факти, вказівки прокурора породжують певні процесуальні відносини між прокурором і слідчим. Вказівки можуть видаватись тільки з метою усунення порушень закону і ніяк не повинні втручатись у сферу процесуальної самостійності слідчого⁶⁴.

У наукових джерелах висловлюється досить—таки слушна думка з приводу того, що вказівки прокурора мають видаватись на бланку прокуратури за підписом

---

⁶³ Бортун М., Комарницька О. Вказівки прокурора у кримінальному провадженні як спосіб забезпечення законності при проведенні досудового розслідування. *Вісник прокуратури*. 2015. № 6 (168). С. 51–61.

⁶⁴ Савицкий В. М. Очерк теории прокурорского надзора в уголовном судопроизводстве. Москва : Наука, 1975. С. 177.

процесуального керівника та містити три частини: вступну, мотивувальну і резолютивну.

У *вступній частині* має бути зазначено місце і час видання письмових вказівок, суб'єкта, якому адресовані вказівки, номер кримінального провадження та правову кваліфікацію.

Щодо мотивувальної частини письмових вказівок, то, на наш погляд, вона є однаковою для всіх письмових вказівок і її зміст впливає із завдань прокурора як процесуального керівника та завдань кримінального провадження загалом.

Вказівки видаються на підставі положення ст. 36 КПК України для всебічного, повного, об'єктивного дослідження усіх обставин кримінального правопорушення та прийняття у кримінальному провадженні законного та обґрунтованого рішення.

Резолютивна частина вказівок прокурора – це фактично зміст прийнятого процесуального рішення, зокрема перелік конкретних дій, які повинен виконати адресат. Важливо зазначити розумний строк для виконання вказівок⁶⁵.

Аналіз законодавчих норм дає підстави вважати, що вказівки прокурора можуть бути надані:

- а) будь-якому слідчому;
- б) у будь-якому провадженні;
- в) у будь-який момент розслідування кримінального правопорушення;
- г) відносно будь-якої процесуальної дії.

З урахуванням завдань кримінального провадження слід виділити такі групи вказівок, які можуть бути надані прокурором у кримінальному провадженні:

- 1) вказівки, спрямовані на забезпечення охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження;

---

⁶⁵ Луцик В., Кордіяка Т. Повноваження прокурора, спрямовані на усунення порушень закону в ході досудового розслідування (за законодавством України та Польщі). *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2016. № 3 (45). С. 88–89.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

2) вказівки, спрямовані на забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінального провадження.

До першої групи вказівок можуть бути віднесені вказівки про проведення слідчих (розшукових) дій з метою встановлення особи, що вчинила злочин, забезпечення прав учасників кримінального провадження, вказівки про забезпечення цивільного позову у кримінальному провадженні тощо.

До другої групи вказівок слід віднести вказівки про проведення певних слідчих (розшукових) дій та їх обсяг, визначення кола доказів, які слід добути при цьому, та їхні характерні особливості, вказівки, спрямовані на дотримання розумних і процесуальних строків, орієнтування слідчих на проведення видів експертиз та перелік питань, які при цьому слід дослідити під час здійснення експертних досліджень тощо.

Крім того, відповідно до ч. 2 ст. 25 зазначеного Закону, Генеральний прокурор України, керівники регіональних та місцевих прокуратур, їх перші заступники та заступники відповідно до розподілу обов'язків, здійснюючи нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, координують діяльність правоохоронних органів відповідного рівня у сфері протидії злочинності. Координаційні повноваження прокурори здійснюють шляхом проведення спільних нарад, створення міжвідомчих робочих груп, а також проведення узгоджених заходів, здійснення аналітичної діяльності. Порядок організації роботи з координації діяльності правоохоронних органів, взаємодії органів прокуратури із суб'єктами протидії злочинності визначається положенням, що затверджується спільним наказом Генерального прокурора України, керівниками інших правоохоронних органів і підлягає реєстрації у Міністерстві юстиції України.

Таким чином, аналізуючи зміст положень Закону України «Про прокуратуру», приходимо до висновку, що до функцій прокурора, крім нагляду за досудовим слідством, включено функцію координації роботи у сфері протидії

злочинності. Однак ця функція здійснюється поза межами конкретного кримінального провадження.

Далі доцільно розглянути положення КПК України з даного питання. Так, відповідно п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України, прокурора разом зі слідчим, а також потерпілим, його представником та законним представником у випадках, установлених КПК України, віднесено до сторони обвинувачення. Тобто функції прокурора та слідчого у кримінальному провадженні взаємопов'язані та повинні бути спрямовані на виконання завдань кримінального провадження.

Окрім того, відповідно до ч. 2 ст. 9 КПК України, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий зобов'язані всебічно, повно і неупереджено дослідити обставини кримінального провадження, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надати їм належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень.

Згідно зі ст. 37 КПК України, прокурор, який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, визначається керівником відповідного органу прокуратури після початку досудового розслідування. Прокурор здійснює повноваження прокурора у кримінальному провадженні з його початку до завершення.

Аналізуючи положення ст. 37 та 39 КПК України, приходимо до висновку, що в конкретному кримінальному провадженні від його початку до завершення досудового розслідування на законодавчому рівні закріплено створення слідчо-прокурорської групи з розслідування кримінального провадження, що виражається у призначенні відповідними керівниками слідчого, що здійснюватиме досудове розслідування, та прокурора, що здійснюватиме процесуальне керівництво. У цьому разі можна вести мову про те, що взаємодія між прокурором і слідчим розпочинається відразу після внесення відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до ЄРДР і діє до прийняття кінцевого рішення, а саме: винесення постанови про закриття

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

кримінального провадження; направлення обвинувального акта до суду; направлення клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру; направлення клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Відповідно до вимог КПК України, прокурор, здійснюючи свої повноваження, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові та інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення прокурора.

Прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням.

З аналізу змісту положень ст. 36 та ст. 40 КПК України приходимо до висновку, що у прокурора у кримінальному провадженні повноважень більше і обов'язки його стосуються саме нагляду за процесуальною діяльністю слідчого у кримінальному провадженні. Однак такий нагляд носить фактично постійний характер. Отже, слідчий має право самостійно виконати тільки наступні процесуальні дії:

- виклик особи та допит;
- затримання уповноваженою особою (ст. 208 КПК України) та тимчасове вилучення майна, тимчасове вилучення документів, що посвідчують користування спеціальним правом при затриманні;
- пред'явлення для впізнання;
- огляди, що не пов'язані з проникненням до житла;
- слідчий експеримент, що не пов'язаний з проникненням до житла;
- проведення експертизи.

Усі інші процесуальні дії та прийняті слідчим рішення погоджуються або контролюються, перевіряються прокурором, з огляду на що процесуальна незалежність слідчого доволі обмежена. При цьому саме слідчий несе персональну юридичну відповідальність за законність та своєчасність здійснення досудового розслідування.

Відповідальність прокурора також передбачена у КПК України та полягає у відстороненні керівником органу прокуратури у виняткових випадках визначеного прокурора від керівництва конкретним кримінальним провадженням через неефективне здійснення нагляду за дотриманням законів під час проведення досудового розслідування. Таким чином, взаємодія між прокурором і слідчим у конкретному кримінальному провадженні полягає у керівництві всіма діями слідчого у вигляді нагляду та погодженні його дій і рішень.

З огляду на положення п. 4 ч. 2 ст. 36 КПК України, а саме: прокурор має право в необхідних випадках особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному вказаним Кодексом, або брати участь у них – можливо вести мову про взаємодію між слідчим та прокурором як про форму співробітництва на рівних умовах.

Як свідчить практика, інколи процесуальні керівники досудовим розслідуванням виконують процесуальні дії самостійно, в тому числі проводять слідчі (розшукові) дії. Наприклад, при необхідності одночасно провести декілька обшуків, тимчасових доступів до речей і документів в одному кримінальному провадженні. Але загалом прокурор обмежується класичною формою взаємодії зі слідчим у вигляді нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування.

Закріплена законодавцем правова модель взаємодії прокурора зі слідчим загалом забезпечує дотримання прав, свобод та законних інтересів особи під час здійснення кримінального провадження. Однак ця модель подекуди не забезпечує ефективності швидкого, повного та неупередженого розслідування. Наприклад, відповідно до ч. 2 ст. 37 КПК України, прокурор здійснює свої повноваження у конкретному кримінальному провадженні від його початку до остаточного рішення по суті у суді, в той же час повноваження слідчого у кримінальному провадженні закінчуються із завершенням стадії досудового розслідування. На практиці слідчий витрачає багато часу для узгодження або затвердження клопотань, підозри, обвинувального акта, оскільки прокурор певний час знаходиться у судових засіданнях щодо кримінальних

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

проваджень, які направлені до суду. На теперішній час спостерігаються непоодинокі випадки, коли слідчий саме з цієї причини погоджує клопотання до суду з процесуальним керівником протягом тижня і більше, що не сприяє ефективній взаємодії.

Законодавець, надавши такі широкі повноваження прокурору у кримінальному провадженні, мав на увазі, що всі процесуальні керівники будуть мати достатній практичний досвід у розслідуванні кримінальних проваджень, а надані ними вказівки щодо кримінального провадження допомагатимуть слідчому визначитись із напрямками розслідування, першочерговістю та необхідністю проведення процесуальних дій. Однак на практиці, враховуючи велику плінність кадрів, процесуальний керівник не завжди має більший практичний досвід, ніж слідчий, що ускладнює взаємодію між ними. Наприклад, при погодженні питання про необхідність проведення процесуальних дій та їх першочерговості. До того ж надані прокурором вказівки інколи не містять посилань на проведення конкретних процесуальних дій та мають формальний характер, але їх виконання є обов'язковим для слідчого, що також затягує і ускладнює процес доказування та весь процес досудового розслідування. Зокрема, зустрічаються формальні вказівки такого змісту: *«провести моніторинг середньоринкової ціни на викрадені речі»*, *«допитати спеціаліста з обставин проведення дослідження та надання висновків»*. При цьому не пояснювалося, з якої метою спеціаліста необхідно допитати, що саме у нього треба з'ясувати. У зв'язку з цим постає питання, якою процесуальною дією необхідно провести моніторинг та навіщо допитувати спеціаліста, якщо хід дослідження та його висновки зафіксовані у складеному ним акті.

Разом із тим слід вказати, що КПК України передбачив механізм оскарження дій прокурора з боку слідчого до вищестоящего прокурора. Так, у ст.ст. 311–313 КПК України передбачено, що слідчий, який здійснює досудове розслідування певного кримінального провадження, має право оскаржувати будь-які рішення, дії чи бездіяльність прокурора, прийняті або вчинені у відповідному досудовому провадженні, крім випадків, передбачених КПК України. Проте на практиці

таких оскаржень практично не буває, оскільки слідчі не бажають псувати відносини із прокурором.

Від якісної реалізації прокурором своїх повноважень при здійсненні нагляду у формі процесуального керівництва у кримінальному провадженні багато в чому залежить швидке і повне розкриття злочину, а також всебічність і об'єктивність розслідування. Водночас ця діяльність не повинна обмежувати процесуальну самостійність слідчого, а навпаки – повинна сприяти підвищенню його відповідальності за доручену йому справу, що безпосередньо слідує із ч. 1 та ч. 5 ст. 39 КПК України.

5.2. Форми взаємодії слідчого з прокурором

Як свідчить попередній аналіз, у цілому доречно вести мову про дві форми взаємодії слідчого з прокурором: процесуальну та непроцесуальну. Як ми вже зазначали, *процесуальна форма* регламентована відповідними положеннями КПК України. До неї слід віднести наступне:

1. Надання прокурором слідчому доручення про проведення досудового розслідування (п. 3 ч. 2 ст. 36 КПК України).

2. Надання прокурором слідчому доручення про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або надання вказівки щодо їх проведення чи участі у них (п. 4 ч. 2 ст. 36 КПК України).

3. Погодження або відмова прокурора у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій.

4. Затвердження чи відмова прокурора у затвердженні обвинувального акта, клопотань про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, внесення змін до складеного слідчим обвинувального акта чи зазначених клопотань.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

5. Погодження прокурором запиту слідчого про міжнародну правову допомогу або передання кримінального провадження.

6. Надання слідчому доручення про виконання запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу або перейняття кримінального провадження, перевірка повноти і законності проведення процесуальних дій, а також повноти, всебічності та об'єктивності розслідування у перейнятому кримінальному провадженні.

7. Надання слідчому доручення про проведення розшуку і затримання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення за межами України, виконання окремих процесуальних дій з метою видачі особи (екстрадиції) за запитом компетентного органу іноземної держави.

Таким чином, можна констатувати, що процесуальна форма взаємодії між слідчим і прокурором здійснюється на національному та міжнародному рівнях. З цього питання слід пам'ятати, що окремі аспекти міжнародного співробітництва під час кримінального провадження регулюються розділом IX КПК України. Наприклад, згідно зі ч. 1 ст. 551 КПК України, слідчий за погодженням із прокурором надсилає до уповноваженого (центрального) органу України запит про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні, яке він здійснює.

До того ж, взаємодія між слідчим і прокурором відбувається на підставі інших нормативно-правових актів:

По-перше, відповідно до Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого наказом Генеральної прокуратури України від 06.04.2016 № 139,⁶⁶ взаємодія між слідчим та прокурором відбувається завдяки електронному обміну інформацією про стан кримінального провадження, відображеною в Єдиному реєстрі досудових розслідувань.

---

⁶⁶ Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань: затв. Наказом Генеральної прокуратури України від 06.04.2016 р. № 139. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16>.

*Присвячено відзначенню 25-річчя
Харківського національного університету внутрішніх справ*

По-друге, відповідно до п. 5 Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції, закладами охорони здоров'я та прокуратури України при встановленні факту смерті людини (наказ від 29.09.2017 р. № 807/1193/279)⁶⁷ працівники поліції, в тому числі слідчі, терміново повідомляють прокурора про факт насильницької смерті людини чи підозри про таку або встановлення таких фактів під час попереднього огляду трупа людини за місцем її проживання. У таких випадках слідчий, прокурор проводять огляд місця події та трупа в порядку, передбаченому ст.ст. 237, 238 КПК України, з обов'язковим застосуванням фотозйомки і складанням схеми (плану, креслення) оглянутого місця, а при необхідності – відеозйомки.

По-третє, згідно з наказом Генеральної прокуратури України від 19.12.2012 р. № 4гн «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні», керівники органів прокуратури повинні виїжджати на місце події за наступними фактами кримінальних правопорушень:

- проти основ національної безпеки, терористичних актів, бандитизму, катастрофи, аварії, вибуху, пожежі та інших подій, унаслідок яких заподіяно значну матеріальну шкоду або сталася загибель людей;
- умисних вбивств, вчинених при обтяжуючих обставинах і в умовах неочевидності;
- кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами та злочинними організаціями, службовими особами, які займають особливо відповідальне становище, народними депутатами України, судьями, керівниками правоохоронних органів і вчинені проти них;
- особливо тяжких кримінальних правопорушень, вчинених іноземцями і проти них, а також стосовно журналістів у разі перешкоджання їхній законній професійній

---

⁶⁷ Порядок взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції, закладами охорони здоров'я та прокуратури України при встановленні факту смерті людини: затв. спільним наказом Міністерства внутрішніх справ, Міністерства охорона здоров'я та Генеральної прокуратури України від 29.09.2017 р. № 807/1193/279. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1299-17/>.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

діяльності, за іншими кримінальними правопорушеннями, які набули в суспільстві негативного резонансу, та забезпечити якісне проведення огляду, організацію невідкладних першочергових слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій.

Відповідно до наведеного вище наказу, щодо нагляду за проведенням досудового слідства, тобто моментів взаємодії органів прокуратури та досудового слідства рекомендовано:

– прокурорам усіх рівнів уживати заходів до покращання якості досудового розслідування;

– при вирішенні питань щодо погодження клопотань слідчих про проведення слідчих (розшукових) дій ретельно перевіряти наявність відповідних підстав;

– невідкладно скасовувати незаконні постанови про закриття кримінальних проваджень, а також відновлювати незаконно зупинені досудові розслідування;

– забезпечувати надходження клопотань про продовження строку досудового розслідування у Генеральну прокуратуру України за 20 діб до закінчення відповідного строку, попередньо обговоривши їх на нарадах під головуванням прокурорів обласного рівня;

– клопотання про продовження строку досудового розслідування прокурора або слідчого Генеральної прокуратури України надавати Генеральному прокурору України чи його заступнику за 10 діб до закінчення відповідних строків;

– принципово реагувати на всі факти порушення вимог кримінального процесуального законодавства при проведенні слідчих (розшукових) дій;

– керівникам органів прокуратури усіх рівнів за наявності підстав перевіряти обґрунтованість повідомлень про підозру, дотримання строків, прав і законних інтересів підозрюваних;

– вживати заходів реагування щодо службових осіб, винних у порушенні вимог КПК України чи КК України, наслідком якого стало незаконне притягнення громадян до кримінальної відповідальності;

– у кожному випадку погодження клопотань про продовження строків тримання підозрюваних під вартою,

Присвячено відзначенню 25-річчя

Харківського національного університету внутрішніх справ

якщо це пов'язано з неналежним виконанням службових обов'язків, проводити відповідну перевірку, результати якої розглядати на оперативних нарадах;

– матеріали, що стосуються заходів забезпечення кримінального провадження, зберігати в наглядових провадженнях;

– за наявності передбачених законом підстав порушувати перед судом питання про тимчасовий доступ до речей і документів з їх вилученням, арешт тимчасово вилученого майна;

– прокурорам, які здійснюють нагляд за додержанням законів під час досудового розслідування, перед погодженням клопотань про проведення негласних слідчих (розшукових) дій перевіряти відповідність наведених у них даних вимогам законів, матеріалам і фактичним обставинам кримінального провадження;

– питання про погодження клопотань слідчих щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій або про відмову в їх погодженні вирішувати невідкладно;

– перевіряти законність здійснення негласних слідчих (розшукових) дій, проведення яких не потребує дозволу слідчого судді або рішення прокурора, упродовж доби з часу отримання письмового повідомлення слідчого про їх проведення;

– погодження клопотань про продовження строків проведення негласних слідчих (розшукових) дій здійснювати після ретельного вивчення результатів проведених раніше таких заходів і лише за наявності додаткових відомостей, що дають підстави для цього;

– у разі відсутності потреби у продовженні проведення негласних слідчих (розшукових) дій вживати заходів до їх припинення.

По-четверте, взаємодія слідчого та прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій регулюється положеннями КПК України та Інструкцією про організацію

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні.⁶⁸

Відповідно до п. 1.4 цієї Інструкції, завданням прокуратури є встановлення єдиного порядку організації проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчими та уповноваженими оперативними підрозділами правоохоронних органів, а також прокурорами, які здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням.

Підпунктами 2.4 та 2.5 Інструкції регулюється питання взаємодії слідчого та прокурора при проведенні НСРД. Зокрема, розгляд та погодження прокурором клопотання слідчого про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії здійснюються невідкладно з моменту надходження. Прокурором вивчаються матеріали кримінального провадження, які є підставою для прийняття рішення про погодження клопотання. Відмова в погодженні клопотання приймається у формі постанови і не виключає повторного звернення слідчого після отримання додаткових доказів або усунення недоліків, вказаних прокурором у рішенні.

У випадку відмови прокурора в погодженні клопотання слідчого до слідчого судді про проведення негласної слідчої (розшукової) дії слідчий має право звернутися до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання за необхідності ініціює розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня, який протягом трьох днів погоджує відповідне клопотання або відмовляє в його погодженні (ст. 40 КПК України).

---

⁶⁸ Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: затв. Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>.

*Присвячено відзначенню 25-річчя
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Також варто пам'ятати, що в дорученні слідчого, прокурора оперативним підрозділам на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, крім іншої інформації, передбаченої вказаною Інструкцією, повинно бути визначено конкретного прокурора, якому слід направляти матеріали в порядку, передбаченому ст. 252 КПК України (п. 3.4.2).

Відповідно до ч. 2 п. 3.4.2 даної Інструкції, у дорученні також може визначатись порядок взаємодії між слідчим, прокурором і уповноваженим оперативним підрозділом, у тому числі терміни складання протоколів про хід і результати проведеної негласної слідчої (розшукової) дії або її проміжного етапу.

Поряд із викладеним, наведена Інструкція містить певні роз'яснення до КПК України, що регламентують порядок взаємодії слідчого та прокурора. Зокрема, прокурор має право заборонити проведення ще не розпочатої негласної слідчої (розшукової) дії, оформивши своє рішення вмотивованою постановою (ст.ст. 110, 246, 249 КПК України). Разом із тим прокурор зобов'язаний припинити подальше проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо в цьому відпала необхідність та з інших підстав, викладених ним у постанові, що негайно надається керівнику органу, який проводить негласну слідчу (розшукову) дію за дорученням слідчого, прокурора, або слідчому, який проводить зазначені дії безпосередньо (ст.ст. 246, 249 КПК України).

Кожний протокол про результати проведеної негласної слідчої (розшукової) дії з додатками не пізніше 24 годин після його складання передається прокурору, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва.

Прокурор, який здійснює процесуальне керівництво, за необхідності дає вказівку режимно-секретному органу (далі – РСО) ознайомити слідчого з протоколом та додатками про результати негласної слідчої (розшукової) дії.

Прокурор або слідчий за його вказівкою досліджує отриману в ході проведення негласних слідчих (розшукових) дій інформацію. У разі необхідності залучається спеціаліст (ст.ст. 36, 266 КПК України). При виявленні відомостей, що мають значення для досудового розслідування і судового

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

розгляду, слідчий негайно складає протокол, у якому відтворює відповідну частину інформації (ст. 266 КПК). У разі відсутності відомостей, що мають значення для досудового розслідування і судового розгляду, слідчий також про це складає протокол.

Після завершення проведення негласних слідчих (розшукових) дій гриф секретності матеріальних носіїв інформації (МНІ) щодо їх проведення підлягають розсекреченню на підставі рішення прокурора, який здійснює повноваження прокурора в конкретному кримінальному провадженні у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням. Зазначене здійснюється з урахуванням обставин кримінального провадження та необхідності використання матеріалів негласних слідчих (розшукових) дій як доказів після проведення таких дій, у випадку, якщо витік зазначених відомостей не завдасть шкоди національній безпеці України. Таке рішення оформлюється постановою прокурора, який здійснює повноваження прокурора в конкретному кримінальному провадженні у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, що погоджується керівником прокуратури.

Розсекречені матеріальні носії інформації, які прокурор має намір використати як докази під час судового розгляду, зберігаються на розсуд прокурора в його службовому сейфі чи в сейфі слідчого за вказівкою прокурора.

Відомості, речі та документи, отримані в результаті проведення негласної слідчої (розшукової) дії, які прокурор не визнає необхідними для подальшого проведення досудового розслідування, повинні бути негайно знищені на підставі його рішення, викладеного в постанові (ст. 255 КПК України). Знищення інформації, відомостей, речей і документів здійснюється (ст. 255 КПК України) під контролем прокурора (за його присутності). Про факт знищення комісією складається акт, у якому зазначаються реквізити речей чи документів, орган, який надав гриф секретності, відображається спосіб знищення. Складений акт підписують члени комісії та прокурор, який прийняв рішення про знищення і контролював його виконання.

Систематизуючи хронологічний порядок взаємодії слідчого з прокурором під час досудового розслідування, можна виділити наступні етапи взаємодії:

- 1) направлення слідчим прокурору повідомлення про початок досудового розслідування;
- 2) визначення прокурором підслідності та об'єднання чи виділення матеріалів кримінального провадження;
- 3) погодження проведення більшості процесуальних дій, зокрема заходів забезпечення кримінального провадження, слідчих (розшукових) дій, слідчих негласних (розшукових) дій;
- 4) погодження повідомлення про підозру;
- 5) погодження постанови слідчого про зупинення досудового розслідування;
- 6) затвердження обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру або клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Таким чином, взаємодія слідчого з прокурором є безперервною протягом усього досудового розслідування.

Окрім викладеного, у розділі «Відносини між прокурорами та поліцією» Рекомендації R (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі служби публічного обвинувачення в системі кримінальної юстиції йдеться про загальні положення щодо відносин прокурора із поліцією, а також про повноваження прокурора у двох характерних для певних держав моделей цих відносин.

У п. 21 Рекомендації (2000) 19 зазначено, що державні прокурори повинні піддавати перевірці законність поліцейських розслідувань при прийнятті рішення щодо порушення чи продовження кримінального переслідування. При цьому прокурори здійснюють і нагляд за дотриманням поліцією прав людини.

Пунктом 22 Рекомендації (2000) 19 визначено, що у тих країнах, де поліція підпорядкована органам прокуратури, або там, де поліцейські розслідування провадяться особисто або під наглядом прокурора, державна влада повинна вжити ефективних заходів, які гарантуватимуть прокуророві можливість: 1) видавати поліції відповідні інструкції щодо ефективного проведення у життя пріоритетних напрямів

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

протидії злочинності, особливо вирішуючи, якими категоріями справ слід займатися в першу чергу, вибору засобів пошуку доказів, при встановленні строків розслідування, визначенні, яка інформація має бути надана державному прокурору, в питаннях кадрового забезпечення тощо; 2) там, де існують кілька різних поліцейських відомств, розподіляти справи відповідно до сфер їхньої компетенції; 3) у міру необхідності здійснювати оцінку та контроль виконання виданих інструкцій та дотримання законності; 4) у разі доцільності вживати або розпоряджатися про вжиття санкцій за допущені порушення.

Держави, в яких органи поліції незалежні від прокуратури, повинні вжити ефективних заходів, які гарантуватимуть належне дієве співробітництво між державною прокуратурою та поліцією.

Слід звернути увагу на те, що в ст. 25 Закону України «Про прокуратуру» передбачено, що Генеральний прокурор, керівники регіональних та місцевих прокуратур, їх перші заступники та заступники відповідно до розподілу обов'язків, здійснюючи нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, координують діяльність правоохоронних органів відповідного рівня у сфері протидії злочинності. Координаційні повноваження прокурори здійснюють шляхом проведення спільних нарад, створення міжвідомчих робочих груп, а також проведення узгоджених заходів, здійснення аналітичної діяльності. Порядок організації роботи з координації діяльності правоохоронних органів, взаємодії органів прокуратури із суб'єктами протидії злочинності визначається положенням, що затверджується спільним наказом Генерального прокурора, керівників інших правоохоронних органів і підлягає реєстрації у Міністерстві юстиції України.

Так, керівник органу прокуратури своїм наказом може створити міжвідомчу робочу групу щодо розкриття, розслідування та виявлення окремих видів злочину чи одного конкретного злочину, до складу якої включити слідчого, процесуального керівника у провадженні, оперативних працівників та ін. На засіданнях таких груп ведеться

протокол, за результатами якого приймається узгоджене рішення для досягнення мети діяльності групи.

На даний час діє Положення про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції, затверджене наказом Генерального прокурора України від 11.02.2013 р. № 1/1гн, в якому передбачено створення відповідних міжвідомчих робочих груп.

5.3. Поняття прокурорського нагляду: предмет, завдання, принципи, функції та засоби правового реагування

Нині законодавче визначення поняття «прокурорський нагляд» відсутнє і тлумачиться лише на доктринальному рівні. У загальному значенні прокурорський нагляд розуміється як специфічний вид діяльності органів прокуратури, що здійснюється від імені України та полягає у перевірці точності додержання Конституції України і виконання законів, які діють на її території.

У юридичній літературі під терміном «прокурорський нагляд» розуміється:

1) специфічний вид державної діяльності – це проведення перевірок щодо додержання і застосування Конституції України та інших законів, що діють на території України;

2) самостійна галузь юридичної науки – це сукупність знань про законодавство, що регулює діяльність прокурорів щодо здійснення нагляду, його форми, засоби й методи, а також вирішення проблемних питань щодо забезпечення ефективності цієї діяльності;

3) навчальна дисципліна – це частина навчальної програми, що викладається у вищих юридичних закладах. За змістом вона поділяється на Загальну і Особливу частину.

Змістом цієї діяльності є:

1) виявлення фактів порушення Конституції та вимог законів;

2) установлення винних у вчиненні кримінального правопорушення;

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

3) ужиття заходів щодо усунення порушень закону і поновлення порушених прав та законних інтересів;

4) притягнення в установленому законом порядку до відповідальності осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

Прокурорський нагляд має за мету забезпечення верховенства права, зміцнення законності, захист прав і свобод особи, інтересів суспільства і держави.

Предметом прокурорського нагляду є неухильне додержання і правильне застосування Конституції України та інших законів посадовими особами.

Відповідно до п.п. 3, 4 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про прокуратуру», на прокуратуру покладається нагляд:

1) за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;

2) за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Відповідно до ч. 1 ст. 25 Закону України «Про прокуратуру», прокурор здійснює нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, користуючись при цьому правами і виконуючи обов'язки, передбачені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК України. При цьому видання прокурором розпоряджень поза межами його повноважень тягне за собою відповідальність, передбачену законом.

Отже, суть цього основного напрямку діяльності органів прокуратури полягає в діях, спрямованих на виявлення, припинення, усунення і попередження порушень законів та підзаконних нормативно-правових актів у сферах, які передбачені функціями прокуратури згідно із Законом України «Про прокуратуру».

Правові засоби прокурорського реагування за своїм змістом можуть бути поділені на:

1) засоби виявлення правопорушень, а також причин і умов, що їм сприяють;

2) засоби усунення і попередження правопорушень;

3) засоби, спрямовані на притягнення правопорушників до відповідальності, а також відшкодування завданої шкоди.

Під *межами прокурорського нагляду* слід розуміти правові вимоги щодо повного й чіткого виконання вимог Конституції та інших законів.

Межі прокурорського нагляду дозволяють розділити його предмет на окремі елементи, зокрема галузі прокурорського нагляду, які в свою чергу поділяються на підгалузі та види.

Таким чином, акт прокурорського реагування – це закріплене у спеціальному документі рішення прокурора, за допомогою якого він реагує на правопорушення, які виявлені внаслідок застосування правових засобів нагляду.

До актів прокурорського реагування відносяться:

- 1) постанова;
- 2) позови та заяви до суду;
- 3) письмові вказівки;
- 4) вимоги.

Однією зі складових процесуального керівництва прокурором досудового розслідування є його внутрішнє переконання. Так, внутрішнє переконання прокурора – це психологічний, емоційно-інтелектуальний стан прокурора, який полягає у почутті впевненості та правильності застосування знань і методів, у коректності оцінки доказів, правильності зроблених умовиводів. Гносеологічний аспект внутрішнього переконання прокурора полягає у впевненості щодо правильного використання спеціальних знань і безпомилковості всього процесу доказування. Логічний аспект розкривається через переконання у правильності логічних операцій у ході розслідування справи. У контексті питання правосвідомості прокурора можна виділити й процесуальний аспект внутрішнього переконання – це почуття впевненості, що у процесі збирання, оцінки та фіксації доказів не було порушено норми, встановлені кримінальним процесуальним законом⁶⁹.

---

⁶⁹ Семенко О. В. Внутрішнє переконання прокурора та його роль у процесі доказування. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2012. Вип. 628. С. 138.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

Отже, під час здійснення процесуального керівництва прокурор, виконуючи свої професійні обов'язки, керується винятково вимогами закону та внутрішнім переконанням.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте особливості процесуального статусу прокурора у кримінальному провадженні.
2. Охарактеризуйте основні форми взаємодії слідчого з прокурором.
3. Проаналізуйте непроцесуальну форму взаємодії слідчого з прокурором.
4. Надайте визначення поняття «прокурорський нагляд» та вкажіть, у яких значення воно вживається.
5. Окресліть межі прокурорського нагляду у кримінальному провадженні.
6. Розкрийте поняття «акт прокурорського реагування».
7. Вкажіть, що відноситься до актів прокурорського реагування.

Рекомендована література:

1. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: затв. Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>.

2. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань: затв. Наказом Генеральної прокуратури України від 06.04.2016 р. № 139. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16>.

3. Бабкова В. С. Проблеми здійснення прокурором наглядових повноважень у формі процесуального керівництва під час проведення досудового розслідування. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 3 (27). С. 71–73.

4. Дворник А. Мета і завдання прокурора у досудовому кримінальному провадженні. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 2. С. 105–112.

5. Заболотний І. Прокурорський нагляд та судовий контроль у механізмі забезпечення права людини на свободу і особисту недоторканність. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 2. С. 121–126.

6. Семенко О. В. Внутрішнє переконання прокурора та його роль у процесі доказування. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2012. Вип. 628. С. 136–139.

7. Цимбалістенко О. Правова природа діяльності прокурора на початковому етапі досудового розслідування. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 6. С. 69–76.

8. Толочко О. М. Правова природа процесуального керівництва прокурором досудовим розслідуванням. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 2 (26). С. 60–64.

Розділ 6

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО З ОРГАНАМИ ТА ПІДРОЗДІЛАМИ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

6.1. Взаємодія слідчого з підрозділами органів Національної поліції під час здійснення приводу

Багаторічні пошуки запровадження дієвих засобів розслідування кримінальних правопорушень сприяли законодавчому закріпленню нових інститутів формування доказів у кримінальному провадженні. Одним із таких є процесуальний інститут заходів забезпечення кримінального провадження, що стало досить вагомим кроком для досягнення завдань кримінального провадження.

Згідно зі ст. 131 КПК України, заходами забезпечення кримінального провадження є: 1) виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід; 2) накладення грошового стягнення; 3) тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом; 4) відсторонення від посади; 4¹) тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя; 5) тимчасовий доступ до речей і документів; 6) тимчасове вилучення майна; 7) арешт майна; 8) затримання особи; 9) запобіжні заходи.

Зважаючи на значимість інституту заходів забезпечення кримінального провадження, законодавець при розробленні Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні від 07.07.2017 № 575 окрему увагу приділив організації взаємодії при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій та

виконанні заходів забезпечення кримінального провадження (розділ VII).

У даному розділі розглянемо особливості взаємодії слідчого з органами та підрозділами Національної поліції України під час застосування тих заходів забезпечення кримінального провадження, які з практичної точки зору вимагають такої співпраці.

Відповідно до вимог КПК України, учасники кримінального провадження зобов'язані з'являтися за викликом слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, і якщо з поважних причин вони не можуть з'явитися, то повинні повідомити про це відповідну посадову особу. Невиконання зазначеного обов'язку є підставою для застосування приводу до підозрюваного, обвинуваченого, свідка. Слід визнати правоту В. В. Назарова, який зазначив, що кримінальний процесуальний закон має закріплювати норми, які дозволяли б ретельно та оперативно вирішувати завдання примусового доставляння до слідчого, прокурора учасників процесу, які ухиляються від явки за викликом.⁷⁰

Якщо в матеріалах кримінального провадження буде наявне підтвердження отримання підозрюваним, обвинуваченим, свідком повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом і останні не з'явилися, слідчий, прокурор мають право звернутися до слідчого судді з клопотанням про здійснення приводу.

Аналіз звітності суддів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження свідчить про те, що слідчі судді розглянули клопотань слідчого про застосування приводу (до підозрюваного та свідка) у 2015 р. – 2225, у 2016 р. – 1895, у 2017 р. – 1553.⁷¹

---

⁷⁰ Назаров В. В. Правове регулювання приводу в Кримінально-процесуальному кодексі України. *Науковий вісник НАВСУ*. 2004. № 2. С. 67.

⁷¹ Звіт суддів першої інстанції про результати розгляду матеріалів кримінального провадження за 2015-2017 р.р. Форма № 1-1. Розділ 5. Сайт «Судова влада України». URL : https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

Згідно з ч. 1 ст. 140 КПК, привід полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику в зазначений в ухвалі час. Примус при здійсненні приводу проявляється в тому, що особа без її волі доставляється в потрібне місце. Привід може бути застосовано виключно до підозрюваного, обвинуваченого або свідка. При цьому привід свідка не може бути застосований до неповнолітньої особи, вагітної жінки, інвалідів першої або другої групи, особи, яка одноосібно виховує дітей віком до шести років або дітей-інвалідів, а також осіб, які не можуть бути допитані як свідки.

Слід погодитись із В. Фаринником у тому, що обмеження кола осіб, до яких може бути застосовано привід, ускладнює розслідування. Наприклад, з метою протидії розслідуванню поширеними є випадки ухилення від явки цивільного відповідача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, законних представників підозрюваного, обвинуваченого. У зв'язку з цим, на слухне переконання правника, вбачається за необхідне внесення змін до КПК України, які б передбачили можливість застосування приводу щодо вказаної категорії учасників кримінального провадження.⁷² У науковій літературі також указується про необхідність передбачення можливості застосування приводу до потерпілого і його представника, цивільного позивача, відповідача та їх представників, законного представника підозрюваного, обвинуваченого, а також експерта, запрошеного для надання роз'яснень підготовленого ним висновку.⁷³

Слід враховувати ту обставину, що положення КПК України, в яких унормовано порядок розгляду клопотання про здійснення приводу, перебувають у системному зв'язку з

---

⁷² Фаринник В. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід: процесуальні проблеми застосування та шляхи їх вирішення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 4 (37). С. 80.

⁷³ Савицький Д. О. Підстави та процесуальний порядок застосування приводу у кримінальному провадженні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 160.

нормами, якими передбачено застосування такого заходу забезпечення кримінального провадження, як виклик слідчим, прокурором. Здійсненню приводу підозрюваного, обвинуваченого або свідка має передувати їх виклик, зокрема з урахуванням вимоги про те, що особа має отримати повістку про виклик або бути повідомленою про нього іншим шляхом не пізніше ніж за три дні до дня, коли вона зобов'язана прибути за викликом.

Відповідні положення закріплені в КПК України, зокрема, згідно зі ст. 133 КПК України, слідчий чи прокурор під час досудового розслідування мають право викликати особу, якщо є достатні підстави вважати, що вона може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії є обов'язковою.

Відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 66 КПК України, свідок зобов'язаний прибути за викликом до слідчого, прокурора; а у п. 1 ч. 7 ст. 42 КПК України передбачено, що підозрюваний, обвинувачений зобов'язані прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості прибути за викликом у призначений строк – заздалегідь повідомити про це зазначених осіб.

Згідно зі ст. 138 КПК України, поважними причинами неприбуття особи на виклик є: 1) затримання, тримання під вартою або відбування покарання; 2) обмеження свободи пересування внаслідок дії закону або судового рішення; 3) обставини непереборної сили (епідемії, військові події, стихійні лиха або інші подібні обставини); 4) відсутність особи у місці проживання протягом тривалого часу внаслідок відрядження, подорожі тощо; 5) тяжка хвороба або перебування в закладі охорони здоров'я у зв'язку з лікуванням або вагітністю за умови неможливості тимчасово залишити цей заклад; 6) смерть близьких родичів, членів сім'ї чи інших близьких осіб або серйозна загроза їхньому життю; 7) несвоєчасне одержання повістки про виклик; 8) інші обставини, які об'єктивно унеможливають з'явлення особи на виклик.

Таким чином, зайнятість на роботі, перебування на навчанні, наявність інших планів на день або подібні обставини не є поважними причинами, що дозволяють не

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

з'являться за викликом слідчого. Разом із тим, у разі труднощів із прибуттям на виклик у певний час майже завжди існує можливість зв'язатися зі слідчим по телефону (який має бути зазначений у повістці) та пояснити йому обставини, що перешкоджають прибуттю, і узгодити інший час. У переважній більшості випадків слідчий може «піти на зустріч» особі та, якщо це можливо, перенести час виклику.

Слід мати на увазі, що слідчий чи прокурор, як правило, зацікавлені у присутності особи, а не в тому, щоб створювати для неї якісь незручності у вигляді накладення грошового стягнення чи приводу. Крім того, такі заходи вимагають від слідчого здійснення додаткової роботи (складення клопотання, подання його до суду тощо), а значить для нього простіше перенести час виклику, ніж здійснювати необхідні процедури. Зазначені нижче заходи реагування на неприбуття особи за повісткою, як правило, застосовуються, коли слідчий не може забезпечити явку особи звичайними заходами.

У практичних працівників постає питання: скільки разів необхідно викликати особу, перш ніж до неї буде застосований привід? Вважаємо, що це питання є не зовсім коректним. Свого часу ще В.М. Корнуков наголошував, що можливість застосування приводу визначається не кількістю викликів, а фактом неприбуття викликаної особи за відсутності на те поважних причин.⁷⁴ Натомість у КПК України не закріплено вимоги щодо фіксації кількості фактів неприбуття свідка, підозрюваного, обвинуваченого на виклик без поважної причини. Вважаємо, що дана прогалина повинна бути усунена на законодавчому рівні, зокрема шляхом включення до ст. 139 КПК України положення про те, що неприбуття свідка, підозрюваного, обвинуваченого на виклик без поважної причини більш як два рази є підставою для застосування приводу.

Згідно з ч. 1 ст. 143 КПК України, виконання ухвали про здійснення приводу може бути доручене відповідним підрозділам органів Національної поліції, органів безпеки,

---

⁷⁴ Корнуков В. М. Мери процессуального принуждения в уголовном судопроизводстве. Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1978. С. 93.

органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, Національного антикорупційного бюро України або Державного бюро розслідувань. Зауважимо, що законодавець на вказує, яким саме «відповідним підрозділам» може бути доручено виконання ухвали про здійснення приводу. Вивчення матеріалів судової практики встановлено, що слідчі судді, судді виконання ухвали про здійснення приводу покладають, як правило, на певний відділ поліції, при цьому не конкретизуючи, який саме підрозділ буде безпосередньо виконувати ухвалу. На практиці ухвала про здійснення приводу найчастіше виконується оперативними працівниками, рідше – дільничними офіцерами поліції.

Слід врахувати, що згідно з пунктом 3 розділу II Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції, затвердженої наказом МВС України від 28.07.2017 № 650, дільничний офіцер поліції з метою виконання своїх обов'язків може залучати групи реагування патрульної поліції для надання допомоги, зокрема при виконанні ухвал суду про привід свідків та підозрюваних до суду та в інших необхідних випадках за погодженням з керівництвом патрульної поліції територіального (відокремленого) підрозділу поліції.⁷⁵

Для забезпечення швидкого досудового розслідування доцільно, щоб привід виконували ті працівники, які здійснюють оперативне супроводження матеріалів справи, або ті, які є членами слідчо-оперативної групи. Часто така необхідність виникає при розслідуванні резонансних злочинів або злочинів, вчинених організованою групою, де її співучасниками створюються різні перешкоди здійсненню досудового розслідування.

Зауважимо, що на сьогодні немає єдиного порядку виконання ухвали про здійснення приводу відповідними підрозділами органів НП України, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, НАБУ або ДБР. Це пов'язано з тим, що Інструкція про порядок виконання постанов прокурорів, суддів,

---

⁷⁵ Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції : наказ МВС України від 28.07.2017 № 650. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17>.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

слідчих, органів дізнання і ухвал судів про привід підозрюваних, обвинувачених, підсудних, свідків і потерпілих, затверджена наказом МВС України від 28.12.1995 р. № 864, втратила свою чинність ще в 2009 році.⁷⁶ Натомість нової інструкції, в якій був би унормований порядок виконання ухвали про здійснення приводу, не прийнято. У зв'язку із цим у практичній діяльності виникає багато питань, пов'язаних зі здійсненням примусового супроводження особи до слідчого, прокурора, судді.

Ефективність виконання приводу багато в чому залежить від того, наскільки детально в законі регламентований порядок його застосування. Проблемна ситуація може виникнути, коли особа, яка підлягає приводу, відмовляється від добровільного прибуття до місця виклику. У такому випадку виникає питання: якими повноваженнями наділений оперативний працівник або дільничний офіцер поліції під час виконання ухвали слідчого судді? Згідно з ч. 3 ст. 143 КПК України, у випадку невиконання особою, що підлягає приводу, законних вимог щодо виконання ухвали про здійснення приводу, до неї можуть бути застосовані заходи фізичного впливу, які дають змогу здійснити її супроводження до місця виклику.

Відповідно до ч. 2 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію», фізичним впливом є застосування будь-якої фізичної сили, а також спеціальних прийомів боротьби з метою припинення протиправних дій правопорушників. У ч. 1 ст. 44 Закону України «Про Національну поліцію» наведено перелік підстав, за наявності яких поліцейський може застосовувати фізичну силу, в тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою). Ними є: 1) забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб; 2) припинення правопорушення; 3) затримання особи, яка вчинила правопорушення. Отже, у вказаній статті немає такої підстави,

---

⁷⁶ Про затвердження Інструкції про порядок виконання постанов прокурорів, суддів, слідчих, органів дізнання і ухвал судів про привід підозрюваних, обвинувачених, підсудних, свідків і потерпілих: наказ МВС України від 28.12.1995 № 864. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0014-96>.

як здійснення приводу особи, яка відмовляється від добровільного прибуття до місця її виклику. З огляду на це вважаємо, що положення Закону України «Про Національну поліцію» слід узгодити із нормами КПК України.

Принагідно слід звернути увагу на те, що в ст. 143 КПК України не вказується про можливість застосування спеціальних засобів, тим паче про можливість застосування вогнепальної зброї під час виконання рішення про привід. Тим часом, на практиці під час примусового супроводження особи одночасно із застосуванням фізичної сили може виникнути потреба у застосуванні спеціальних засобів, зокрема кайданків та інших засобів обмеження рухомості. У такому випадку, перш за все, мова йде про привід підозрюваного, обвинуваченого, а не свідка. Наприклад, використання заходів фізичного впливу може бути ускладнене або об'єктивно неможливим у ситуаціях, коли особа, яка підлягає приводу, має гарну фізичну підготовку, володіє прийомами самозахисту або місце знаходження особи, яка підлягає приводу, віддалено від органу, куди вона має з'явитися, у зв'язку з чим примусове супроводження такої особи може відбуватися декілька годин. У зв'язку з цим нагальним питанням є необхідність у перегляді положення п. 1 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» (якою регламентовано можливість застосування таких спеціальних засобів, як кайданки та інші засоби обмеження рухомості), а також ст. 143 КПК України в частині можливості застосування під час виконання ухвали про здійснення приводу спеціальних засобів.

Під час виконання ухвали про здійснення приводу може виникнути питання щодо можливого проникнення до житла чи іншого володіння особи, щодо якої ухвалено рішення слідчого судді, суду про привід. Як зауважує Д. О. Савицький, працівники поліції можуть зіткнутися з тим, що їм буде відмовлено у проникненні до житла або іншого володіння, в якому знаходиться особа, яка підлягає приводу. У таких випадках особа, якій доручено виконання приводу, має право увійти до житла підозрюваного, обвинуваченого, свідка, які ухиляються від явки за викликом, лише за їх згодою. За відсутності такого вони можуть бути «захоплені» і доставлені до ініціатора виклику лише за межами житла. Це положення

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

поширюється і на ті випадки, коли така особа перебуває в житлі інших осіб (друзів, родичів). За таких обставин доставлення осіб, які ухиляються від явки до органу, що здійснює кримінальне провадження, стає проблематичним. Тоді за допомогою приводу не буде забезпечений нормальний перебіг кримінального провадження. Виходом із цієї ситуації, на думку Д. О. Савицького, є визнання підставою проникнення до житла чи до іншого володіння особи ухвали слідчого судді про здійснення приводу.⁷⁷

З одного боку, слід підтримати автора, оскільки ця проблема повинна вирішуватися на законодавчому рівні, у зв'язку з чим в КПК доречно передбачити засоби, які б дали змогу оперативно супроводжувати до слідчого, прокурора або суду осіб, які ухиляються від явки. Одночасно із тим, недоторканість житла та іншого володіння особи гарантується ст. 30 Конституції України, а в ст. 13 КПК України закріплено одну із засад кримінального провадження – недоторканість житла чи іншого володіння особи, згідно з якою не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим судовим рішенням, крім випадків, передбачених КПК.

Отже, на законодавчому рівні передбачено лише два випадки, коли на підставі ухвали слідчого судді, суду можна проникнути до житла чи іншого володіння особи без згоди особи, яка ним володіє: 1) з метою огляду; 2) з метою обшуку. І лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, слідчий, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи. Однак проникнення до житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді, суду з метою приводу ані в Конституції України, ані в КПК України не передбачено.

У практичній діяльності порушене питання носить досить проблемний характер, оскільки не має свого вирішення.

---

⁷⁷ Савицький Д. О. Підстави та процесуальний порядок застосування приводу у кримінальному провадженні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 163.

В ситуації, коли особа, яка підлягає приводу, відмовляється виконувати вимоги ухвали про здійснення приводу та не допускає до свого житла, оперативні працівники повинні знаходитись біля квартири або будинку підозрюваного в «очікуванні», коли особа покине своє приміщення. І лише після того, як особа покине межі свого житла, виконавці ухвали про здійснення приводу зможуть примусово супроводжувати її до слідчого, прокурора, судді.

Варіантом вирішення даної проблеми є закріплення на законодавчому рівні (ст. 30 Конституції України, ст.ст. 13, 143 КПК України) можливості проникати до житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді, суду в разі відмови особи, яка підлягатиме приводу, виконувати ухвали.

Ще одним проблемним питанням є відсутність у законі положення стосовно встановлення часових меж (часу доби), протягом яких допускається виконання приводу. З приводу цього варто взяти до уваги вимоги ст. 223 КПК України щодо заборони проводити слідчі (розшукові) дії в нічний час (з 22 до 6 години), крім невідкладних випадків. Убачається цілком логічним закріпити аналогічні правила при виконанні ухвали суду про здійснення приводу. Такий висновок обґрунтовується тим, що у більшості випадків свідок, підозрюваний доставляється саме для проведення слідчих (розшукових) дій. Якщо законом заборонено їх проведення у нічний час, то і виконання приводу в цей період доби також є недоцільним. Разом з тим слід наголосити, що з метою забезпечення ефективного проведення процесуальних дій за участю свідка або підозрюваного слідчий має заздалегідь узгодити з працівниками, які будуть виконувати ухвалу суду, час доставлення особи.

Окремо звернемо увагу, що в КПК України не передбачений порядок оформлення виконання ухвали про привід. На практиці за результатами приводу часто складається рапорт, у якому працівник, що виконував привід, указує дату та час доставлення особи до слідчого або прокурора, зазначає про умови доставлення особи, чи мало місце застосування заходів фізичного впливу тощо. Отже, оформлення виконання приводу

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

рапортом вважається допустимим, однак, на думку окремих правників, доцільно було б скласти відповідний протокол.⁷⁸

Особа, доставлена приводом, передається слідчому. Вважаємо, що працівник, який здійснив привід особи до слідчого, повинен забезпечити її присутність до того часу, який зазначений в ухвалі про здійснення приводу.

Іноді ухвалу про здійснення приводу виконати неможливо. Згідно з вимогами ч. 4 ст. 143 КПК України, у разі неможливості здійснення приводу особа, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, повертає її до суду з письмовим поясненням причин невиконання. Серед причин невиконання ухвал суду про здійснення приводу слід виділити такі: неможливість встановити особу за місцем проживання (частіше це стосується свідків); відсутність підозрюваного, щодо якого обраний запобіжний захід, не пов'язаний з триманням під вартою та домашнім арештом, за місцем проживання; хвороба свідків на час виконання ухвали тощо.

Про хворобу, а також інші обставини, що фактично перешкоджають виконанню приводу (довгочасна непередбачена перерва в русі транспорту, хвороба члена родини або наявність малолітніх дітей при неможливості доручити кому-небудь нагляд за ними тощо), оперативні працівники повинні негайно оповістити слідчого.

На жаль, у практичній діяльності трапляються випадки невиконання приводу із суб'єктивних мотивів виконавців ухвали, зокрема коли воно супроводжується формальним підходом до виконання приводу. Така ситуація має місце, коли працівники складають рапорт про неможливість виконання приводу «не виходячи з кабінету», вказуючи будь-яку причину неможливості його виконання. Зрозуміло, що така ситуація є неприпустимою, оскільки стає підставою для не проведення процесуальних дій зі свідком, підозрюваним і, як наслідок, спричиняє затягування досудового розслідування. Крім того, слідчому потрібно знову скласти клопотання про здійснення

---

⁷⁸ Поліщук Л. І. Проблемні питання застосування та здійснення примусового приводу в кримінальному процесі. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2009. № 22. С. 182.

приводу, звертатися до слідчого судді, що, звісно, зумовлює низку проблем як організаційного, так і тактичного характеру. У такому випадку, на переконання окремих правників, прокурору необхідно ініціювати питання щодо притягнення до відповідальності за невиконання ухвали суду про здійснення приводу насамперед працівників правоохоронних органів, яким доручено його здійснення, шляхом внесення відповідного подання.⁷⁹ Дійсно, вважаємо, що за кожним фактом «зриву» здійснення приводу з вини працівників, які виконують ухвалу, повинні проводитись службові перевірки, а до винних вживатися заходи дисциплінарного впливу. Однак дисциплінарне покарання працівників, які не виконали привід, не сприятиме здійсненню швидкого та повного розслідування кримінальних правопорушень. Цілі, для досягнення яких викликалися особи, досягнуті не будуть, оскільки слідчому, перш за все, потрібна їх присутність під час проведення процесуальних дій. Тому, беззаперечно, успішне виконання завдань досудового розслідування залежить від ефективної взаємодії слідчого з працівниками інших підрозділів органів Національної поліції, зокрема й під час застосування приводу.

6.2. Взаємодія слідчого з учасниками кримінального провадження під час застосування тимчасового доступу до речей і документів

За загальною статистикою, серед клопотань, які розглядаються слідчими суддями під час досудового розслідування, близько 70 % становлять саме клопотання про застосування заходу забезпечення кримінального провадження у вигляді тимчасового доступу до речей і документів. Тим більше, з року в рік цей відсоток збільшується. Це обумовлюється тим, що речі та документи мають важливе доказове значення у кримінальному провадженні, а отже отримання до них доступу є необхідним

---

⁷⁹ Рогатюк І. В. Виконання ухвали про здійснення приводу як передумова оперативного розгляду кримінальних проваджень. *Вісник прокуратури*. 2013. № 2. С. 41.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

як з метою встановлення обставин вчиненого злочину, так і винних осіб у його вчиненні.⁸⁰ Однак неоднозначні підходи науковців і практиків до розуміння, а отже й правозастосування досліджуваного інституту створюють певні складнощі у практичній діяльності правоохоронних органів і суду. У зв'язку з цим виникає потреба у поглибленому вивченні інституту тимчасового доступу до речей і документів, що обумовлює актуальність розглядуваних питань.

Загальною метою тимчасового доступу до речей і документів є збирання доказів та встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження. Тобто мета його проведення збігається з метою слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, проте процесуальний порядок їх здійснення відрізняється.

У положенні ч. 1 ст. 159 КПК України закріплено три способи здійснення тимчасового доступу до речей і документів, зокрема: ознайомлення з ними; виготовлення копій; вилучення речей і документів (здійснення їх виїмки). Кожен із перерахованих способів має свої особливості, насамперед у частині здійснення та фіксування, які слід брати до уваги під час їх правозастосування. Зокрема, закон вимагає залишення опису лише у разі вилучення речей і документів. Разом із тим, у КПК України взагалі не передбачено вимоги щодо складання протоколу тимчасового доступу до речей і документів. З цього питання в юридичних джерелах зустрічаються різні позиції. Так, одні автори вважають за доцільне складати такий протокол з дотриманням вимог ст. 104 КПК України та ч. 5 ст. 237 КПК України, а у разі вилучення речей і документів бажано використовувати технічні засоби фіксування,⁸¹ а інші вказують про недоцільність цього, адже положеннями глави 15 КПК України, що безпосередньо регламентують порядок

---

⁸⁰ Глобенко Г. І. Тимчасовий доступ до речей і документів як захід забезпечення кримінального провадження. *Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 14 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 32–33.

⁸¹ Зразки процесуальних документів (досудове розслідування) : наук.-практ. посіб. / О. І. Перепелиця, С. Є. Кучерина, В. В. Федосєєв та ін. Харків : Право, 2015. С. 498–500.

застосування тимчасового доступу до речей і документів, не передбачено складання такого протоколу.⁸²

Таким чином, зважаючи на необхідність документального закріплення доказів, вважаємо позитивною практику тих слідчих, які складають означений протокол, оскільки: по-перше, це є свідченням проведення тимчасового доступу до речей і документів; по-друге, відсутність фіксації ходу і результатів проведення процесуальної дії веде до визнання отриманих доказів недопустимими. У такому разі опис буде додатком до протоколу, що відповідає положенням ст. 105 КПК України, тому слідчому, прокурору слід неухильно дотримуватися вимог указаної статті.⁸³

Якщо ж тимчасовий доступ до речей і документів здійснено способом ознайомлення з ними, то слідчому, прокурору також слід скласти протокол про це, після чого він долучається до матеріалів кримінального провадження. У протоколі про ознайомлення з речами чи документами вважаємо за необхідне відобразити точну назву речі чи документа та сторінки, з якими ознайомлювалися. При його складанні слід дотримуватися вимог ст. 104 КПК України.

У випадку здійснення тимчасового доступу до речей і документів шляхом копіювання документів слідчому, прокурору також доцільно складати протокол, а перелік скопійованих документів відобразити в описі, який буде додатком до протоколу.

Проте чинний КПК України не містить спеціальних вимог до складання опису, крім зазначення у ньому переліку вилученого. Опис, як документ, повинен бути оформлений у відповідності до загальних вимог до паперового документа. У даному випадку метою складання опису є фіксація проведення процесуальної дії у кримінальному провадженні.

---

⁸² Кузубова Т. О. Процесуальні аспекти застосування тимчасового доступу до речей і документів стороною захисту. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2016. № 4 (75). С. 89.

⁸³ Абламський С. Є. Особливості здійснення тимчасового доступу до електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2017. № 2 (78). С. 240–241.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

Слід пам'ятати, що КПК України не дозволяє слідчим доручати виконання ЗЗКП оперативним працівникам (ст. 41 КПК України). І як ми вже наголошували, законодавець дозволив слідчому і прокурору доручати працівникам оперативних підрозділів проводити тільки слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії (п. 5 ч. 2 ст. 36, п. 3 ч. 2 ст. 40, ст. 41 КПК України). Проте доручити саме виконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів працівникам оперативних підрозділів слідчий та прокурор самостійно не мають права. Такі законодавчі прогалини призводять до виникнення прикладних проблем під час проведення досудового розслідування. Зокрема, як свідчить практичний досвід автора, тимчасовий доступ до речей і документів застосовується у більшості кримінальних проваджень, що об'єктивно зумовлено методикою їх розслідування. Утім, практичне виконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів у процесуальній формі, передбаченій ст. 165 КПК України, займає тривалий час. До того ж у середньому слідчий одночасно розслідує більше ста кримінальних проваджень, а максимальний строк дії ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів становить не більше одного місяця (п. 7 ч. 1 ст. 164 КПК України).

Разом із наведеним важко не звернути увагу, що слідчому, прокурору вкрай необхідна допомога працівників оперативних підрозділів при виконанні ухвал слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів. У зв'язку з цим існує практика надання ухвалою слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів дозволу на її виконання слідчому, прокурору та одному або кільком працівникам оперативного підрозділу із зазначенням їх прізвищ, імен та по батькові, на підставі відповідного прохання, викладеного у клопотанні про тимчасовий доступ до речей і документів. Також існує практика надання слідчим суддею права слідчому доручати здійснення тимчасового

доступу іншим працівникам правоохоронних органів за дорученням або постановою цього слідчого.⁸⁴

Правовим підґрунтям вказаного слугує віднесення законодавцем ст. 41 КПК України, що регламентує діяльність працівників оперативних підрозділів у кримінальному провадженні, до параграфу 2 «Сторона обвинувачення» глави 3 КПК України та неурегульованість у кримінальному процесуальному законодавстві України питання щодо виконання працівниками оперативних підрозділів процесуальних дій на підставі дозволу, ухваленого слідчим суддею, судом, при одночасній можливості виконання слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій вказаними працівниками на підставі доручення слідчого, прокурора. З приводу цього у наукових джерелах цілком слушно зауважується, що виконання співробітниками оперативних підрозділів тимчасового доступу до документів може призвести до визнання судом доказів, які містяться в документах, недопустимими лише за формальними підставами.⁸⁵ Дійсно, з таким твердженням важко не погодитись, при цьому слід додати, що це стосується не тільки документів, а й речей. Більш того, законодавець наполягає на додержанні розумних строків досудового розслідування (п. 21 ч. 1 ст. 7, ст. 28 КПК України), що під час здійснення тимчасового доступу до речей і документів без відповідної взаємодії слідчого, прокурора з працівниками оперативних підрозділів ускладнено, а часом навіть неможливо.⁸⁶

---

⁸⁴ Канфуї І. Тимчасовий доступ до речей і документів як засіб отримання доказів. *Застосування положень КПК України: проблеми та шляхи їх вирішення* : збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (до 3-ї річниці КПК України). Ірпінь : Вид-во Національного університету ДПС, 2015. С. 138–142.

⁸⁵ Домбай М. Процесуальні повноваження слідчого та прокурора при забезпеченні тимчасового доступу до документів. *Застосування положень КПК України: проблеми та шляхи їх вирішення* : збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (до 3-ї річниці КПК України). Ірпінь : Вид-во Національного університету ДПС, 2015. С. 125–129.

⁸⁶ Кузубова Т. А. Теоретические и прикладные вопросы определения цели временного доступа к вещам и документам. *Закон и жизнь*. 2016. № 3/3. С. 21–24.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

Серед іншого, однією з причин відмови в задоволенні клопотань стало невиконання вимог ч. 2 ст. 93 КПК України при зверненні до слідчих суддів. В інших випадках у клопотаннях недостатньо аргументовано подальше використання отриманих у ході проведення тимчасового доступу до речей і документів даних як доказів у кримінальному провадженні.⁸⁷

Поряд із викладеним, слідчі судді також припускають порушення положень КПК України. Наприклад, ухвалою слідчого судді Куп'янського міськрайонного суду Харківської області у кримінальному провадженні № 12015220370003161 від 13.12.2015 за ознаками вчинення кримінального правопорушення – злочину, передбаченого ч. 3 ст. 190 КК України, оперативному співробітнику Куп'янського ВП ГУНП України в Харківській області за дорученням слідчого надано дозвіл на тимчасовий доступ до речей і документів. Проте, відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК України, слідчий уповноважений доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам. Тобто це ті процесуальні дії, які передбачені главою 20 КПК України «Слідчі (розшукові) дії» та главою 21 КПК України «Негласні слідчі (розшукові) дії». При цьому, відповідно до п. 5 ч. 2 ст. 131 КПК України, тимчасовий доступ до речей і документів (глава 15 КПК України) законодавцем віднесено до заходів забезпечення кримінального провадження, проведення яких покладено лише на слідчого. Таким чином, згідно з положеннями КПК України, слідчий не має права доручати виконання ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів.⁸⁸

---

⁸⁷ Про посилення нагляду за додержанням законодавства органами внутрішніх справ при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження : лист-орієнтування Генеральної прокуратури України від 04.02.2015 № 04/2/4-1191.

⁸⁸ Абламський С. Є. Окремі питання додержання вимог КПК України при застосуванні тимчасового доступу до речей і документів. *Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 14 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 9–10.

*Присвячено відзначенню 25-річчя
Харківського національного університету внутрішніх справ*

У той же час, згідно з пунктом 17.2 листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження» від 05.04.2013, особа, яка зазначена в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів як володілець речей або документів, зобов'язана згідно з ч. 1 ст. 165 КПК України надати тимчасовий доступ до визначених в ухвалі речей або документів особі, вказаній у відповідній ухвалі слідчого судді, суду, або ж особі, уповноваженій на здійснення тимчасового доступу на підставі доручення слідчого.⁸⁹ З контексту змісту наведеного листа ВСУ вбачається, що слідчий наділений повноваженням надавати іншій особі доручення на здійснення тимчасового доступу до речей і документів, що явно суперечить вимогам КПК України і не може бути реалізовано на практиці.

Подібна позиція суддів ВССУ висловлена в узагальненій судовій практиці щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, а саме вказано, що оперативні підрозділи мають право звертатися до слідчих суддів першої інстанції з клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів у порядку, встановленому ст.ст. 159-166 КПК України. Разом із тим, у цьому ж листі зазначено, що ані Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», ані КПК України не регламентовано процедуру ініціювання такого клопотання. З огляду на це судді ВССУ рекомендують, щоб таке клопотання подавалося керівником відповідного оперативного підрозділу або його заступником за погодженням

---

⁸⁹ Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження : лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 05.04.2013 № 223-558/0/4-13. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0558740-13>.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

з прокурором.⁹⁰ Але така позиція порушує вимоги ст.ст. 9, 40, 41, 159-166 КПК України, оскільки, по-перше, учасниками (суб'єктами) ініціювання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів є лише сторони кримінального провадження, до яких оперативні підрозділи не відносяться; по-друге, оперативні підрозділи не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотанням до слідчого судді чи прокурора (ч. 2 ст. 40 КПК України); по-третє, отримані в такий спосіб докази будуть вважатися недопустимими.⁹¹

Отже, можна констатувати, що положення наведених листів суперечать вимогам КПК України, що ставить під сумнів отримання в такий спосіб доказів, адже вони є недопустимими і не можуть бути використані при прийнятті процесуальних рішень, а також на них не може посилатися суд при ухваленні судового рішення (ст. 86 КПК України).

Принагідно слід відмітити той факт, що в умовах дії чинного КПК України в слідчих підрозділах Національної поліції склалася практика доручення одному слідчому виконання однорідних ЗЗКП, зокрема це стосується проведення тимчасового доступу до речей і документів у операторів мобільного зв'язку. Так, слідчого, що спеціалізується на проведенні цього заходу, включають до слідчої групи в усіх провадженнях, де необхідно його провести. Ця процесуальна дія пов'язана з виїздом до м. Києва, що потребує часу та матеріальних ресурсів. Слідчий виїжджає по мірі накопичення нереалізованих ухвал слідчого судді щодо здійснення тимчасового доступу до речей і документів у операторів мобільного зв'язку. Нерідко таких ухвал буває

---

⁹⁰ Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження від 07.02.2014 : Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0001740-14>.

⁹¹ Абламський С. Є. Окремі питання додержання вимог КПК України при застосуванні тимчасового доступу до речей і документів. *Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 14 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 9–10.

досить багато. В такому випадку доречно створити СОГ у всіх відповідних кримінальних провадженнях, до складу якої включити оперативного працівника. Така необхідність та доцільність зумовлена тим, що слідчий разом із працівником оперативного підрозділу встигнуть за один робочий день скласти всі описи за результатами вилучення роздруківок телефонних з'єднань. При цьому саме слідчий, як особа уповноважена законом на здійснення вказаної процесуальної дії, підпише ці описи, а оперативний працівник проставить свій підпис як учасник, що залучався для її проведення.

Як бачимо, коли закон не передбачає взаємодію, у необхідних випадках доречно відшукувати шляхи подолання законодавчих прогалин. Це зумовлено практичними потребами сьогодення, що загалом не суперечить вимогам КПК України, але якнайкраще сприяє досягненню завдань кримінального провадження, а саме швидкості та повноті розслідування.

До того ж варто дотримуватись правила, що ефективна взаємодія можлива лише тоді, коли між працівниками відповідних органів і підрозділів є взаєморозуміння. В іншому разі взаємодія, яка навіть передбачена чинним законодавством, без бажання здійснювати її на рівні виконавців не буде мати позитивного результату для розслідування кримінального провадження.

Окремо звернемо увагу на порядок застосування тимчасового доступу до речей і документів у складі слідчої групи. Зокрема, згідно з положеннями статей 39, 40 КПК України, слідчі, які проводять досудове розслідування конкретного кримінального провадження у складі слідчої групи, створеної керівником органу досудового розслідування, мають однакові повноваження щодо проведення процесуальних дій у цьому кримінальному провадженні. У такому випадку у клопотанні старшого слідчої групи про проведення тимчасового доступу до речей і документів необхідно було б вказувати прізвища всіх слідчих, які входять до складу слідчої групи (на випадок можливого захворювання кого-небудь з них, виїзду у відрядження тощо), що було б підставою для слідчого судді доручити такі дії усім слідчим слідчої групи для виконання вказаного.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

Відповідно до положень статей 164, 165 КПК України, виконати ухвалу суду, слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів має право тільки та особа, прізвище, ім'я та по батькові якої вказано в ухвалі. Таким чином, якщо ж в ухвалі слідчого судді, суду вказано прізвище, ім'я та по батькові конкретного слідчого, якого включено до складу слідчої групи, то правом виконати ухвалу слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів наділений лише той слідчий, який вказаний в ухвалі.

Отже, на наш погляд, слідчий суддя при винесенні ухвали про надання дозволу про тимчасовий доступ до речей і документів може зазначити одночасно декількох працівників поліції лише в тому випадку, коли ними є слідчі, які включені до слідчої групи та прізвища яких зазначалися у відповідному клопотанні старшого слідчої групи. Вважається, що прізвище працівника оперативного підрозділу в ухвалі слідчого судді вказуватися не може, оскільки, як ми вже відмічали, така особа може виконувати лише доручення з проведення слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій.

Особливості здійснення тимчасового доступу до електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку

Відповідно до вимог другого абзацу ч. 1 ст. 159 КПК України, тимчасовий доступ до електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку здійснюється шляхом зняття копії інформації, що міститься в таких електронних інформаційних системах або їх частинах, мобільних терміналах систем зв'язку, без їх вилучення. Виняток із цього загального правила становлять лише речі і документи, зазначені у ст. 161 КПК України, а саме: листування або інші форми обміну інформацією між захисником та його клієнтом або будь-якою особою, яка представляє його клієнта, у зв'язку з наданням правової допомоги; об'єкти, які додані до такого листування або інших форм обміну інформацією. Поряд із тим, у ст. 162 КПК України закріплений чіткий перелік речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, з огляду на що законом передбачений спеціальний порядок доступу до них.

*Присвячено відзначенню 25-річчя
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Вказаний різновид тимчасового доступу до речей і документів розповсюджений під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 212 КК України, – ухилення від сплати податків. Слідчий отримує ухвалу в порядку ст. 159 КПК України, яка дозволяє йому у сторони кримінального провадження вилучити все, що тільки зможе, насамперед документи, комп'ютери, прилади зв'язку та ін. При цьому трапляються випадки, коли як клопотання слідчого, прокурора, так і ухвала слідчого судді містить грубі порушення вимог ч. 2 ст. 159 КПК України. Наприклад, ухвалою слідчого судді Орджонікідзевського районного суду міста Маріуполя Донецької області надано старшому слідчому з ОВС першого відділу фінансових розслідувань слідчого управління ГУ ДФС у Донецькій області тимчасовий доступ до речей, а саме: ноутбука «ASUS»; системного блока чорного кольору з написом Frime; системного блока чорного кольору з написом Frime; системного блока чорного кольору з написом Frime; системного блока червоно-чорного кольору; системного блока чорного кольору з написом Frime; системного блока чорного кольору з написом Frime; печатки ТОВ «Росьфарм» «Для документів»; печатки ТОВ «Росьфарм» «Для накладних»; системного блока «Everest» № SU 698748 чорного кольору; системного блока чорного кольору з написом Frime; системного блока чорного кольору з написом FrimeCom; системного блока чорного кольору з написом FrimeCom⁹². Але колегія суддів судової палати у кримінальних справах Апеляційного суду Донецької області скасувала дану ухвалу і визнала, що органом досудового розслідування та слідчим суддею були грубо порушені вимоги ч. 2 ст. 159 КПК України, оскільки серед речей, до яких слідчий суддя надав тимчасовий доступ, більшість відноситься до електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку.

Варто зауважити, що частинами електронної інформаційної системи, як правило, можуть бути: база даних,

---

⁹² Ухвала слідчого судді Орджонікідзевського районного суду міста Маріуполя Донецької області від 08.06.2016. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/58204175>.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

система управління базою даних, клієнтське програмне забезпечення тощо.

Стосовно ж здійснення тимчасового доступу до електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку, то в цьому випадку слідчий залишає інформацію, що міститься в них, оскільки робить копії цієї інформації. У разі неможливості здійснення копіювання інформації з технічних причин, у тому числі зашифрованої, вилучення інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку проводиться у межах граничного строку, передбаченого КПК, та має бути таким, що дає достатньо часу для дешифровки та/або огляду інформації, після чого вони повинні бути якнайшвидше повернуті володільцю, окрім випадків, визначених у ч. 1 ст. 100 КПК України (ст.ст. 160-166, 170-174).

Копії інформації, що міститься в таких електронних інформаційних системах або їх частинах, мобільних терміналах систем зв'язку, мають вилучатися з використанням програмно-апаратних комплексів, які мають позитивний експертний висновок за результатами державної експертизи у сфері технічного захисту інформації. У такому разі фактичні дані, отримані шляхом копіювання з використанням зазначених комплексів, слід вважати допустимим доказом у кримінальному провадженні.

З метою забезпечення ефективного проведення зазначеної процесуальної дії, яка є вкрай специфічною та потребує особливих знань, доцільним є залучення до її проведення спеціаліста та/або представника уповноваженого (спеціалізованого) оперативного підрозділу Національної поліції чи Служби безпеки України, який діє з дотриманням вимог положень ст. 41 КПК України.⁹³

У випадку відмови володільця добровільно виконати ухвалу про тимчасовий доступ до електронних інформаційних

---

⁹³ Демедюк С.В. Актуальні питання впровадження процесуальних механізмів з протидії розповсюдженню інформації з протиправним змістом в мережі інтернет. *Актуальні проблеми досудового розслідування: матеріали міжвідомчої наук.-практ. конф.* (Київ, 5 липн. 2017 р.). К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 73–77.

систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку слідчий, прокурор звертається з клопотанням про проведення обшуку. Дозвіл на проведення обшуку задовольняється судами за умови надання слідчим доказів та обґрунтувань вчинення злочину і доведеності, обґрунтованості, виправданості заходів впливу з огляду на ступінь тяжкості кримінального порушення. У клопотанні слідчого про обшук повинна міститися вичерпна інформація про конкретні речі, документи, а також осіб, яких планується відшукати. Дана інформація обов'язково повинна дублюватись в ухвалі слідчого судді.

Під час проведення обшуку має бути залучений спеціаліст, який володіє знаннями щодо особливого порядку зняття інформації з серверного обладнання і який міг би визначити конкретне серверне обладнання, котре підлягає вилученню. Таке тимчасове вилучення електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку для вивчення фізичних властивостей, які мають значення для кримінального провадження, здійснюється лише у разі, якщо вони безпосередньо зазначені в ухвалі суду згідно з положеннями ст. 168 КПК України.⁹⁴

Звернемо увагу на те, що під час обшуку якихось особливостей вилучення електронних інформаційних систем або їхніх частин, мобільних терміналів систем зв'язку чинне кримінальне процесуальне законодавство не передбачає. А ось стосовно тимчасового доступу (ст. 159 КПК України) до електронних інформаційних систем або їхніх частин, мобільних терміналів систем зв'язку чітко передбачено, що необхідно знімати копію інформації, яка в них міститься, а не вилучати їх. Згідно з ч. 7 ст. 236 КПК України, слідчі, вилучаючи речі (у даному випадку це серверне обладнання), повинні оглянути його та встановити обставини, що мають значення для кримінального провадження.

---

⁹⁴ Абламський С. Є. Особливості здійснення тимчасового доступу до електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2017. № 2 (78). С. 241.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

Відповідно до положень ч. 1, 2 ст. 100 КПК України, речовий доказ або документ, вилучений тимчасовим доступом, зберігається у сторони кримінального провадження, яка його вилучила. Сторона кримінального провадження повинна зберігати вилучене у стані, придатному для використання у кримінальному провадженні. Слідчий, прокурор зобов'язані оглянути, сфотографувати та докладно описати у протоколі огляду речові докази, які вилучені.

На підставі вимог ч. 2 ст. 100 КПК України сторона обвинувачення здійснює зберігання речових доказів за правилами, передбаченими Порядком зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження.⁹⁵ З-поміж іншого, у пунктах 3, 7 вказаного Порядку закріплено, що речові докази, за винятком документів, які зберігаються разом з матеріалами кримінального провадження, повинні бути належним чином упаковані та опечатані; спосіб упаковки повинен забезпечувати неможливість підміни або зміни вмісту без порушення її цілісності та схоронність вилучених (отриманих) речових доказів від пошкодження, псування, погіршення або втрати властивостей, завдяки яким вони мають доказове значення; вилучені (отримані) стороною обвинувачення речові докази зберігаються разом з матеріалами кримінального провадження в індивідуальному сейфі (металевій шафі) слідчого, який здійснює таке провадження; речові докази, в тому числі документи, які за своїми властивостями (габаритами, кількістю, вагою, об'ємом) не можуть зберігатися разом з матеріалами кримінального провадження, зберігаються у спеціальних приміщеннях органу, у складі якого функціонує слідчий підрозділ, що

---

⁹⁵ Порядок зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження: постанова Кабінету Міністрів України від 19.11.2012 № 1104. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1104-2012-p/paran6#n6>.

обладнані сейфами (металевими шафами), стелажами, оббитими металом дверима, ґратами на вікнах, охоронною та протипожежною сигналізацією.

Отже, можемо констатувати, що положення чинної глави 15 КПК України потребують відповідних змін і корективів. Вважаємо, що сформовані нами пропозиції та рекомендації щодо застосування інституту тимчасового доступу до речей і документів у подальшому будуть сприяти підвищенню професійного рівня працівників слідчих підрозділів Національної поліції України, а також забезпечать одноманітне його правозастосування.

6.3. Взаємодія слідчого з підрозділами органів Національної поліції під час застосування домашнього арешту

Домашній арешт входить до системи запобіжних заходів і полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби (ч. 1 ст. 181 КПК України). Порядок застосування даного виду запобіжного заходу такий же, як і інших запобіжних заходів: під час досудового розслідування – слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або за клопотанням прокурора, а під час судового провадження – судом за клопотанням прокурора.

Якщо порядок застосування усіх запобіжних заходів (особистого зобов'язання, особистої поруки, застави, домашнього арешту, тримання під вартою) однаковий, то порядок виконання та контролю за застосуванням домашнього арешту відрізняється від інших запобіжних заходів. Згідно з вимогами ч. 3 ст. 181 КПК України, ухвала про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту передається для виконання органу Національної поліції за місцем проживання підозрюваного, обвинуваченого.

Орган, уповноважений на здійснення контролю за належним дотриманням правил домашнього арешту, окрім положень КПК України, у своїй діяльності також керується

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

Інструкцією про порядок виконання органами Національної поліції ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту, затвердженою наказом МВС України від 13.07.2016 № 654 (далі – Інструкція № 654).⁹⁶

Структурний підрозділ, який буде здійснювати контроль за виконанням підозрюваним обов'язків, покладених у зв'язку із застосуванням домашнього арешту, визначається начальником органу Національної поліції. На практиці частіше такі функції виконують дільничні офіцери поліції, рідше – оперативні працівники. Після цього керівник структурного підрозділу зобов'язаний поставити на облік підозрюваного і забезпечити контроль за його поведінкою.

Відповідно до положень підпункту 4 пункту 2 розділу III Інструкції № 654, поліцейський, якому доручено здійснювати безпосередній контроль за поведінкою підозрюваного, повинен протягом доби з моменту внесення відомостей до комп'ютерного обліку про поставлення на облік підозрюваного письмово поінформувати слідчого. Копію листа-повідомлення поліцейський долучає до контрольної-наглядової справи. У листі-повідомленні слідчому зазначається про службову необхідність письмового (факсимільним зв'язком, каналами електронної пошти) сповіщення органу Національної поліції про: а) виклик особи або надання їй дозволу на виїзд із населеного пункту – завчасно, але не пізніше ніж за добу до дати залишення місця відбування домашнього арешту; б) зміну запобіжного заходу, ухвалення виправдувального вироку чи закриття кримінального провадження – невідкладно, але не пізніше 24 годин після отримання інформації про прийняте рішення.

---

⁹⁶ Про затвердження Інструкції про порядок виконання органами Національної поліції ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту: наказ МВС України від 13.07.2016 № 654. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1087-16>.

Слід звернути увагу, що у разі неможливості негайного поставлення на облік підозрюваного у зв'язку з відсутністю його за адресою житла, зазначеного в ухвалі слідчого судді, про це письмово повідомляється слідчий.

Періодичність відвідування підозрюваного за місцем проживання визначається начальником органу Національної поліції. Якщо згідно з умовами застосованого запобіжного заходу підозрюваному заборонено залишати житло цілодобово, відвідування його місця проживання повинно здійснюватися не рідше одного разу на 7 днів (п. 7 п. 2 розділу III Інструкції № 654).

Поліцейський, якому доручено здійснювати безпосередній контроль за поведінкою підозрюваного, повинен складати рапорт про результати кожного відвідування житла підозрюваного, який після доповіді керівникові органу Національної поліції долучає до контрольно-наглядової справи.

У разі встановлення обставин, що свідчать про порушення підозрюваним покладених на нього обов'язків, поліцейський зобов'язаний:

1) зафіксувати факт порушення покладених обов'язків шляхом складання мотивованого рапорту. Відібрати письмові пояснення з приводу виявлених порушень у підозрюваного, членів його сім'ї, сусідів або інших свідків події за їх згодою. Зміст складеного рапорту та відібраних пояснень доповісти керівникові органу Національної поліції;

2) у разі відсутності підозрюваного за місцем проживання негайно повідомити про це орган Національної поліції та вжити заходів для встановлення місця його перебування;

3) забезпечити невідкладне інформування усно засобами зв'язку, а надалі – письмово про виявлені факти порушень слідчого та прокурора.

Проблемним питанням, яке іноді виникає у практичній діяльності, є виконання домашнього арешту, коли підозрюваний захворів і його слід госпіталізувати. У такому випадку потрібна зміна місця перебування підозрюваного: з його житла на медичний заклад. У положеннях КПК України порядок виконання домашнього арешту за умов, коли особа захворіла та її слід терміново госпіталізувати, не передбачений.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

З метою вирішення окресленої проблеми 15 травня 2015 року до ВР України було подано проект Закону України «Про внесення змін до КПК України (щодо забезпечення конституційних прав учасників кримінального провадження при визначенні та застосуванні запобіжних заходів) від № 2870,⁹⁷ в якому пропонувалось закріпити такі положення: «У разі необхідності отримання медичної допомоги, підозрюваний, обвинувачений має право залишати житло, повідомивши орган, в провадженні якого знаходиться кримінальне провадження. ... Після одержання такого повідомлення, орган, в провадженні якого знаходиться кримінальне провадження, зобов'язаний невідкладно вжити заходів для забезпечення належного контролю за підозрюваним, обвинуваченим у місці надання медичної допомоги та по дорозі до їх розташування». Однак даний законопроект було відкликано, а отже й відповідні зміни до КПК України не внесено, у зв'язку з чим проблема виконання домашнього арешту в разі госпіталізації підозрюваного не вирішена.

У пункті 6 розділу III Інструкції № 654 указано, що у разі надходження повідомлення про захворювання підозрюваного та поміщення його на стаціонарне лікування до закладу охорони здоров'я начальник органу Національної поліції негайно організовує перевірку зазначених у повідомленні обставин. Перевірка такого повідомлення проводиться у строк, що не перевищує 12 годин з моменту його надходження. Підтверджена інформація про неможливість подальшого перебування підозрюваного в зазначеному в ухвалі житлі надсилається слідчому. Отже, у вказаному нормативно-правовому акті лише вказується, що в разі необхідності у лікуванні підозрюваного поза межами житла, в якому він перебуває під домашнім арештом, після проведення відповідної перевірки про це слід повідомити слідчого.

---

⁹⁷ Проект Закону України «Про внесення змін до КПК України (щодо забезпечення конституційних прав учасників кримінального провадження при визначенні та застосуванні запобіжних заходів) від 15.05.2015 № 2870. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55153.

У контексті наведеного постає питання: чи слід вважати медичний заклад місцем, де можна утримувати підозрюваного під домашнім арештом? Натомість ані в КПК України, ані в Інструкції № 654 відповіді на це питання немає. Для порівняння зазначимо, що згідно з ч. 11 ст. 107 КПК Російської Федерації, якщо за медичними показаннями підозрюваний чи обвинувачений був доставлений до закладу охорони здоров'я та госпіталізований, то до вирішення судом питання про зміну або скасування запобіжного заходу щодо підозрюваного або обвинуваченого продовжують діяти встановлені судом заборони. Місцем виконання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту вважається територія відповідного закладу охорони здоров'я.⁹⁸

Питання стосовно зміни місця знаходження особи, яка перебуває під домашнім арештом, у разі її госпіталізації неодноразово піднімалось на науковому рівні. Так, М.Й. Вільгушинський та Ю.А. Ліхолетова позитивно ставляться до того, щоб з урахуванням стану здоров'я підозрюваного чи обвинуваченого місцем його утримання під домашнім арештом був визначений лікувальний заклад.⁹⁹ Аналогічну позицію підтримує і О.Н. Агакерімов,¹⁰⁰ пропонуючи доповнити ст. 181 КПК України новою сьомою частиною з цього питання.

На наше переконання, внесення таких змін є доцільним, оскільки в разі госпіталізації особи, яка знаходиться під домашнім арештом, змінюється місце її перебування. Втім, на сьогодні таких положень у КПК України не передбачено, і тому постає питання: як діяти слідчому, якого сповістили про

---

⁹⁸ Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации : Закон Российской Федерации от 18.12.2001 № 174-ФЗ (с изменениями и дополнениями, вступившими в силу с 12.11.2018). URL : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34481/.

⁹⁹ Вільгушинський М. Й., Ліхолетова Ю. А. До питання застосування домашнього арешту як запобіжного заходу відповідно до Кримінального процесуального кодексу України. *Адвокат*. 2012. № 11. С. 10.

¹⁰⁰ Агакерімов О. Н. Зміна місця виконання домашнього арешту як проблемний аспект сфери застосування цього запобіжного заходу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». 2015. № 4. С. 84.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

госпіталізацію підозрюваного, – чи звертатись до слідчого судді з клопотанням про зміну домашнього арешту на інший запобіжний захід, або ж не звертатись і вважати лікарню місцем виконання домашнього арешту? Зрозуміло, що дана прогалина повинна бути врегульована на законодавчому рівні. Вважаємо, що в такому разі цілком логічно передбачити в КПК України положення, відповідно до якого тимчасовим місцем утримання підозрюваного під домашнім арештом може бути визначено лікувальну установу. Поряд із цим, зміни з цього питання повинні бути внесені і до Інструкції № 654. Зазначений момент потребує невідкладного вирішення, адже він не є суто теоретичним, а безпосередньо стосується правозастосування.

Окрему увагу слід приділити питанню співпраці уповноважених осіб під час виконання ухвали слідчого судді про обрання домашнього арешту в частині застосування до підозрюваних електронних засобів контролю (далі – ЕЗК).

Відповідно до вимог закону, ЕЗК можуть бути застосовані не лише під час домашнього арешту, але й під час обрання інших запобіжних заходів, не пов'язаних із позбавленням волі. Тим часом на практиці найчастіше ЕЗК застосовуються саме під час обрання для особи запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту.

Варто зазначити, що ЕЗК застосовувалися раніше і застосовуються сьогодні до підозрюваних, обвинувачених та засуджених у США, Польщі та в інших державах світу. Наприклад, в Ізраїлі, за клопотанням адвоката, рішення про застосування електронного запобіжного заходу (тобто домашнього арешту) може бути прийнято судом щодо осіб, які перебувають під слідством, котрі зобов'язані носити електронні браслети, що передають сигнал в поліцію про його місце розташування. У Франції, Південній Кореї вони застосовуються як вид покарання, а в Австрії електронні ножні браслети надягають на тих, хто достроково-умовно звільнений та хто був засуджений на терміни до 1 року.¹⁰¹ У Швейцарії домашній

---

¹⁰¹ Дидюк І. Л. Застосування електронних засобів контролю: порівняльний аналіз. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2014. № 1 (32) С. 158.

арешт здійснюється в якості заходу покарання щодо осіб, які засуджені не більше ніж на три місяці позбавлення волі, а саме застосовується система електронного моніторингу. Сутність останньої полягає в тому, що до засудженого прикріплюється манжета зі спеціальним передавачем з радіосигналом на комп'ютер в офісі управління виконання покарання (у комп'ютер закладено режим для кожного піднаглядного: навчання, робота, будинок, маршрути пересування тощо), а в разі порушення останнім свого розкладу автоматично спрацьовує сигналізація на пульті.¹⁰²

Відповідно до ч. 2. ст. 195 КПК України, ЕЗК можуть застосовуватися:

1) слідчим на підставі ухвали слідчого судді, суду про обрання стосовно підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу, не пов'язаного з позбавленням волі, якою на останнього покладено відповідний обов'язок;

2) працівниками органу Національної поліції на підставі ухвали слідчого судді, суду, якою щодо підозрюваного, обвинуваченого обрано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту.

Наказом МВС України від 08.06.2017 № 480 затверджено Порядок застосування електронних засобів контролю (далі – Порядок застосування ЕЗК).¹⁰³ Розглядаючи питання взаємодії органів і підрозділів у разі застосування ЕЗК під час досудового розслідування, слід виділити такі основні положення.

Застосування ЕЗК поліцейським, який виконує ухвалу слідчого судді про обрання домашнього арешту.

Поліцейський, який виконує ухвалу, зобов'язаний скласти протокол про застосування ЕЗК із зазначенням часу його активації. Копію зазначеного протоколу слід надіслати до підрозділу ГУНП, на який покладено обов'язок здійснення

---

¹⁰² Мельников В. Ю. Проблемы применения домашнего ареста как меры пресечения. *Журнал российского права*. Ростов-на-Дону, 2007. № 3. С. 78.

¹⁰³ Про затвердження Порядку застосування електронних засобів контролю: наказ МВС України від 08.06.2017 № 480. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0860-17>.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

електронного моніторингу за місцезнаходженням таких осіб. Крім того, протокол про застосування електронного засобу контролю долучається до матеріалів кримінального провадження.

Якщо досудове розслідування здійснюється слідчими іншого за територіальністю органу поліції або прокуратурою, слідчими органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів безпеки чи органів державного бюро розслідувань, підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України (далі – детективи НАБУ) протокол про застосування електронного засобу контролю надсилається супровідним листом слідчому того органу чи підрозділу, яким здійснюється досудове розслідування (п. 6 п. 5 розділу II Порядку застосування ЕЗК).

Якщо підозрюваний відмовляється від закріплення на тілі електронного браслета, про це необхідно зазначити у присутності двох понятих у протоколі про застосування електронного засобу контролю та запропонувати йому надати письмове пояснення із зазначенням причин такої відмови. Про зафіксований факт відмови підозрюваного від виконання ухвали в частині носіння електронного браслета поліцейський телефоном інформує слідчого, прокурора, а протокол про застосування електронного засобу контролю, в якому зафіксовано факт відмови та пояснення (за наявності), невідкладно супровідним листом надсилає слідчому, прокурору для розгляду питання щодо звернення до суду з клопотанням про зміну підозрюваному запобіжного заходу або способу виконання покладеного слідчим суддею обов'язку носити ЕЗК, або відкриття кримінального провадження за фактом невиконання судового рішення (п.п. 7, 5 розділу II Порядку застосування ЕЗК).

Отже, якщо ЕЗК застосовується поліцейським, який виконує ухвалу слідчого судді про застосування домашнього арешту, він зобов'язаний надати копію протоколу про застосування ЕЗК слідчому того органу чи підрозділу, яким здійснюється досудове розслідування. В даному протоколі засвідчується час активації ЕЗК або факт відмови підозрюваного від закріплення на тілі електронного браслета.

*Присвячено відзначенню 25-річчя
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Застосування ЕЗК слідчим, якщо підозрюваному обрано запобіжний захід, не пов'язаний із позбавленням волі.

Слідчий органу Національної поліції, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів безпеки, органів державного бюро розслідувань, детектив НАБУ в разі отримання після судового засідання для виконання ухвали слідчого судді про обрання підозрюваному запобіжного заходу з обов'язковим носінням електронного браслета вживає всіх можливих заходів з невідкладного надсилання такої ухвали до територіального (відокремленого) підрозділу поліції за місцем проживання підозрюваного (відповідно до територіальної юрисдикції).

У разі постановлення слідчим суддею ухвали, якою підозрюваному обрано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту з обов'язковим носінням електронного браслета, слідчий, детектив НАБУ невідкладно надсилають таку ухвалу до підрозділу поліції за місцем проживання підозрюваного за допомогою електронної пошти чи засобів зв'язку або доставляють її особисто (п. 6 розділу II Порядку застосування ЕЗК).

У практичній діяльності мають місце факти порушення обов'язків, покладених на підозрюваного у зв'язку із обранням домашнього арешту, пошкодження чи несанкціоноване знімання електронного браслета, відмова або збій в роботі ЕЗК. Так, у 2013 році за допомогою ЕЗК було виявлено 235 порушень обов'язків, покладених на підозрюваних, обвинувачених, у тому числі: 24 випадки ухилення від контролю шляхом умисного зняття електронного браслета; 10 випадків ухилення від контролю шляхом пошкодження ЕЗК; 7 випадків ухилення від контролю шляхом іншого втручання в роботу ЕЗК.¹⁰⁴ У даному випадку слід урахувати положення, викладені в підпункті 3 пункту 9 розділу II Порядку застосування ЕЗК, а саме те, що поліцейський, якому доручено виконання ухвали про застосування домашнього арешту, повинен у разі порушення підозрюваним, обвинуваченим обов'язків ужити заходів

---

¹⁰⁴ Звіт про застосування в органах внутрішніх справ України електронних засобів контролю за 12 місяців 2013 року : Додаток до доручення МВС від 30.08.2013 № 15101/Дв Форма 1-ЕЗК.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

реагування та про їх попередні результати невідкладно інформувати усно засобами зв'язку, а надалі – письмово слідчого, детектива НАБУ, який здійснює досудове розслідування.

Окрім того, слідчий, а також поліцейський, який виконує ухвалу, повинні співпрацювати зі службовими особами уповноваженого підрозділу ГУНП, на який покладено обов'язок здійснення електронного моніторингу за місцезнаходженням підозрюваного.

Отже, з урахуванням викладеного вище слід підкреслити, що порядок взаємодії органів і підрозділів Національної поліції під час застосування до підозрюваного ЕЗК чітко регламентований на рівні підзаконного нормативного акта. Налагоджена взаємодія слідчого з поліцейським, який виконує ухвалу слідчого судді, з підрозділом ГУНП, на який покладено обов'язок здійснення електронного моніторингу за місцезнаходженням підозрюваного, а також слідчого з іншими підрозділами НП (чергова частина НП, групи реагування патрульної поліції) сприяє ефективному контролю за виконанням покладених на підозрюваного обов'язків або своєчасному реагуванню на сигнал тривоги, що надходить на пульт моніторингу.

Питання для самоконтролю

1. До яких осіб можливе застосування приводу, а до яких – заборонено?
2. На кого покладається обов'язок виконання ухвали про здійснення приводу?
3. Які повноваження має посадова особа у разі невиконання особою, що підлягає приводу, законних вимог?
4. Які способи здійснення тимчасового доступу до речей і документів?
5. Хто може виконувати ухвалу слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів?

6. Яким чином здійснюється тимчасовий доступ до електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку?

7. На кого покладається обов'язок виконання ухвали про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту?

8. Яка періодичність відвідування підозрюваного за місцем проживання у разі застосування до нього цілодобового домашнього арешту?

9. Який порядок застосування електронних засобів контролю при обранні домашнього арешту?

Рекомендована література:

1. Абламський С. Є. Особливості здійснення тимчасового доступу до електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2017. № 2 (78). С. 240–241.

2. Абламський С. Є. Окремі питання додержання вимог КПК України при застосуванні тимчасового доступу до речей і документів. *Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 14 квітня 2016 р.). Одеса: ОДУВС, 2016. С. 9–10.

3. Агакерімов О. Н. Зміна місця виконання домашнього арешту як проблемний аспект сфери застосування цього запобіжного заходу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». 2015. № 4. С. 84.

4. Глобенко Г. І. Тимчасовий доступ до речей і документів як захід забезпечення кримінального провадження. *Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 14 квітня 2016 р.). Одеса: ОДУВС, 2016. С. 32–33.

5. Демедюк С. В. Актуальні питання впровадження процесуальних механізмів з протидії розповсюдженню інформації з протиправним змістом в мережі інтернет. *Актуальні проблеми досудового розслідування*: матеріали міжвідомч. наук.-практ. конф. (Київ, 5 липня 2017 р.). К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 73–77.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

6. Дидюк І. Л. Застосування електронних засобів контролю: порівняльний аналіз. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2014. № 1 (32) С. 158.

7. Домбай М. Процесуальні повноваження слідчого та прокурора при забезпеченні тимчасового доступу до документів. *Застосування положень КПК України: проблеми та шляхи їх вирішення*: збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (до 3-ї річниці КПК України). Ірпінь: Вид-во Національного університету ДПС, 2015. С. 125–129.

8. Зразки процесуальних документів (досудове розслідування): наук.-практ. посіб. / О. І. Перепелиця, С. Є. Кучерина, В. В. Федосєєв та ін. Харків: Право, 2015. С. 498–500.

9. Канфуї І. Тимчасовий доступ до речей і документів як засіб отримання доказів. *Застосування положень КПК України: проблеми та шляхи їх вирішення*: збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (до 3-ї річниці КПК України). Ірпінь: Вид-во Національного університету ДПС, 2015. С. 138–142.

10. Кузубова Т. О. Процесуальні аспекти застосування тимчасового доступу до речей і документів стороною захисту. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2016. № 4 (75). С. 89.

11. Кузубова Т. А. Теоретические и прикладные вопросы определения цели временного доступа к вещам и документам. *Закон и жизнь*. 2016. № 3/3. С. 21–24.

12. Рогатюк І. В. Виконання ухвали про здійснення приводу як передумова оперативного розгляду кримінальних проваджень. *Вісник прокуратури*. 2013. № 2. С. 41.

13. Савицький Д. О. Підстави та процесуальний порядок застосування приводу у кримінальному провадженні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 160.

14. Фаринник В. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід: процесуальні проблеми застосування та шляхи їх вирішення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 4 (37). С. 80.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абламський С. Є. Особливості здійснення тимчасового доступу до електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2017. № 2 (78). С. 240-241.

2. Абламський С. Є. Окремі питання додержання вимог КПК України при застосуванні тимчасового доступу до речей і документів. *Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 14 квітня 2016 р.). Одеса: ОДУВС, 2016. С. 9-10.

3. Аленин Ю. П. Процессуальные особенности производства следственных действий. Киев: Центр – укр. изд-во, 2002. 264 с.

4. Афанасіаді Д. М. Адміністративно-правові засади взаємодії правоохоронних та інших органів при розслідуванні злочинів міжнародного характеру : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2012. 20 с.

5. Бабкова В. С. Проблеми здійснення прокурором наглядових повноважень у формі процесуального керівництва під час проведення досудового розслідування. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 3 (27). С. 71–73.

6. Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність: підручник. Ч. 1. Харків: Вид-во НУВС, 2002. 336 с.

7. Басиста І. В. Прийняття і використання рішень слідчого на стадії досудового розслідування: монографія. Івано-Франківськ, 2011. 532 с.

8. Берназ В. Д. Психологія взаємодії у діяльності слідчо-оперативної групи. *Актуальні проблеми держави та права: зб. наук. пр.* Одеса: ОНЮА, 2001. Вип. 10. С. 273–279.

9. Бондар Г. Ю. Правове забезпечення взаємодії слідчих правоохоронних відомств у кримінальному судочинстві України: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2004. 230 с.

10. Волобуєва О. О. Взаємодія слідчого з фахівцями під час збору інформації про особу, що скоїла злочин: дис. ... канд. юрид. наук. Донецьк, 2006. 236 с.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

11. Головченко Л. М. Деякі питання нормативно-правового регулювання організації судово-експертної діяльності в Україні. *Весы Фемиды*. 2000. № 3 (15). С. 25–28.

12. Городецька М. С. Кримінально-процесуальна компетенція слідчого органів внутрішніх справ: монографія / за ред. Л. М. Лобойка. Дніпропетровськ : Ліра – ЛТД, 2010. 231 с.

13. Дворник А. Мета і завдання прокурора у досудовому кримінальному провадженні. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 2. С. 105–112.

14. Досудове розслідування кримінальних справ: навч.–практ. посіб. / за заг. ред. Ю. М. Грошевого. Харків : ФІНН, 2009. 328 с.

15. Дунаєва А. В. Взаємодія слідчого та оперативного підрозділу органу внутрішніх справ під час розшуку підозрюваного. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 18.

16. Журавель А. В. Деякі проблемні питання провадження слідчих (розшукових) дій за чинним КПК України. Правова доктрина – основа формування правової системи держави: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України та обговоренню п'ятитом. моногр. «Правова доктрина України», Харків, 20-21 листоп. 2013 р. / Нац. акад. прав. наук України. Харків, 2013. С. 573-576.

17. Заболотний І. Прокурорський нагляд та судовий контроль у механізмі забезпечення права людини на свободу і особисту недоторканність. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 2. С. 121–126.

18. Заець А. П. Організаційні проблеми судово-експертної діяльності. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2004. Вип. 4. С. 8–12.

19. Захаров В. П. Проблеми діяльності оперативних підрозділів кримінально-виконавчої системи щодо боротьби зі злочинністю : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2001. 16 с.

20. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: затв. спільним наказом Генеральної прокуратури України, МВС України, СБ

України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>.

21. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: затв. Наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1339. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>

22. Інструкція про порядок створення та організації діяльності слідчих груп та слідчих-оперативних груп: затв. Наказом МВС України від 20.10.2014 р. № 1107 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1618-14>.

23. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: затв. Наказом Міністерства юстиції України 08.01.1998 р. № 53/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

24. Керевич О. В. Основні напрямки взаємодії слідчих та оперативних підрозділів ОВС при оголошенні в розшук підозрюваного. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 49–53.

25. Ковальов В. В. Взаємодія слідчого з працівниками експертної служби МВС України : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 228 с.

26. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

27. Криміналістика: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Ю. Шепітька. 2–ге вид. Київ: Ін Юре, 2004. 728 с.

28. Криміналістика: підручник / за ред. П. Д. Біленчука. 2–ге вид. Київ: Атіка, 2001. 544 с.

29. Кримінальний процес в питаннях і відповідях: Загальна і Особлива частини: навч. посіб. / Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, Д. О. Савицький, О. Ю. Хабло. 3–ге вид., доповн. і переробл. Київ: Скіф, 2013. 250 с.

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

30. Кримінальний процес: підручник / за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків : Право, 2013. 824 с.

31. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. *Голос України*. 19.05.2012. № 90–91.

32. Кубарев І. В. Поняття взаємодії слідчого та оперативних підрозділів при розслідуванні злочинів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 2. С. 181–185.

33. Кузубова Т. О. Процесуальні аспекти застосування тимчасового доступу до речей і документів стороною захисту. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2016. № 4 (75). С. 89.

34. Кузубова Т. А. Теоретические и прикладные вопросы определения цели временного доступа к вещам и документам. *Закон и жизнь*. 2016. № 3/3. С. 21-24.

35. Онисьев В. А. Взаємодія правоохоронних органів у розкритті легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 261 с.

36. Оперативне розпізнавання: монографія / В. А. Некрасов, В. Я. Мацюк, Н. Є. Філіпенко, Л. В. Родинюк. Київ: КНТ, 2007. 216 с.

37. Пивоваров В. В. Взаємодія органів досудового слідства та дізнання при розслідуванні кримінальних справ: монографія / В. В. Пивоваров, Л. І. Щербина. Харків : Право, 2006. 176 с.

38. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ: монографія. Дніпропетровськ : Ліра ЛТД, 2011. 312 с.

39. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків : Арсіс, 2007. 576 с.

40. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: затв. Наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1343. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>

41. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–4. Ст. 379.

42. Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень: наказ МВС України від 14.08.2012 № 700 // Збірник нормативно-правових актів України, що регламентують окремі питання кримінального провадження / упоряд. С. М. Алфьоров, С. М. Міщенко, В. І. Фаринник та ін.; за заг. ред. В. І. Сліпченка. Київ: АРТ-Дизайн, 2012.

43. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. Ст. 232.

44. Репешко П. І. Щодо організаційних питань забезпечення незалежності та об'єктивності судової експертизи. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2009. Вип. 9. С. 231–238.

45. Римарчук Г. С., Римарчук Р. М. Особливості організації взаємодії при розслідуванні кримінальних проваджень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 14. С. 172–179.

46. Сліпченко В. І. Особливості взаємодії оперативних та слідчих підрозділів за новим КПК України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 4. С. 539–545.

47. Смирнов Г. К. Методика расследования торговли людьми: проблемы теории и практики. Москва: Юрлитинформ, 2008. 264 с.

48. Спусканюк Ю. Повноваження прокурорів на стадії досудового розслідування у зв'язку з реформуванням кримінально-процесуального законодавства України. *Вісник прокуратури*. 2012. № 7. С. 93–97.

49. Стацак М. В. Особливості взаємодії оперативних підрозділів органів внутрішніх справ України з органами досудового розслідування під час протидії злочинам у сфері економіки. *Право і безпека*. 2012. № 5 (47). С. 186–189.

50. Толочко О. М. Правова природа процесуального керівництва прокурором досудовим розслідуванням. *Вісник*

*Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами
при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*

*Національної академії прокуратури України. 2012. № 2 (26).
С. 60–64.*

51. Топчій В. В. Загальна характеристика кримінальних процесуальних форм взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами. *Митна справа. 2013. № 6 (90). Ч. 2. Кн. 1. С. 303–306.*

52. Цимбал Г. П. Взаємодія як умова забезпечення виявлення і розслідування податкових злочинів : дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2005. 223 с.

53. Цимбалістенко О. Правова природа діяльності прокурора на початковому етапі досудового розслідування. *Вісник прокуратури. 2013. № 6. С. 69–76.*

54. Чорноус Ю. М. Особливості взаємодії при розслідуванні злочинів міжнародного характеру. *Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ. 2012. № 1. С. 231–237.*

55. Шендрик В. В. Попередження злочинів оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2012. 40 с.

56. Шеремет А. П. Криміналістика: навч. посіб. Чернівці : Наші книги, 2008. 440 с.

57. Юхно А. О., Юхно О. О. Актуальні аспекти застосування новітньої і спеціальної техніки при запобіганні, розкритті та розслідуванні злочинів. *Південноукраїнський правничий часопис. 2007. № 4. С. 103–105.*

58. Юхно О. О. Актуальні аспекти взаємодії оперативних підрозділів органів внутрішніх справ при запобіганні, припиненні та розкритті злочинів. *Південноукраїнський правничий часопис. 2009. №4. С. 32–36.*

59. Юхно О. О. Окремі аспекти взаємодії слідчих та інших підрозділів органів внутрішніх справ при розслідуванні злочинів. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2012. № 2. С. 212–221.*

Навчальне видання

АБЛАМСЬКИЙ Сергій Євгенович
ЮХНО Олександр Олександрович
ФОМІНА Тетяна Григорівна
ДРОЗД Валентина Георгіївна
ЛУК'ЯНЕНКО Юрій Вікторович

**ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО З ІНШИМИ ОРГАНАМИ
І ПІДРОЗДІЛАМИ ПРИ РОЗКРИТТІ
ТА РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВОПОРУШЕНЬ**

Навчальний посібник

Видання друге, доповнене і перероблене

Підп. до друку 19.02.2019. Формат 60x84/16
Ум.друк. арк. 12,7. Обл.-вид. арк. 10,5. Тир. 300 пр. Зам. № 12
Видавець ФОП Панов А. М.

Свідоцтво серії ДК № 4847 від 06.02.2015
Харків, вул. Жон Мироносиць, 10, оф. 6
Виготовлювач

«Константа» Україна, Харківська область, м. Харків, вул. Космічна,
26 Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №376 від 22.01.2001